

Jaargang 25, nr. 4. December 2010

van wirs

Driemaandelijks tijdschrift van heemkundekring 'Amalia van Solms', Baarle-Hertog-Nassau

kaante

Colofon

Heemkundekring 'Amalia van Solms' houdt zich actief bezig met het erfgoed van onze gemeenten. Dit om de kennis ervan te vergroten, het waardevolle te behouden en te beschermen en de verzamelde gegevens voor iedereen beschikbaar te stellen. De kring verzamelt hiertoe informatie over velerlei onderwerpen uit het heden en verleden van Baarle, Castelré, Ulicoten en Zondereigen.

Overname van artikelen of gedeelten ervan is toegestaan mits bronvermelding.
Losse nummers van Van Wirskaante zijn te verkrijgen voor € 5,00 per stuk.

Openingstijden van het Heemhuis, Kerkstraat 4, 2387 Baarle-Hertog:

- Elke woensdagavond van 19.30 tot 21.30 uur
- Elke eerste zondag van de maand van 10.30 tot 12.30 uur

Contact:

Voorzitter Ad Jacobs, Willem Alexanderstraat 56; 5111 AC Baarle-Nassau (013 5078258)

Vice-voorzitter Antoon van Tuijl, Oranjelaan 24, 5111 XK Baarle-Nassau (013-5078631)

Secretaris Sandra Verhoeven, Kapelstraat 20a, 5111 HK Baarle-Nassau (013 5078663)

Internet:

www.amaliavansolms.org

E-mail:

info@amaliavansolms.org

Bankrelaties:

- Rabobank
De Zuidelijke Baronie
rekening 10.38.94.969
- KBC Baarle-Hertog
rekening 733-3023880-32

Realisatie en druk:

Koninklijke Drukkerij Em. de Jong, Baarle-Nassau

Inhoud

252 Voorwoord

254 Aon de praot mee... (43)

Maria van der Flaas, echtgenote van Louis van Puijenbroek
Ja, de Puij kos van alles maaken, behalve jongens!

272 Boek 'Straten met een verhaal' valt erg in de smaak
Een ontzettend leuk kado met Sinterklaas of Kerstmis

275 Archeologie in Zondereigen (13)

283 In Memoriam

284 Het poëzie-album
Ria Willekens en Jos Withagen vertellen over poëzie-albums.

293 Nieuwe leden

294 Stamboom van Piet de Rooi

295 Gebruiken rondom Kerstmis

297 Klassenfoto's bekijken: altijd leuk

303 De post in Baarle-Hertog tijdens de Eerste Wereldoorlog (4)
Opnieuw een erg interessant artikel met veel foto's van bijzondere poststukken

Redactie

André Moors

Piet van der Flaes

Antoon van Tuijl

Herman Janssen

Jaargang 25, nr. 4, December 2010

van wirs

Driemaandelijks tijdschrift van heemkundekring 'Amalia van Solms', Baarle-Hertog-Nassau

kaante

309 Groot kaasjeskruid, heel goed bij ontstekingen

Kruidenvrouwje Jeanne Meeuwesen is laaiend enthousiast over het kaasjeskruid.

311 Het liep niet goed af

Piet van der Flaes kon kiezen tussen vijftien gulden boete betalen of drie dagen zitten...

314 Een aangename ontdekking... wijngaard "Hof van Holland"

323 De gulden snede

327 Van lekker spekvet en nieuw pakske

Fons Willemsen vertelt dat er bij hem thuis vroeger geen armoede werd geleden, maar toch.

330 Merkwaardigheden (63)

333 Zandwegen in 't Groeske

Harry Benschop van de werkgroep Zandwegen en Paden timmert weer aan de weg

337 Arme Amalia (70)

339 Door de Commissaris van de Koningin rond 1900 gemaakte verslagen van werkbezoeken aan de gemeente Baarle-Nassau

Raadsleden en andere gemeentediennaren lusten ook in die tijd graag een borreltje!

346 Activiteitenkalender 2011

Voorwoord

Donderdag 14 oktober jongstleden was het eindelijk zover. Onder grote belangstelling werd ons stratenboek "Straten met een verhaal" in de aula van het Cultureel Centrum gepresenteerd. De auteurs van het boek, André en Dennis Moors, hebben ruim twee jaar gewerkt om dit te verwezenlijken. Zij kunnen echter bijzonder trots zijn op hun werk want het is een uniek document voor nu en later.

Het boek bevat alle straten van onze gemeente en de ondertiteling is: "Van Akkers tot Zondereigensebaan in woord en beeld". André en Dennis hebben er in nauwe samenwerking met Koninklijke drukkerij Em. de Jong een interessant en kleurrijk boek van weten te maken. In het boek staan talloze foto's van de straten van zowel vroeger als nu. En natuurlijk de prachtige anekdotes die door de bewoners van de straten verteld zijn. Dankzij de welwillende medewerking van heel veel leden en bewo-

ners is het tot zo'n boek kunnen komen. Dit boek hoort in elk huis in Baarle thuis!

Bijzonder was toch dat Amalia zelf naar Baarle was gekomen om de eerste boeken te overhandigen. Zij deed dit met een persoonlijk woordje voor elke ontvanger van dit prachtige boek.

Bij Amalia hebben wij iets met mijlpalen en we besteden daar iedere keer extra aandacht aan. Zo ook bij de presentatie van ons stratenboek. Een mooie gelegenheid om ons 1300^e lid in het zonnetje

te zetten. Twee jaar geleden hebben wij ons 1000^e lid verwelkomd en de teller is gewoon door blijven lopen.

Als vereniging zijn we daar trots op en wij vinden het geweldig dat zoveel mensen lid willen worden maar vooral ook lid blijven van onze vereniging. De basis van deze geweldige groei is volgens mij gebaseerd op de kwaliteit van onze vereniging. Maar ook op de echte belangstelling voor eigen historie en cultuur. Ook veel oud-Baarleneren worden lid en dat was bij deze mijlpaal ook het geval. Wij konden als 1300^e lid begroeten Piet en Elly de Rooy uit Chaam.

Voor deze nieuwe leden hadden wij een prachtig boek en een mooi boeket beschikbaar. Wij hopen met alle andere leden dat zij hun draai zullen vinden binnen onze vereniging.

Ook houden wij vast aan tradities. Een van de tradities is de presentatie van onze heemkalender op de eerste zondag van september. Een kalender die niet meer weg te denken is uit de Baarlese huiskamer. Het thema voor 2011 is "Kunstenaars in Baarle". Het gaat om kunst in brede zin. Uiteraard de schilderkunst, maar ook beeldhou-

Amalia van Solms, voor deze speciale gelegenheid naar Baarle gekomen, heeft zojuist het eerste boek 'Straten met een verhaal' overhandigd aan o.a. Joep de Jong, directeur van de Koninklijke Drukkerij Em. de Jong

wen, literatuur, muziek etc. Ook dit jaar verkopen wij de kalender weer huis aan huis. De opbrengst is mede om een gedeelte van de werking van onze vereniging te betalen. Hierdoor kunnen we de deelname aan onze activiteiten regelmatig gratis of tegen lage prijs aanbieden. Onze verkopers zullen wellicht al bij u langs geweest zijn. Was u misschien niet thuis dan kunt u nog altijd een heemkalender kopen op het Heemhuis. Alle kopers maar ook onze verkopers bedankt voor uw ondersteuning.

Een vast gegeven is de lange wandeling in ons activiteitenprogramma. Ja, een echte lange wandeling van zo'n 23 kilometer door ons eigen heem. Deze keer volgden bijna 30 wandelaars de tocht door

de prachtige bossen, lange dreven en statige lanen van Wortel-Kolonie en van Merksplas-Kolonie. Het is een echte herfstwandeling geworden. Wij hebben het kleurenpalet van de herfst gezien in de bossen en op de velden. De wandeling gebeurde onder deskundige leiding van Antoon van Tuijl en Herman Janssen. Het weer werkte ook deze keer niet geheel mee. 's-Morgens droog en 's-middags regen, maar het was een prachtige wandeling. Als we naar de komende activiteiten kijken rekent het bestuur op een ruime belangstelling voor onze Kerstviering op 16 december in de aula van het Cultureel Centrum. Ook hier is onze Nieuwjaarsbijeenkomst op zondag 2 januari 2011. En dan zitten we allemaal al weer in het nieuwe jaar.

De activiteitencommissie heeft de kalender met activiteiten voor 2011 al klaar. Hij staat achter in deze Van Wirskaante. Het is zoals gewoonlijk een waaier van activiteiten met voor elk wat wils.

Mocht je echter nog leuke ideeën hebben dan zijn deze altijd welkom. Wij kijken of ze nog in te passen zijn of we nemen ze mee naar een volgende jaar.

Namens het bestuur van Amalia wensen wij u allen prettige feestdagen en een goed nieuw jaar. Maar natuurlijk ook veel lees- en kijkplezier in deze Van Wirskaante (de prachtige tekeningen zijn gemaakt door Antoon van Tuijl!!)

Ad Jacobs, uw voorzitter

"Ja, de Puij kos van alles maaken, behalve jongens!"

Aon de praot mee..... (43) Maria van der Flaas, echtgenote van Louis van Puijenbroek

ANDRÉ MOORS

In dit artikel komt Maria van der Flaas aan het woord. Un echte Baalse. Maria is de weduwe van Louis van Puijenbroek. Louis had een dorpsmederij aan de Singel in Baarle. Hij overlijdt op 21 april 1993. Louis was in Baal heel bekend en populair, daarom gaat het in dit artikel niet alleen over Maria, maar ook over Louis. Omdat het geheugen van Maria haar af en toe in de steek laat, krijgt ze tijdens ons gesprek hulp van haar dochters Ingrid, Simone en Monique. Vol enthousiasme vertellen ze over hun pa. Maria is tijdens het interview wel een beetje terughoudend. "Ik hang toch nie alles aan de grote klok, ok al heddet nog zo gère," zegt Maria meerdere keren tegen mij met een glimlach op haar gezicht. Maar hoe dan ook, met hulp van haar

dochters en door mij ingewonnen informatie bij enkele Baarlenaren die Louis heel goed gekend hebben, is het toch weer een lezenswaardig verhaal geworden.

Wie is Maria van der Flaas

Maria is geboren op 21 augustus 1927. Ze is nu dus 83 jaar. Haar geboortehuis stond in de Molenstraat in Baarle-Hertog; vanaf de Remigiuserkerk richting Turnhout, vooraan aan de linkse kant van de

Maria

straat. Haar moeder heet Celine Van den Eynde. Zij is een tante van de bekende veekoopman Sooi Van den Eynde. Moeder Celine wordt geboren op 10 mei 1889 in Bevel en overlijdt op 7 januari 1962 in Turnhout. Celine is vele jaren in de Molenstraat uitbaatster van het café 'De Veehandel.'

Maria's vader heet Jules van der Flaas. Hij wordt geboren op 13 mei 1887 in Baarle-Hertog en overlijdt in Baarle-Hertog op 5 december 1958. In zijn arbeidzame leven was hij veekoopman. Vanwege een ernstig ongeluk is hij een groot gedeelte van zijn leven aan een rolstoel gekluisterd. In het gezin van moeder Celine en vader Jules worden acht kinderen geboren, vier jongens en vier meisjes. De eerstgeborene is Sooi. Daarna komen Ammelie, Anna (later tante nonneke), Mon, Louis, Tuur, Maria en Irma. Alle broers en zussen van Maria zijn inmiddels overleden.

Op 28 augustus 1951 trouwt Maria met Louis van Puijenbroek van de Singel. Hij wordt geboren op 1 maart 1924 en overlijdt, zoals eerder vermeld, op 21 april 1993. Louis had wel een paar zussen maar is de enige zoon van

**De opa en oma van Maria, aan vaders kant
(van der Flaas)**

**De ouders van Maria, Jules van der Flaas en Celine Van
den Eynde op hun huwelijksdag**

Gust van Puijenbroek en Anna van der Flaas. Louis neemt op enig moment de smederij over van zijn vader Gust. Vader Gust wordt geboren op 29 juli 1895 in Baarle-Nassau. Hij overlijdt op 29 mei 1981 in Baarle-Nassau. Moeder Anna wordt geboren op 30 oktober 1897 in Baarle-Hertog en overlijdt op 5 april 1982 in Breda.

Louis en Maria krijgen vijf kinderen, allemaal dochters: Celine, Annemie, Ingrid, Simone en Monique. Helaas overlijdt Annemie tot groot verdriet van pa en ma en de kinderen op 12 mei 1969 als ze nog maar vijftien is. Maria geniet heel veel van haar kleinkinderen, drie jongens en vijf meisjes. Ze is er maar wat trots op.

De jeugdherinneringen van Maria

Op mijn vraag 'vertel eens iets over jouw jeugd' denkt Maria geruime tijd na. Dan zegt ze: "Jè, ik zou het nie weten. Ik weet wel, we waren mee tien man. Dan witte gij het wel. We sliepen twee aon twee. De jongens bij mekaar en de mèskes bij mekaar. Ik sliep bij ons Irma."

Ik vraag haar of ze wel eens ruzie maakte met haar zus Irma. Maria: "Da is vijftig jaor geleden man! Waor komde gij toch mee veur den dag! Wa ik nog wel weet is da ik bij zuster Affecientje in de klas zat. Ik weet nog da Tilly Poels bij mij in de klas zat. Nee toch nie, da kan nie, want die is veul jonger as ik."

Maria als mooi, klein meisje

Wocht eens, ik denk da Jet van Casteren bij mij zat."

Dochter Ingrid: "Zo lang is ons moeder nie op school gewiest, want ze moest na een jaar kostschool in Herentals naor huis komen om mee te helpen." Maria vult aan: "Ik mos naor huis komen omnda ons Ann non wier."

Of ze het in het gezin van der Flaas fijn vonden dat de zus van Maria non werd, weet ze niet meer. "Da moet je aon ons moeder vraogen jongen! Ja, ons moeder had da eigenlijk nie gère."

Na het inschenken van een kopje koffie, pikt Maria de draad al weer rap op. "Ik weet ook nog dat er bij

ons thuis unne banjo van mij tegen de muur hing. Ik mocht leren om daarop te speulen. In den oorlog ging er unne kogel of zo iets dwars door henne. Ik weet ook nog goed da we in den oorlog in de kelder sliepen. Ik kan vertellen van den oorlog tot mèrgenvruug. In de tuin bij ons stond unne meulen. Waorum da ze da de meulen noemden, weet ik nie. Da was eigenlijk un soort washok. Vanuit de keuken ging de drie trapkes naor beneden en dan kwam de in de meulen. Achter de meulen stond de kiepenkooi. Onze Louis zat daor wir achter leer te naaien. Da kos ie heel goed."

Café de Veehandel, een gezellig café

Maria: "Ons moeder dee ut café. Hoe ut café heette weet ik nie meer." Dan laat ik haar een oude foto zien van de Molenstraat waarop de voorgevel van het café is te zien. "Oh ja, nou zie ik ut! Café de Veehandel. Hé, neffe de vrachtwaogen staot ons moeder en aon de andere kant van de weg irst Cees van der Schoof, dan onze Tuur en onze Mon, de volgende is Toon Olislaegers van de Singel, dan ons Anna, dan wir iemand waarvan ik de naam nie mir weet en dan ons Ammelie en wir iemand die ik nie mir ken. Pot domme, dè is interessant! Ons moeder hai un goei café. Er kwamen veul veekoopmannen." Dan kijkt ze me aan en zegt: "Lelijke vlegel da ge bent, ge zit mij wir helmaal uit te peuzelen! Nou veuruit, ik zal eerlijk vertellen, tegenover ons zat de Belgische douane. Daor kwamen veul Hollanders die papieren mossen hebben om hun vracht naor Bels te kunnen brengen. Bij ons in ut café vulden ze die papieren in en gingen er dan mee naor de overkant. De Belze veekoopmannen kwamen bij ons het Hollandse geld van de Bossche markt weer omwisselen tegen Belze francs. Zodoende han wij een heel goei café. Als ons moeder er nie was of in de keuken bezig was, hielp ik de klanten in ut café. Ons moeder kos heel goed mee zatte mannen omgaon. Die zette ze dan op unne stoel, gaf ze un bakske koffie en zee dan, goi nou maar weer naor huis. Ons moeder was een héél goei mens. De beste van heel Baol, Alphen en Chaam tesamen. Dè zee alleman. Er is ooit mar ene uit ut café weg gebleven. Die was kwaod dat ie gin bier meer kreeg."

Maria (l) als klein meisje. Rechts haar vriendin Jet van Casteren (ca. 1937)

Rechts café de Veehandel in de Molenstraat. Bij de vrachtwagen staat de moeder van Maria. Dan aan de andere kant van de weg eerst Cees van der Schoof dan twee broers van Maria te weten Tuur en Mon, Toon Ollislaegers van de Singel, zus Anna, ?, zus Ammelie en ? (ca. 1937)

Monique: "In de kelder onder ut café stonden de fleskes bier. Ome Tuur en ome Sooi gingen dan altijd de kletskes leeg drinken. Ome Louis of zo had stiekem in een van de fleskes gepiest. Die anderen hebben da toen opgedronken!"
 Maria weer quasi boos op mij:
 "Verdomme, motten we nou heel ons huishouwen op straat gooien!"

De moeder van Maria, Celine (1960)

Kermis in Retie in 1947. V.l.n.r. Jeanne van der Flaas, Irma (zus van Maria), Maria en 'kleine' Jan van Beers

Gullie kent hem nog nie hè. Ik heb hem nou twee keren gezien hè!" Volgens de kinderen heeft moeder vaak verteld dat er vroeger zand in ut café lag, waarin de sigarettenpeuken werden uitgetrapt.

Oud-burgemeester Fons Cornelissen vertelt mij dat het in café De Veehandel altijd erg gezellig was. In de tijd dat Fons deel uit maakte van de gemeenteraad van Baarle-Hertog, vooral in de jaren zeventig, gingen de raadsleden van Baarle-Hertog na afloop van de raadsvergadering bij de Veehandel nog een pilsje drinken. Fons: "In het café werd de politiek dan nog eens uit de doeken gedaan. Ik herinner me nog dat meestal Irma en Tuur achter de tap stonden. Als je binnen kwam was links de toog. Rechts stonden wat tafels en stoelen. Tegenover de Veehandel was het café van Suska Geerts. In beide cafés kwamen veel veehandelaren en marktkooplui. De veehandelaren hadden vaak van die grote botten aan. Het café van Suska en de Veehandel waren eigenlijk de twee bekendste cafés van Baol. Jan en Toon Ollislaegers haalden mee paard en wagen in Turnhout bij Til Bax pakskes op en hij vervoerde die dan naar Baol. Daar werden ze afgeleverd in een van de twee cafés, waarna Baolse mensen hun pakskes ophaalden."

Maria wordt verliefd op Louis en trouwt met hem

Uiteraard wil ik graag van Maria weten hoe ze verliefd werd op Louis. Maria: "Weet ik veul! Hij zal wel eens in het café gekomen hebben." Een van de dochters: "Onze pa kwam wel eens bij ome Louis. En zo heet ie ons moeder leren kennen."

Trouwfoto van Maria en Louis op 28 augustus 1951. Bruidskinderen zijn Celine Wouters-Van Beers (!) en Juul van der Flaas van ome Sooi

Ik vraag Maria of ze hem leuk vond en of ze dacht, dat word hij. "Neie, ik heb er wel meer gehad hoor! Jos Kin en Harrie Gulickx. Onze pa hee er veul voor moeten doen om mij te krijgen."

Dan waag ik nog maar eens een poging: "Was jij gek op Louis?" Maria lacht wat en zegt dan niet meer dan: "Ja hela! Hoe ut trouwfist was, mot ik eigenlijk verzinnen. Hoe is da gegaon? In het café is ut nie gevierd, da weet ik. Wa ik wel weet is da we, toen we getrouwd zijn, zijn gaon inwonen in het huis da opa van Puijenbroek gebouwd had op de hoek van de Sint Annastraat en de Rector van

Louis van Puijenbroek

den Broekstraat. Ons Celine is daar trouwens geboren. Die hee ons leven gered. Ze begos te schreeuwen en toen zijn wij wakker geworden. Er hong kolendamp in huis. Wij sliepen in ut washok want ut veurste stuk was nog nie klaar. Toen Celine schreeuwde, ging Louis naar de keuken en viel daar neer. Per ongeluk had ik de buitendeur open laten staan toen ik naar de ouders van Louis liep om hulp te haolen. Maar eerst had ik de wieg mee Celine buiten gezet. Da is ons geluk gewiest. Want witte, had ze nie geschreeuwd dan waren wij nie wakker geworden. En had ik nie de buitendeur open laoten staon, dan was onze Louis er nie meer gewiest. In 1956 hebben wij en opa en oma van huis geruild. Wij zijn toen bij de smidse op de Singel gaon wonen."

Ingrid: "Onze pa hee lang, tot 1956, bij opa gewerkt. Toen ons moeder in verwachting was van mij, stond ze daar mee un dikke buik en ze moest bevallen. Ze stond met haar koffertje klaar en moest naar het ziekenhuis. Toen kwam er unne boer en die zee tegen onze pa: Louis, kunde da ijzer nie eventjes maaken? Toen is onze pa vlug de smederij ingegaon en ons moeder die stond er maar. Toen kwam opa en die zee tegen ons moeder: wa sta jij hier nog te doen? Toen zee ze, onze Louis mos nog eventjes veur dieën boer un ijzer maaken. Wel potverdorie, zee opa. Die hee onze pa toen uit de smederij gehaold en toen zijn ze vlug naar ut ziekenhuis gereeën. En toen kwam ik bijna in den auto."

Kinderen krijgen

Maria: "We hadden vijf kinderen, vijf dochters. De kleinste is in

Maria komt in ca. 1960 terug van de kermis met haar kinderen Annemie (l), Ingrid (in kinderwagen) en Celine (r)

Turnhout gekomen. De anderen in Breda." Monique: "Ik was de laatste hoop op un zoon. Ons moeder was vier keer in Breda bevallen. En toen docht ons moeder, ik goi naar Turnhout want dan wordt het mis-

schien wel unne jongen." Ik vraag Maria of ze graag een zoon gehad had. "Ikke nie, mar Louis Puij wel!" Simone: "Eigenlijk wouwen ze maar drie kinderen. Toen zee ons moeder, het is genoeg zo. En toen

Ingrid (l) en Celine met vader Louis gefotografeerd tijdens de kermis van ca. 1961

V.l.n.r. Ingrid, Maria, Louis, Annemie (overleden in 1969), Monique en Simone (ca 1968)

Louis met Frits, een jongetje afkomstig uit Oostenrijk (ca 1960). Vanwege de voedselnood daar kwam hij naar de familie van Puijenbroek. Hij belt Maria nog ieder jaar met haar verjaardag (ca. 1949).

zee onze pa, nou weet ik zeker dat ut unne jongen wordt. We gaon het nog unne keer proberen. En toen zee ons moeder, nie veur niks! Gif me maar unne televisie. En toen kwam ik, wéér un meid. Op school kregen we biologieles. Toen leerden we dat de man ut geslacht van ut kind bepaalt. Maar onze pa wou da niet geloven." Ingrid: "Onze pa fokte mee van alles. Alles wa onze pa kocht was vrouwelijk. We hadden altij merries. Alleen de honden waren mannekes. Onze pa was ook voorzitter van de ponyclub. Toen ie unne keer wa veul godronken had, zei ie tegen mij, Ingrid, ge moet toch eens helpen, ik heb gisteren weer wa gekocht mee mijne stomme kop. Hij had toen twee Chileense hangbuikzwijntjes gekocht. Ik zeg, maar pa, wa moet je daor nou toch mee doen. Toen

Opa Gust van Puijenbroek in ca. 1960 met kleindochter Annemie (l) en Anja Harmsen (r)

zeet ie, die gaon we vet mesten en dan lekker opeten. Ik moest die beesten 's morgens voeieren. Op unne gegeven moment kom ik er bij en toen had die ene gejongd. Die had negen jong! Naderhand jongde de andere en die had er elf! Toen heeft hij die kleintjes verkocht."

Brandweer

De kinderen van Maria in koor: "De brandweer was voor onze pa zijn lust en zijn leven. Als de sirene afging, dan mochten wij hem de laarzen aangeven, dit en dat, zodat hij zo snel mogelijk weg was. Hij was altijd als eerste met de eerste

brandweerwagen weg. Toen wij een keer een feest in de voorkamer hadden, ging de sirene. Hij had al wel een paar pilsjes op. We wilden hem daarom tegenhouden om naar de brandweergarage te gaan maar da lukte ons nie. Vruger, als het heel warm was, moest hij bij tourbeurt de wacht houden in de Hollandse kerktoren. Dat deed ie ook heel graag."

Harrie van den Brandt was jarenlang lid van het plaatselijke brandweerkorps. Later bekleedde hij er de functie van commandant. Hij heeft lange tijd met Louis samengewerkt.

Harrie: "Als enige zoon werd hij natuurlijk erg verwend door zijn zussen die ruim in de meerderheid waren. Hij stond al vroeg in de smidse van zijn vader waar hij het vak leerde. Ik kende Louis erg goed omdat wij beiden als broekjes deel uitmaakten van het brandweer-

Volgens oud-brandweercommandant Harrie van den Brandt is de foto gemaakt in 1953 tijdens de gewestelijke wedstrijd in Helmond. Het korps van Baarle werd er eerste. V.l.n.r.: Harrie van den Burg – Jac Koks – Jan Gulickx – Jaan Verschuieren – Jef Koks – Louis van Puijenbroek – Frans van den Brandt – Jac Sonnemans – Jac Harmsen

korps. Wij hebben er samen heel wat beleefd.

Vanuit zijn beroep was Louis de aangewezen man binnen de brandweer om als chauffeur en pompbediener te fungeren. Als chauffeur moest hij bij een uitruk vaak worden teruggefloten door de dienstdoende bevelvoerder omdat hij altijd als eerste weg wou zijn. De lokatie van het brandweergebouw in relatie tot zijn woning was daar ook altijd aanleiding toe.

Louis paste als geen ander binnen de gelederen van het korps. Hij was naast een erg goed brandweerman ook altijd de gangmaker als er plezier gemaakt moest worden.

Ik heb 'De Puij' zoals hij binnen het korps werd genoemd, vanaf

1950 meegemaakt. In dat jaar werd de brandweer van Baarle-Nassau tijdens wedstrijden landskampioen. De wedstrijdploeg van het korps bestond uit acht mensen onder leiding van één bevelvoerder. Louis was al van in de beginne binnen deze ploeg opgenomen. Hij was een geweldige chauffeur en pompbediener die mede vanuit zijn werk een enorme inventiviteit ten toon spreidde. We schrijven 1951 als we na de regionale, provinciale, alsmede gewestelijke wedstrijden een plaats hadden verworven als deelnemer aan de landelijke wedstrijden. Deze laatste wedstrijden werden gehouden in Vlaardingen. Bij de bookmakers werden we als de gedoodverfde landskampioen gezien.

Het moment was daar dat Baarle-Nassau aan de start werd geroepen. Onder leiding van de geraffineerde bevelvoerder Jac Sonnemans, stond de ploeg keurig netjes aangetreden. Louis zou zoals gebruikelijk de pomp bedienen. Wanneer de ploeg zover was dat het bevel 'water' kon worden gegeven, kreeg Louis zijn motor niet op gang. Hij stak richting de jurywagen zijn middelvinger op en schreeuwde: 'Sabotage, sabotage, sabotage!' Iemand moest ZIJN pomp gesaboteerd hebben. Immers vanuit de concurrentie mocht Baarle-Nassau dit keer geen landskampioen worden. Dat werden we dan ook niet. Aangezien ik met de wedstrijd ploeg in Vlaardingen was, had mijn vader iemand van Openbare Werken opdracht gegeven

Schoolverlaterdagen van de 6^e klas van de Aloysiuschool in 1969. Achter het stuur zit Louis. Naast de auto staat Jac Teeuwen

de benzinetank van de brandspuit bij te vullen. Deze had echter per abuis de tank met water bijgevuld! Daarom moest Louis om zijn gram te halen, nog een jaar wachten.

In 1952 en 1953 alsook in 1954 werd het korps uit Baarle-Nassau landskampioen. In 1953 werd om de landstitel gestreden in Ede. Het wedstrijdterrein was gelegen aan de waterkant waar nogal wat industrie gevestigd was. Louis had bij het aanrijden naar het wedstrijdterrein al opgemerkt dat pal er naast een houthandel was gevestigd met opslag van grote planken. Bij de opdracht die we daar kregen, moesten we met onze motorspuit, ongeveer 500 kg zwaar, een brede sloot oversteken waarbij we zelf de brug moesten maken. De andere korpsen die deelnamen maakten daar heuse kunstwerken van die erg veel tijd in beslag namen, waardoor de kans op het kampioenschap voor velen in het gedrang kwam. Louis had in een paar minuten een brug gemaakt. Terwijl hij zelf met een paar mensen de grote ladders van de wagen haalde, schreeuwde hij naar de anderen toe dat ze moesten zorgen voor planken. De ladders werden over de beek gelegd en voorzien van steigerplanken. Niet zonder gevaar voor instorting werd de spuit over de brug gereden en had Louis met zijn inventiviteit weer eens voor een huzarenstukje gezorgd, wat mede het behalen van het kampioenschap tot gevolg had.

Ook bij uitrukken als gevolg van brand had Louis altijd oplossingen bij de hand. Met zijn vak van smid had Louis een erg goed contact met de agrarische bevolking van Baarle. 'De Puij' kende iedereen

en iedereen kende 'de Puij'. Dat zorgde vaak voor de nodige geruststelling bij de gedupeerden. Naast de repressieve brandbestrijding was er natuurlijk ook op gezette tijden ruimte voor de nodige ontspanning. Uitstapjes en teerfeesten waren voor 'De Puij' van even groot belang als al dat noodzakelijke binnen het korps. Ook na de periodieke oefeningen die we met het korps hadden (twee keer per maand) werden de stoffige zaken met het nodige bier weggespoeld. Naarmate dan de avond vorderde kwamen heel vaak ook van Louis de nodige sterke verhalen boven. Jammer dat hij naar menselijke maatstaven te vroeg is overleden," aldus Harrie.

Louis in 1981 dansend met een grote panda in zaal de Lindeboom. Hij hield wel van een geintje

Andere hobby's van Louis

Ingrid: "Iedereen kende onze pa. Als ze iets nodig hadden vroegen ze aan hem, hee Puij, hedde gj dit of da. Dan ging ie naor de zolder boven de smies. Daar was ut zonne rommel en toch vond ie wat ie mos hebben of hij maakte ut." Maria heel ad rem en met veel gevoel voor humor: "Ja, de Puij kos van alles maaken, behalve jongens!"

Ingrid: "Zo heeft ie ook un klief-machine gemaakt, unne boot en weet ik wa nie allemaol. Als er een pony was doodgegaon, stopte hij de hoef in de grond zodat die kon afsterven. Later maakte hij er dan

Louis in 1966 als paardenliefhebber aanwezig tijdens de Welshshow Herrefort in Engeland

een asbak van op een smeedijzeren poot.”

Louis hield in zijn vrije tijd van o.a. groenten verbouwen, vissen en jagen. Over paarden en pony's kon hij uren praten. Het is dan ook niet vreemd dat Louis in 1962, samen met Toon Pelkmans, ponyclub 'de Nassauruitertjes' oprichtte. In

1972 fuseerden de ponyclub en de paardensportvereniging en kreeg vanaf toen de naam 'Enclaveruiters'. Louis was er jarenlang voorzitter van. Ook bij de motorclub was Louis actief, zo blijkt. Simone: "Hij was dan altijd heel fier met unne helm op en unne brede band rond zonne buik. Ik ging dikwijls

mee onze pa op reis als ie ergens moest rijden. Tijdens een van die wedstrijden in Zweden ben ik daar zestien geworden."

Ingrid: "Mee carnaval wou onze pa wel unne keer unne wagen mee maken. Dat heeft ie toen gedaan samen mee Bart de Jong. Iedereen van de Singel zou mee komen

Louis (m) als deelnemer van een motorcrosswedstrijd. Links van hem Louis Brosens, rechts?

helpen maar uiteindelijk waren ze maar mee tweeën."

Een grote hobby van Louis was vissen, vanaf zijn zelfgemaakte boot.

Die boot noemde hij 'Insimo.' En dat staat voor de voornamen van zijn dochters Ingrid, Simone en Monique. Ingrid: "Ik ben met hem 's nachts wel eens paling gaan vissen. Frans Meeuwesen van de houtzagerij, Louis Verschueren en Karel Kerremans gingen regelmatig mee hum mee om te vissen."

Volgens Karel was Louis iemand die heel graag mensen om zich heen had, ook tijdens het vissen. Karel: "In Sluishaven hee Louis een paar jaar mee zijn boot gelegen. Na het zoet worden van de Volkerak, verhuisde hij mee zijne boot naar Colijnsplaat. Daar kwam ie achter in de haven te liggen op een droog liggende plek. Toer we op een keer gingen vissen, vingen we flink wa wijting. De motor van de boot lag onder het dek en we vaorden nogal stevig. We legden de wijting toen op het dek. Toen we bij de volgende visplek aankwamen, bleek ie helemaal gaar te zijn vanwege de afgegeven

Louis in 1963 op zijn mooie 'klapijzer'

Louis in 1981 aan het werk aan zijn vissersboot

Louis en zijn dochter Ingrid op zijn boot. De boot zat tijdens eb vast, maar daar maalde Louis niet om (ca. 1982)

Louis op zijn jeep in 1983

wermte van de motor! Louis, Louis Verschueren en ik denk Conny van Loon lagen toen in een deuk! Als onder het vaoren diesel in de tank gegooid moest worden, dee Louis Verschueren da. Vanwege het schommelen van de boot had ie dan ook wel eens diesel in zijn

schoenen. Als we weer terug in de haven waren en iets gingen drinken in de havenkantine, had de Puij altijd ut grootste woord. Dan kos ie ut uitleggen hoor. Hij kos heel gemakkelijk contact leggen en dan was ie de grote kapitein. Ik ben mee hum ook 's nachts paling

De jachtpartij op de Tommel (zeventiger jaren) leverde een knap resultaat op! Achteraan v.l.n.r. Fons de Rooy, Cel van der Flaas en Rik Wouters. Vooraan v.l.n.r. Kees Krijnen, Jan van Beers, Willy Spapen, Jos Leuris en Louis van Puijenbroek

gaan vangen. Wat ie wel eens deed de rotzak, was als het eb was en de boot op het droge lag, mee de schroef flink gas geven. Dan zat er een flink gat in de zeebodem achter de boot. Terwijl waren wij pieren aon ut steken riep ie ons. Toen we vlak achter den boot waren, flikkerden we mee z'n allen in da gat zoda we zeiknat waren! Van die streken haolde ie allernaol uit. Louis dronk ook altij gère un pintje. Wa da betreft was ie niks anders as wij. Louis hai altij goeie zin. Als we in ut café zaten zeet ie dikwijls: laot kómen die orkaan en dan mos er een rondje gegeven worden. Ja, ik bewaar hele goeie herinneringen aan Louis."

Wonen aan de Singel

De overgrootvader van Louis, geboren in 1849 in Hilvarenbeek, zoon van de smid daar, verhuist in 1880 naar Baarle in de Molenstraat. In

1889 verhuizen hij en zijn vrouw Maria Heijkants naar een prachtig herenhuis aan de Singel. Het wordt in 1631 (mogelijk zelfs in 1613) gebouwd (bron De Noordelijke

Kleine Louis, ook een mooi manneke!

Singelpanden). Louis begint er in 1889 met zijn hoof- en grofsmederij. Het echtpaar krijgt tien kinderen, waaronder Gust en zijn broer Jef. Gust is de vader van Louis. In 1921 nemen Gust en Jef het bedrijf van hun vader over. Op 23 januari 1956 geeft Gust de zaak weer over aan zijn zoon Louis. Het pand aan de Singel was een juweeltje (zie foto's). Voor het huis stonden zeven arduinen palen die door ijzeren kettingen met elkaar verbonden waren. Rond de massieve voordeur zat een erg mooie arduinen omlijsting. In de loop van de jaren wordt het pand ingrijpend verbouwd. Uiteraard is het meest ingrijpend geweest de sloop van het pand in 1992. Dan wordt er door de Rabobank nieuwbouw gerealiseerd.

De dochters van Louis en Maria hebben dubbele gevoelens bij het wonen aan de Singel. Heel fijn

Gust van Puijenbroek, de vader van Louis, als hij nog jong is

was volgens hen dat achter het huis heel veel ruimte was voor de pony's. Louis had er ook voor de kinderen een zwembad gemaakt. Ingrid: "We hadden altijd vrienden en vriendinnetjes over de vloer, want iedereen wilde bij en met ons spelen. We hadden ook kersenbomen, perenbomen en appelbomen. Ook hadden we een vijver. Niet leuk was dat er aan de Singel verder geen jeugd zat."

Simone: "Heel leuk is dat onze pa als eerste het tractormerk 'Steyr' van een reclameslagzin voorzag. Steyr was een heel grote tractor mee heel veel pk's. Zondags na de mis gaf hij dan hier in het Sint Annastraatje mee die tractor een demonstratie voor de boeren. In Amsterdam was in die tijd een bijeenkomst van Steyr. Daar moesten de aanwezigen een slagzin verzinnen die in de reclame gebruikt kon worden. Onze pa wist wel wat. Hij stak zonne vinger omhoog en zee toen, ik weet er wel eentje maar ik weet nie of ik hem hardop kan vertellen! Nou, onze pa kos naar voren komen en moest het eerst

De ouders van Louis van Puijenbroek, vader Gust en moeder Anna van der Flaas

Louis van Puijenbroek en zijn vrouw Maria Heijkants, de grootouders van Louis. Opa Louis was de eerste van Puijenbroek-smid aan de Singel

Het huwelijk van Miet van Puijenbroek (zus van Louis) met Jac Harmsen (1952). V.l.n.r. Gerard Leenders, Gusta, Miet, Jac Harmsen, Maria, Louis. Zittend Annie en Irma

Het gezin waarin Louis opgroeide (1951). Boven v.l.n.r. Annie, Miet, Louis en Gusta. Onder moeder Anna, Irma en vader Gust

tegen de mensen van Steyr vertellen en dan zouden zij wel bepalen of ie het hardop kon vertellen. Wel, hij mocht het hardop vertellen. Tot grote hilariteit van iedereen zee onze pa toen: *Wa un lul is voor un hoer, is un Steyr voor unne boer!* Hij kreeg als beloning honderd gulden. Hij gaf meteen aan iedereen een rondje en zijn honderd gulden waren weer gevlogen!"

Zoveel wordt duidelijk, de dochters van Louis zijn echt trots op hun

vader. Simone: "Hij was altijd goed gemutst, wies overal een oplossing veur. Toen hij het in zijn rug had, bouwde hij zelf van schroot een soort solarium mee un roolie lamp. Elken dag was het lachen mee onze pa. Op een gegeven moment wou hij op een C-pony rijden. Die was te klein voor hem. Toen heeft ie un karretje gebouwd. Geweldig. Op zondag de pony er veur wij mee zun allen in da karreke en dan reed ie naar Boschoven en maakten dan hele bosritten. Veur ons

heet ie ooit unne caravan gemaakt en die ging Mieke laoter gebruiken als frietkot."

Smederij

Louis Verschuieren uit de Bruhezestraat wordt door de kinderen van Maria 'de redder' genoemd. Ingrid: "Onze pa had un heel grote boormachine in de smederij staan die met pedalen bediend moest worden. Hij had altijd unne overall aan, later un jasshort. Die deed

Zicht vanaf het nog erg lege Sint Annaplein op het Sint Annastraatje met rechts achteraan de smidse (ca 1970)

Een foto uit ca. 1930. Rechts met benzinepomp hotel den Engel, dan het gemeentehuis. Achteraan in de hoek is de smidse van de familie van Puijenbroek

De prachtige noordkant van de Singel in ca 1950. Het rechtse pand is het woonhuis van de familie van Puijenbroek

Woning, winkel en werkplaats van 'de Puij' in ca. 1965. De monumentale voordeuromlijsting verdween na de afbraak van het pand in 1992

Jef Oomen in 1967 in de smederij aan het werk. Door het raam is een gedeelte van de Singel te zien

hij nooit dicht. Toen hij aan het boren was, raakte hij met zijn jasschort tussen het machien. De jasschort wier helemaal opgedraaid. Louis Verschueren komt binnen, ziet dat en zet net op tijd het machien af. Daarom noemen wij Louis altijd de redder."

Een groot aantal jaren werkte Jef Oomen bij Louis in de smederij. Ook Jef bewaart heel fijne herinneringen aan de tijd dat hij bij Louis werkte.

Jef: "In 1957, ik was vijftien jaar, ben ik er begonnen. Da kwam eigenlijk omda ze bij ons thuis nogal 'Puijenbroek-gezind' waren. Ik heb er zeuventien jaar gewerkt. Toen ben ik hier thuis gaon boeren. Toen ik bij de Puij kwam was er ene knecht, Ad van Dongen. Die sloop ook bij de Puij. Toen die weg was hebben Remie Tuijtelaars van

Loveren, Bert Hereijgers van de Baolbrug en Neel Keustermans van de Rooie weg er ook gewerkt. Op het lest werkte er Henk van Beek van Kiske van Beek. De leste die er werkte was Toon Raeijmaekers van de Rooie weg. Toen ik er in het begin was deeën we van alles: fietsen maaken, wasmachines, kachels, pèrden beslaon, loodgieterswerk enzovoort. Als we in Bels un kachel gingen plaatsen, kreeg ik dikwijks honderd francs drinkgeld. En als ik in de smederij bezig was, was Louis heel veul op karwaai. Ik kos er goed mee werken, mar als ut druk was, was ut unne hele hevige. Hij kos werkelijk alles maaken. Wa was dieë mens handig. Als vaoder Gust en Louis dan saomen un dakgoot aon het solderen waren, dan moest je nie in de buurt komen. Dan spande het er. Gust was ook unne hele

hete, maar sociale mens. De hoefstal waarin de pèrden beslaon wieren, stond de irste jaoren binnen. Pèrden beslaon wier iedere dag gedaon. Ik weet nog dat er unne grote grijze van Willem Vermonden in de stal stond. Die was nie zo braaf. Hij dee lelijk! Toen stampte hij het achterstuk van de hoefstal en da vloog toen tegen de muur. Gust stond, veul wit geworden, wa in un hoekske te kijken. Vruger moesten we de hengen en de duimen ook allemaol zelf maaken. We han heel veul klanten. Ook uit den bouwvak: Sus Koks, Stan Koks, Louis van Tilborg. De Puij kos alles. Gaf ook nog les aon de jonge boerenstand. Motorenkennis. Als ie uitging was ie heel gezellig. Dan tufte ie er nie in! Op het lest toen ik er werkte werd vooral het boerenwerk minder. Louis dee ook gère mee pony's fok-

ken. Dan kwam de hengstenboer achter de smederij. Ge meugt de naam nie opschrijven, mar iemand uit de buurt stak dan zonne kop door den tuin als dieë hengst bezig was. Effe daarna kwam ie in de smederij en zeet ie tegen mij: Zeg Jef, doet dat jou niets als je die hengst daar bezig ziet?" Jef moet er nog steeds erg om lachen. "Oh ja, veur ik het vergeet, smokkelmannen hielp Louis ook altij. Wij maekten veul kraaienpoten en Louis dee ook smokkelwaogens panseren. De politie zaat neffe de Puij. Als die binnenkwam, hingen we gauw unne zak over de kraaienpoten. Ik weet ook nog dat Louis in de Katerstraat in de kofferbak van unne smokkelwagen zat om de benzinetank te panseren. Toen kos ie er nie meer uit want zijn knie schoot uit elkaar en heb ik hem er uit geholpen."

Maria houdt van haar kinderen en kleinkinderen

Maria heeft zo haar gedachten over oud worden. Op mijn vraag of ze echt oud wil worden zegt ze: "Liefst nie. Maar ik ben wel heel blij mee mijn kinderen en kleinkinderen. Ik heb heel goei mannen. Ik zeg er niks gin kwaad over. Ik kan wel zeggen, ze mauwen wel eens maar da doe ik zelf ook hè! Dat is toch waar! Op mijn kleinkinderen ben ik héél trots. Ik zie ze gère mar ik zie ze eigenlijk veul te weinig."

Hobby's

Maria is heel graag thuis. Puzzelen, vooral kruiswoordpuzzels maken vindt ze leuk. Naar de bejaardenclub gaan, heeft ze geen zin in. "Kaarten doe ik nie gère, hoewel ik da vruger wel veul gedaon heb. Een keer per week, op woensdag-

middag, goi ik een uur naar de gym. Ik kijk nie veul televisie en de radio staat ook nooit aan. Het nieuws kijk ik wel en af en toe kijk ik naar een schlagerprogramma. Ik woon hier op de Turnhouseweg al weer bijna achttien jaar. Ja, de tijd goi rap. Ineke van Elswijk komt hier iedere dinsdagmorgen koffie drinken, al zevenentwintig jaor. Da vind ik leuk. Op de Croon gaon wonen wil ik nie. Nee! Het is er leuk hoor, maar ik wil er nie zitten. Ge mag trouwens ook ginne hond meenemen."

Afscheid

Na een lange avond buurten wordt het tijd om afscheid te nemen. Door de informatie die ik kreeg van Maria en met de hulp van de kinderen en andere mensen uit Baol die Louis goed gekend hebben, zijn we weer heel wat lezenswaardigs aan de weet gekomen over Maria en 'de Puij'. Namens alle leden van Amalia heel hartelijk dank. Wij wensen jou Maria nog heel veel fijne, gezonde jaren toe. Het ga je goed!

Louis in de smederij aan het werk (ca. 1985)

Boek 'Straten met een verhaal' valt erg in de smaak!

AD JACOBS

Op donderdagavond 14 oktober vond de officiële presentatie plaats van het boek 'Straten met een verhaal'. De schouderklopjes en complimenten voor de schrijvers, André Moors en zijn zoon Dennis waren die avond talrijk en welgemeend. Maar ook de Koninklijke Drukkerij Em. de Jong werd overladen met complimenten voor de door hen verzorgde, prachtige opmaak.

Een prachtig bloemenboeket voor Dennis, mede-auteur van het boek

De dag na de officiële presentatie is de verkoop van het boek van start gegaan. En wat blijkt? Het boek is bijzonder goed gevallen in Baarle. Er wordt immers veel in positieve zin over gesproken. Mensen die het boek al hebben gekocht en bekeken, spreken er met vrienden, kennissen, burens en familieleden over. En die schaffen het boek dan ook vaak aan, zo blijkt. Begin november waren er, mede dank zij Bruna in Baarle, al ruim 900 boeken de deur uit.

De voorraad boeken slinkt

Wilt u ook graag in het bezit komen van dit unieke document

Na de toespraak van André, heeft zoon Dennis zojuist de Belgische en Nederlandse vlag afgehaald van een boekenrek met boeken waarnaar zolang is uitgezien

voor nu en later? Wacht dan niet te lang, want de voorraad slinkt! Doe u zelf een plezier of verras uw familieleden, vrienden en anderen met een leuke Sinterklaas- of Kerst attentie.

Dank zij de belangeloze medewerking van Gerda en Frans Laurijsen, kunt u het boek kopen in hun Bruna-vestiging aan de Nieuwstraat in Baarle. Ook kunt u in het Heemhuis (Kerkstraat 4 Baarle-Hertog) terecht op alle woensdagavonden van 19.30 tot 21.30 uur en op de eerste zondagen van de maand van 10.30 tot 12.30 uur. Zowel bij Bruna als in het Heemhuis bedraagt de prijs 25 euro.

In het boek komen alle straten, wegen en pleinen van Baarle aan de orde, waaraan door de gemeente Baarle-Nassau en/of Baarle-Hertog een officiële straatnaam is toegekend. Dus óók alle straten, wegen en pleinen in Ulicoten, Castelre en Zondereigen! Alleen al het bekijken van 750 prachtige oude tot zeer oude foto's en foto's die het afgelo-

pen jaar zijn gemaakt, is een lust voor het oog. Op de omslag van het boek staat een erg mooie foto uit ca. 1936 van de 'Dorpstraat' in Zondereigen.

Wat zeggen leden van Amalia van het boek

We willen dit artikel eindigen met een kleine greep uit opmerkingen in mails die leden ons stuurden en opmerkingen die vooral aan het

adres van André Moors werden gemaakt. Dat zegt meer dan genoeg, dunkt ons.

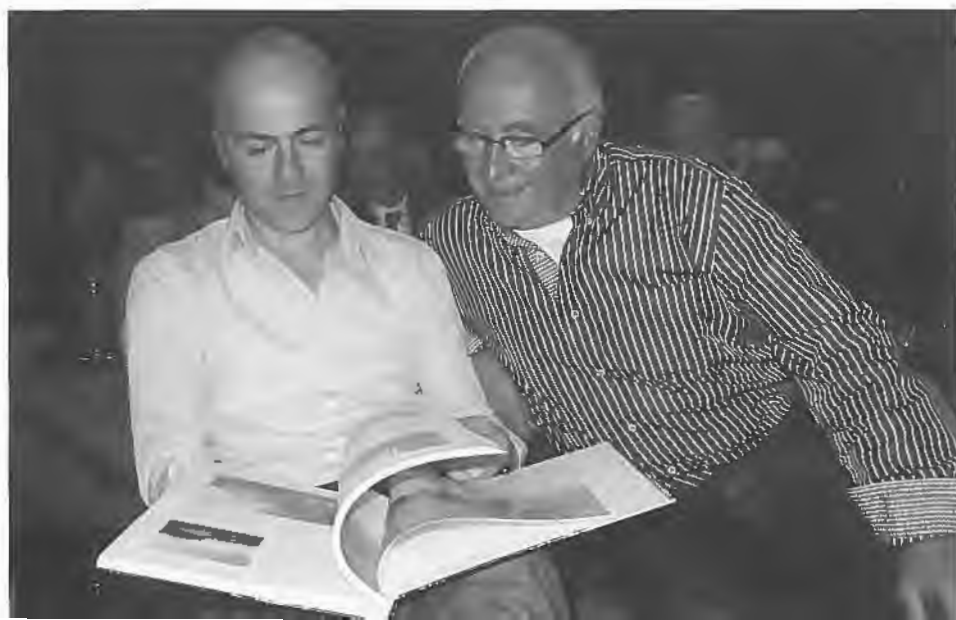
Het is werkelijk een bijzonder mooi boek met prachtige foto's. De teksten zijn voortreffelijk leesbaar. De indeling van het boek is heel overzichtelijk vanwege de foto's van alle straatnaambordjes.

Wat een geweldig mooi boek hebben jij en je zoon gemaakt.

Mensen staan in de aula van het Cultureel Centrum in de rij om hun boek door André en Dennis te laten signeren

André en Dennis bladeren volt trots door het boek

Een van de vele prachtige foto's in het boek: Veel belangstelling voor de huisslachting bij de familie A. Vinckx op Oordeel-Heikant. V.l.n.r. Miet, Toon, Jan, moeder Anna Vinckx, Marte Vinckx, dan Jan Verschueren, slager Janus van Lint, Nellis Vinckx, slager Frans Bruurs (hoofd niet zichtbaar) en vader Jaon Vinckx (1942, Toon Vinckx)

Wat zitten daar vele uurtjes werk in. Maar dan heb je ook wat, een waardevolle aanvulling van het assortiment wat er al is over Baarle. Jullie zullen al wel veel complimenten gehad hebben.

Met meer dan normale belangstelling heb ik jullie boek gelezen. Ik heb genoten van al die facetten die jij met je zoon aan dit boek hebben gegeven. Voor mij is dit boek meer een geschiedschrijving dan zomaar een boek over straten met een verhaal. Het verhaal rond al deze straten maakt het zo bijzonder.

Dré, samen met jouw zoon, wil ik jou een heel groot compliment maken voor het resultaat wat je met dit boek aan vele inwoners van Baarle hebt gegeven. Nogmaals Proficiat !!!

Wat een prachtboek hebben jullie ontworpen. Echt iets om trots op te zijn. We hebben er al volop in zitten kijken, bewonderen en lezen. Heel hartelijk dank.

Wat een mooi verzorgd en prachtig boek!!! Een naslagwerk waar we nog veel van zullen genieten... Proficiat aan vader en zoon (moet

toch wel heel bijzonder geweest zijn om zo iets 'samen' te doen).

Wij hebben het al doorgenomen en gaan nu verder in het grondig lezen er van. Prachtig werk geleverd.

Het boek is heel boeiend. Ik ben er van overtuigd dat dit prachtige boek eenmaal in huis, meermaals ter hand zal worden genomen om het te lezen. De foto's prikkelen u om de verhalen te lezen en doen velen van ons verwijzen naar de tijd van toen.

Archeologie in Zondereigen (13)

HERMAN JANSSEN

In deze reeks zijn we aanbeland bij de realisaties naar aanleiding van ons archeologisch akkeronderzoek. Vorige keer heb ik de tweejaarlijkse archeologische lesdag in Zondereigen toegelicht. Deze werd door onze vereniging achtereenvolgens in 2006, 2008 en 2010 georganiseerd. Telkens maakten de oudste leerlingen van basisschool De Horizon ervaringsgericht kennis met archeologie en heemkunde in het eigen dorp. Elke keer opnieuw was er sprake

van een zeer geslaagd initiatief. Onze akkerprospecties waren ook de aanleiding voor het oprichten van het vredesmonument "Den Dodendraad", nadat op tal van plaatsen in Zondereigen porseleinen isolatoren uit de Eerste Wereldoorlog waren teruggevonden. Dit project werd gezamenlijk gerealiseerd door Amalia, de gemeente Baarle-Hertog en basisschool De Vlinder. Ook het pedagogische luik van dit project richtte zich op de basisscholen, denk maar aan

de door Amalia's heemkundige werkgroep Zondereigen georganiseerde "vredesdagen" in 2009. En klas 6 van basisschool De Horizon uit Zondereigen is van plan om nog tijdens het huidige schooljaar het vredesmonument te adopteren.

Het initiatief voor de adoptie gaat uit van de school in Zondereigen. Uit een eerste brainstorm blijkt alvast een grote interesse en betrokkenheid. Er wordt o.a. gedacht aan lessen en projectdagen rond WO1 (met bezoek aan de dodendraad), het plaatsen van informatie

Er staan reconstructies van de dodendraad in Zondereigen, Molenbeersel (zie foto), Hamont-Achel, Essen en Edam. Ook in Boekhoute wordt binnenkort een stukje dodendraad heropgericht.

op de website van de school, het maken van een maquette en het verzorgen van een huldemoment bij de draad. Ook willen de leerlingen hun verantwoordelijkheid tonen, bvb. door papiertjes op te ruimen bij het passeren van de draad of door eventuele gebreken aan de technische dienst van de gemeente Baarle-Hertog te melden. De definitieve vorm van de adoptie en de rol die de heemkundige werkgroep Zondereigen hierin kan spelen, worden binnenkort verder uitgewerkt.

Impulsfonds 100 jaar Grote Oorlog

Het vredesmonument "Den Dodendraad" werd in 2008 in het kader van het project "Oorlogserfgoed en jongeren" aan de Belgisch-Nederlandse grens in Zondereigen opgericht. Er werd een educatief lessenspakket voor basisscholen ontwikkeld en een gegendstede cultuurhistorische vredeswandeling i.s.m. de Baarlese WW uitgestippeld. Het project werd een succes: de oprichting van "Den Dodendraad" en de nieuwe wandeling zorgden voor een toeristische impuls. Zodra het zonnetje uitnodigt om buiten te zijn, tref je bij het vredesmonument wandelaars of fietsers aan. Sommigen komen van ver en noteren hun bevindingen op het internet. Nu al is dit herdenkingsmonument een toeristische blikvanger bij uitstek.

2014-18
100 jaar Grote Oorlog

Reconstructie van de dodendraad in Hamont-Achel.

Naar aanleiding van de herdenking van de honderdste verjaardag van de "Grote Oorlog" (2014-2018) wenst de Vlaamse regering bijzondere aandacht aan een kwalitatieve toeristische ontsluiting van het "WO1-product" te besteden. Op voorstel van de Vlaamse minister van Toerisme werd voor 2010 een budget van 15 miljoen euro vrijgemaakt. Gedacht wordt aan toeristisch-recreatieve projecten met het oog op de valorisatie van het erfgoed uit de Eerste Wereldoorlog. De gecumuleerde steun van Europa en Vlaanderen voor dezelfde posten mag niet meer dan 85 % bedragen. Er is met andere woorden minimaal een eigen inbreng van 15 % vereist.

Samen met WW-Baarle en onze heemkundekring diende de gemeente Baarle-Hertog bij het impulsfonds een projectdossier in. Dat moet de uitstraling van onze gemeente (en de grensregio) bevorderen. Op toeristisch-recreatief gebied wordt het bestaande aanbod uitgebreid en de kwaliteit ervan verbeterd. Gedacht wordt aan een WO1-beleving in het Baarlese landschap. Diverse belevingspunten zullen het verhaal van de

Eerste Wereldoorlog verduidelijken. Zij fungeren als rust- en bezinningsplaats en als begeleiding bij het lezen van het landschap. Op zorgvuldig geselecteerde plaatsen kunnen zichtassen, gevaloriseerde relictten en informatieborden de beleving van het landschap verhogen. Ze vormen actuele referentie-, herinnerings- en bezinningspunten die men voor volgende generaties nalaat.

Wij menen dat het verhaal van de "Grote Oorlog" een interessant toeristisch gegeven is. Aangezien er nog zoveel interessante verhalen te vertellen zijn, zowel in het centrum van Baarle als in het buitengebied, willen we met dit vervolgpriject op "De Dodendraad" verderwerken rond het thema van de Eerste Wereldoorlog. Het is tevens een mooi voorbeeld van duurzaam grensoverschrijdend toerisme. Alle elementen die rond dit thema worden opgericht, hebben een blijvend karakter.

Doelstelling

Naast een toeristisch-recreatieve invalshoek is de belangrijkste doelstelling kennisoverdracht

van een opmerkelijke periode uit het Baarlese verleden. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd Baarle-Hertog niet voor niets "het bevoorrechte dorp" genoemd, "een symbool van het onoverwonnen vaderland" en "een smet op de palmares van Duitsland".

De gemiddelde kennis van de Eerste Wereldoorlog blijft echter meestal beperkt tot de wreedheid van de Duitse inval of de uitzichtloze loopgravenoorlog in de Westhoek. Zelden wordt er in reportages, publicaties of geschiedenislessen aandacht besteed aan de vier jaar durende bezetting van het binnenland. Nog minder gekend bij het grote publiek is de uitzonderlijke positie van de Belgische enclaves tijdens de "Grote Oorlog". Als enige stukjes "Vrij België, volledig omringd door Nederlands (dus neutraal) grondgebied", speelden de enclaves van Baarle-Hertog een cruciale rol bij het verzet tegen de Duitse overheersing.

In elk bezet Belgisch dorp liep eenzelfde rode draad doorheen WO1: mobilisatie, bezetting censuur, internering, slachtoffers, opeisingen, voedseltekorten, bevrijding en wederopbouw. De geschiedenis van Baarle-Hertog telt daarenboven een aantal unieke invalshoeken:

- Baarle-Hertog was deels bezet gebied, deels vrij. Het gehucht Zondereigen werd op 3 november 1914 als laatste plaats in België door de Duitsers bezet. De enclaves van Baarle-Hertog waren voor de Duitse militairen echter onbereikbaar zonder de Nederlandse neutraliteit te schenden. Het centrum van Baarle-Hertog maakte daarom samen met het grondgebied achter de IJzer in West-Vlaan-

deren deel uit van "Vrij België". Administratief ging het dorp na verloop van tijd tot het kanton Veurne behoren!

- Duizenden vluchtelingen werden tijdens de eerste oorlogsmaanden in de enclaves opgevangen. De meesten werden noordwaarts gestuurd, een paar duizend van hen werden in een vluchtelingenkamp van Baarle-Nassau ondergebracht.
- In Baarle logeerden veel soldaten. Baarle-Nassau, een dorp van 2.500 inwoners, telde maar liefst 2.000 ingekwartierde Nederlandse soldaten. En in Zondereigen verbleven 250 Duitse soldaten, net iets meer dan het inwoneraantal.

achter de IJzer en het verzet in Engeland. Spionageberichten werden van diep in het binnenland over de grens naar de zendmast gesmokkeld. Het clandestiene grensverkeer floreerde. Baarle-Hertog was het centrum van de brievenpost van en naar het front. Hier waren hoofdkwartieren gevestigd van het Werk Soldatengroet, de Post der Geallieerden, het Officiële Inlichtingenbureau van het Belgisch Comité en de Union Belge. Ook de officieel erkende briefbemiddelaars Van Hal en Vullings opereerden via Baarle-Hertog.

- In de enclaves ontstond een groot voedseltekort. De handel met het bezette deel van België was door het sluiten van de

Duitse soldaat bij de reconstructie van de dodendraad in Essen.

- De burgemeester leidde het verzet en er waren opvallend veel verzetsactiviteiten. Via een draadloos militair zend-, ontvangst- en meetstation was er een verbinding met de troepen grens onmogelijk geworden en Nederland had de export van zijn voedingswaren verboden.
- In Baarle stonden meerdere graadversperringen, waarvan

Nederlandse soldaat bij de reconstructie van de dodendraad in Essen.

de Duitse "dodendraad" vlakbij de grens (o.a. in Minderhout, Wortel, Zondereigen en Weelde-Statie) veruit de bekendste was. Rondom Baarle-centrum plaatste het Nederlandse leger bovendien een drie meter hoge kippengaas-omheining. Doel was het voorkomen van het smokkelen van etenswaren naar bezet België, een voorwaarde voor de export van levensmiddelen vanuit Baarle-Nassau naar de Belgische enclaves (!). Ook werd op deze manier de bevoorrading van het militaire zendstation bemoeilijkt, een eis van het Duitse leger.

- Tot slot leverde de bevolking van Baarle-Hertog in verhouding veel dienstplichtigen. Jongens uit de enclaves werden de hele oorlog door opgeroepen om soldaat te worden, dit in tegenstelling tot jongeren uit bezet België.

De beoogde kennisoverdracht zal in samenwerking met prof. Alex

Vanneste op een belevingsgerichte manier worden gerealiseerd. Gedacht wordt aan het ter plaatse vertellen van waargebeurde verhalen. Op deze manier ontdekken we hoe de mensen destijds de oorlog hebben ervaren. De doelgroep bestaat uit toeristen, verenigingen, erfgoedliefhebbers en scholen.

Plannen

Het dossier kreeg de ietwat lange werktitel "Het bevoorrechte dorp Baarle-Hertog. Vrij België, volledig omringd door neutraal Nederlands grondgebied". Het kostplaatje werd begroot op 37.556 €. Gezien de bijzondere enclavesituatie in Baarle wordt overwogen om bij Europa Interregsubsidies aan te vragen. Op dit moment is er nog geen contact opgenomen met het Interregsecretariaat voor meer informatie. Gehoopt wordt op 35% subsidiëring via het impulsplan en 50% door Europa. De resterende 15%, ongeveer 5.600 €, zal door de drie

partners (gemeente Baarle-Hertog, WW en heemkundekring) worden ingebracht. Indien nodig zullen andere sponsorkanalen gezocht worden. De gemeente Baarle-Hertog zorgt ook voor de ambtelijke ondersteuning van het project door de cultuurbeleidscoördinator.

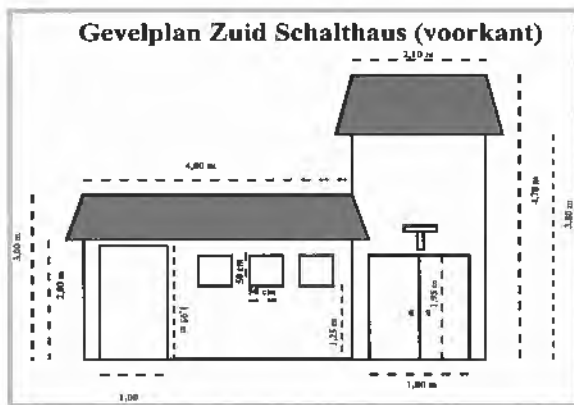
Reconstructie van een schakelhuis

Een eerste projectonderdeel is de reconstructie van "Schalthaus K5", een schakelhuis. Dat is een klein gebouw waarin Duitse soldaten de stroom van de dodendraad konden halen. Een dergelijk gebouwtje kon ook gebruikt worden als wachthuis voor de schildwachten en de technische troepen aan de draad. Tevens werden allerlei toestellen erin geplaatst, zoals generatoren, locomobielen en/of transformatoren (om de stroom op te transformeren bij stroomval), controleborden (om pannes en sabotage te detecteren), herstellingsmateriaal en wisselstukken. Schakelhuisjes werden om de 500 à 3.000 meter opgericht, afhankelijk van het terrein. Tussen

Met messchakelaars werd de stroom onderbroken.

Voeren en Antwerpen stonden er 144. In Zondereigen stond er één ter hoogte van de Witte Kei, op het grondgebied van de gemeente Merksplas. Een tweede schakelhuis was tussen Gel en Ghil opgericht, in Baarle-Hertog. Het kreeg het volgnummer K5. Het is dit gebouw dat wij op de oorspronkelijke plaats willen reconstrueren. Met de grondeigenaar zijn de nodige afspraken gemaakt voor het gebruik van ongeveer vijftig vierkante meter.

Het door professor Alex Vanneste voorgestelde gevelplan.

Er is besloten om voor de reconstructie van het volledige schakelhuis te opteren, met oude natuurleien op het dak en roofing (vettig, met teer bestreken papier) tegen de planken wanden. De kostprijs is begroot op ca. 7.500 euro, werkuren niet inbegrepen. Het is misschien een dure keuze, maar wel de enig juiste. Tot hertoe werd immers nog nergens een compleet schakelhuis gereconstrueerd! De gemeente Baarle-Hertog stelt

hiervoor het eigen personeel van de technische dienst ter beschikking. Heemkundekring Amalia van Solms staat garant voor de cofinanciering (1.000 €).

De plannen werden door professor Vanneste op basis van oorspronkelijk archiefmateriaal opgemaakt. Ze geven zo getrouw mogelijk de toenmalige werkelijkheid weer, dit zowel wat betreft de constructie,

het uitzicht als de materialen. Schakelhuisjes waren echter niet overal hetzelfde. En al zijn er geen plannen of schetsen van bekend in binnen- of buitenlandse archieven, toch is een verantwoorde reconstructie perfect mogelijk aan de hand van bestaand fotomateriaal. Het voorgestelde model is gebaseerd op originele foto's van een vijftal schakelhuisjes uit de nabije omgeving.

Schakelhuisje in Arendonk.

Schakelhuis H5 bij de Klinkaardstraat in Putte.

De constructie bestond uit stevige planken. Sommige gemeentearchieven wijzen op het feit dat de gemeenten vaak hout moesten leveren voor de bouw van de schakelhuisjes. Ook in Baarle-Hertog vonden we een rekening terug, daterend van 20 augustus 1915: "Rekening van de wed. Jos Versmissen en zonen voor de periode van 20 augustus tot 7 september: gewerkt op Gel aan ramen en deuren van de wacht, houtwerk van ramen, planken, vier ruiten, nagels, een tafel en een schab rek." (Gemeentearchief Baarle-Hertog; 2.073.521.8 Bewijsstukken der rekening 1917).

Duitse documenten vermelden dat de schakelhuisjes soms met leien bedekt waren. In Neerpelt zijn restanten ervan gevonden. Op sommige foto's blijkt dat er voor de wanden van een soort gladde bedekking gebruik werd gemaakt. Of dat nu "blek" was dan wel een dik papier dat beteerd werd, weten we niet zeker. De vraag is of blek voldoende roestvrij was. Waarschijnlijk werd dit materiaal

gebruikt voor het schakelhuisje van Putte. Op een foto ziet men zelfs de klinknageltjes waarmee de materie op het hout was vastgenageld. Waarschijnlijk echter werd veel frequenter gebruik gemaakt van een vettig papier, dat nadien met teer bestreken werd. Op de foto's van het huisje in Arendonk zien we op sommige wanden fijne latjes liggen, die het papier op zijn plaats moesten houden.

De reconstructie van een Schalthaus heeft niet enkel tot doel

om aan te tonen hoe een dergelijke constructie eruitzag, het kan tevens een ruimte zijn waarbinnen allerlei archiefmateriaal wordt tentoongesteld. Gedacht wordt aan documenten, foto's en kaarten over de draadversperring, over de reconstructie in het bijzonder en over allerlei historische feiten in de omgeving. Er werd voorlopig dan ook geen plan van de binnenkant van het schakelhuisje gemaakt.

Bij een "Schalthaus" hoort uiteraard ook een stukje dodendraad,

Boven de deur van het "Schalthaus" in Molenbeersel zit het identificatienummer L3.

zodat Zondereigen binnenkort twee reconstructies op zijn grondgebied heeft! We denken aan een strookje bestaande uit drie palen, met aan weerskanten een prikkeldraadversperring. We proberen vijftien authentieke isolatoren te verzamelen. Momenteel zijn er bij akkerprospecties al negen nagenoeg intacte exemplaren teruggevonden.

Reconstructie van wachthuisjes

Aan de grens tussen Castelné en Wortel zouden we graag twee wachthuisjes oprichten. Een Nederlands en een Duits. Uiteraard zal dit gebeuren op de oorspronkelijke plaats. Professor Vanneste stuurde ons enkele foto's die de

technici in staat moeten stellen om de wachthuisjes correct na te bouwen. Ook hier moeten we een keuze maken. Er was namelijk geen uniform model. Voor deze mogelijke reconstructies wordt nog contact opgenomen met de betrokken gemeentes en de grondeigenaars. Misschien wordt bij het Duitse wachtlokaal ook een stukje dodendraad heropgericht. Met de oprichting van een schakelhuisje en twee wachthuisjes menen we het verhaal van de dodendraad compleet in beeld te brengen.

Torennet

Van het voormalige zendstation MN7 in Baarle-Hertog is bovengronds niets bewaard gebleven.

De gemeente Baarle-Hertog staat garant voor de cofinanciering van het torennet.

Nederlands en Duits wachthuisje bij de grens tussen Castelné en Minderhout.

Een reconstructie is hier niet aangewezen gezien de grootte ervan. Wel denken we aan een visualisering in het landschap. Op deze locatie wordt namelijk een nieuwe woonwijk gepland. Op een speelplein in deze wijk willen we een torennet in de vorm van een zendmast oprichten. Daar hoort uiteraard een infobord bij. En misschien kunnen de toekomstige straatnamen op deze plaats naar het vroegere zendstation verwijzen?

Fietsroute

Een nieuwe fietsroute zal alle Baarlese belevingspunten en bezoekersattracties uit de Eerste Wereldoorlog met elkaar verbinden. Zij voert ons langs de grillige Baarlese enclaves, de prachtige beekdalen van de Mark (met watermolen) en het Merkske, de vroegere landloperskolonie van Wortel en de schilderachtige gehuchten Groeske (Castelré) en Zondereigen. Onderweg passeren we fietsvriendelijke horeca en reconstructies van de elektrische draadversperring uit WO1. Op deze manier willen we blijvend de aandacht van de toerist en de recreant voor dit thema trekken.

De "vlucht- en verzetsfietsroute" (voorlopige werknaam) start aan het nieuwe gemeentehuis van Baarle-Hertog. De afstand bedraagt ongeveer 40 km en doorkruist het grondgebied van de gemeenten Baarle-Hertog, Baarle-Nassau, Hoogstraten, Merksplas en Ravels) langs grotendeels bestaande fietsknooppunten en enkele nieuwe te ontwikkelen verbindingen. De gevraagde uitbreiding van het netwerk maakt het mogelijk om Baarle-centrum te doorkruisen. Ook de nieuwe fietsweg naar de Haldijk kan in het knooppunten-

netwerk opgenomen worden, net als een nog aan te leggen fietsweg van Castelré naar Minderhout. Tot slot willen we ook op Belgisch grondgebied nieuwe fietsknooppunten, namelijk langs het Withof en de watermolen in Hoogstraten.

Wandelroutes

Op twee plaatsen voorzien we bovendien een "vlucht- en verzetswandelroute" (voorlopige werknaam), één in het centrum van het enclavegebied en één in Zondereigen. In Baarle-centrum wordt gefocust op verzetsactiviteiten zoals het militaire zendstation en de clandestiene brievenpost van en naar het front. Deze wandeling is ongeveer drie kilometer lang.

In Zondereigen staan de gebeurtenissen bij de Dodendraad, het smokkelen en de bezetting centraal. De vier kilometer lange, bestaande gegendste Vredeswandeling (destijds ontwikkeld met steun van de Vlaamse overheid en het VCM in het kader van de projectoproep "Oorlogserfgoed en jongeren") wordt voor de individuele wandelaar geschikt gemaakt.

Infoborden en brochures

Langs de geplande fiets- en wandelroutes komen infopanelen. Er worden ook drie brochures uitgewerkt. Amalia's heemkundige werkgroep Zondereigen levert hiervoor de teksten en de foto's aan. VVV Baarle-Nassau-Hertog staat garant voor de cofinanciering van de brochures.

En verder...

Voorlopig is het even afwachten hoe het dossier in Brussel ont-

haald wordt. Onze verwachtingen zijn echter hoog gespannen. We hebben een intrigerend verhaal te vertellen. Binnen het thema van de herdenking van WO1 neemt Baarle een unieke positie in.

De rol van Amalia in dit project is heel belangrijk. Onze vereniging neemt een voortrekkersrol op zich en levert haar kennis aan. Daarnaast verleent zij op financieel gebied de nodige draagkracht door de ontbrekende financiering van het schakelhuisje bij de dodendraad op zich te nemen.

Tot slot is Amalia in 2014 van plan om haar activiteiten binnen het thema van de "Grote Oorlog" te kaderen. Amalia's activiteitenkalender zal dan zoveel mogelijk in het teken van de honderdjarige herdenking staan, zowel lezingen als publicaties, wandelingen, fietstochten en (bus)uitstappen. Wij hopen dat andere Baarlese verenigingen hieraan eveneens de nodige aandacht zullen schenken.

In Memoriam

Helaas hebben wij in de afgelopen periode weer van enkele leden afscheid moeten nemen.

Wij gedenken:

**Hetty Muntz-van de Venne,
Emiliahof 23, Rotterdam**
overleden op 24 februari 2010,

**Jan Aerts, Oude Strumpt 21,
Ulicoten**
overleden op 13 september 2010,

**Wim Frijters, Grens 21,
Baarle-Nassau**
overleden op 23 september 2010,

**Willy Olislaegers,
Lode Peetersstraat 2,
Baarle-Hertog**
overleden op 3 oktober 2010,

**Wies van de Steen,
Julianahof 39, Baarle-Nassau**
overleden op 5 oktober 2010,

**Jan van de Kerkhof,
Pater Vinckxhof 6, Baarle-Hertog**
overleden op 28 oktober 2010.

Namens bestuur en leden van Amalia wensen wij de nabestaanden heel veel sterkte toe.

Om er zeker van te zijn dat we niemand in deze rubriek vergeten te vermelden, doen wij een vriendelijk verzoek aan nabestaanden om een overlijdensbrief naar ons te sturen. Het adres van ons redactielid André Moors is: Hertogenstraat 14, 5111 AR Baarle-Nassau.

Met een knipoog en een glimlach (3)

Het poëzie-album

RIA WILLEKENS EN
JOS WITHAGEN

*'k Wil graag voldoen aan je
verzoek
om in je mooi gedichtenboek
een prettig vers te schrijven.
Al was het enkel hierom maar
dat ik dan zo nog menig jaar
in je herinnering zal blijven
Juffr. Toos
10 jan. 1957*

Weet je nog van toen...

Een mens wil herinnerd worden, herinneringen ophalen. De mondelinge overlevering is altijd belangrijk geweest. Hele oude gevonden rotstekeningen in Lascaux in de Dordogne in Frankrijk zijn nu nog steeds trekpleisters voor toeristen. Veel later kwamen er diverse geschreven "documentjes", vaak versierd in allerlei vormen. Denk maar aan de schitterende getijdenboeken uit de vijftiende eeuw.

Onze eigen poëziealbums uit de vijftiger jaren.
V.l.n.r.: De gewone poesie van Jos, de moderne van Ria, de deftige van Jos

De herretjes van kostschool gaven ons aanleiding om andere geschreven herinneringen onder de loep te nemen en wel ons poëziealbum.

Van poëziealbum naar poesie

Voor het ontstaan van het poëziealbum kunnen we teruggaan naar de

16de eeuw, en wel naar de Duitse universitaire wereld. Studenten, die vaak van universiteit naar universiteit zwierven, lieten hun bijbels signeren door medestudenten en professoren. Vaak kwam bij de handtekening nog een klein versje met een opdracht of een tekening. De trend werd al snel door verschillende drukkerijen opgemerkt en men ging bijbels drukken met meerdere blanco bladzijden voorin.

Het deftige doosje "album" met de verzamelde losse blaadjes

De volgende stap was het drukken van boekjes met alleen blanco pagina's. Dit album, amicorum genoemd, was een boekje waarin de eigenaar bijdragen verzamelde van vrienden en kennissen. Het liefst ook beroemde tijdgenoten waarmee men in contact stond. Het album amicorum geldt als een voorloper van het populaire poëziealbum, vandaag nog poesiealbum, afgekort tot poesie.

Het album amicorum was een deftig boek en Latijns voor vriendenboek, opgeluisterd met teksten, prachtig versierd met illustraties. Andere mensen namen dit over, zoals aristocraten, handelaren en kunstenaars, en zo werd dit album een statussymbool. Het was niet meer alleen een aandenken, maar een soort netwerken, een universi-

teits curriculum vitae (cv). Tevens een bewijs van het hebben van een gerespecteerde vriendenkring en zakelijke relaties. Rond 1840 vond er een verschuiving plaats naar het burgerlijk milieu. Het uiterlijk van een album veranderde in een doosje met losse blaadjes waarop vrienden hun bijdragen konden schrijven en versieren. De mooiste versieringen kwam je tegen: tekeningen, borduursels, droogbloemen, prikkwerk en bandvlechtwerk.

Vanaf het begin van de 19de eeuw hielden kinderen uit de goeude stand het scrapalbum bij. Dit was een plakboek vol met uitgeknipte gravures, versiersels, prentenboekjes en centsprenten. Dit waren geïllustreerde drukwerken uitgereikt als beloning. Later verschenen

hierin ook poëzieplaatjes. Je zou dit album kunnen vergelijken met onze plakboeken vol met filmsterren, zoals Sissie de jonge keizerin, Rex Gildo en Connie Froboess. Daarna ontstonden pas de standaardgedichtjes. Eind 19^e eeuw werd het poëziealbum steeds meer door meisjes gebruikt en kreeg het album de vorm die we nu allemaal nog kennen. In de 20ste eeuw is dit lang het domein geweest van jonge meisjes van 9 tot 15 jaar. Voortaan noemden men het album gewoon poesie.

Er zijn miljoenen poëziealbums in Nederland. Vele zijn ook weer zoek geraakt. Er bestaat zelfs een website om zoekgeraakte exemplaren weer terug te bezorgen bij de rechtmatige eigenaresse. Een bekend voorbeeld van een prachialbum is van de 15 jarige bakvis Roosje van Lelyveld uit Laren. Haar album, the Ghost of my friends genaamd, uit de jaren 1907-1919 staat vol met handtekeningen, aquarellen, portretten, tekeningen, liedjes en gedichten van kunstenaars. Bekende namen: L. Couperus, A. Rodin, J. Sluifers, J. Toorop en Adr. Roland Holst.

Al wie in deze poesie schrijft moet zorgen dat hij netjes blijft

Zoals de meeste jonge meisjes kregen wij op ongeveer 9 jarige leeftijd ons eerste poëziealbum. Laten we de nostalgische toer opgaan en ons eigen poesie eens doorbladeren, beginnend in de jaren 1955. Iedereen heeft vast wel eens zo'n album in zijn of haar handen gehad. Wij waren als kind o zo blij met onze poesie. Een echt meisjesboekje, volgeschreven met versjes van klasgenootjes, vriendin-

Twee mooie geborduurde versieringen met tere kantjes erom heen

Baarle-Nassau 5 Oct 1955

Deze poëzie behoort aan mij
Zolang ik hoop te leven
José is mijn naam
Door't doopsel mijn gegeven
Van den Burg is mynen Van
Van den Vaderlijke stam
Baarle-Hertog is de plaats waar
ik ter wereld kwam.

Het laatste blad vertelt dat je de poësie ook altijd aan de eigenaresse terug moet geven als je hem vindt. *Al wie dit vindt en het wedergeeft, toont dat hij braaf en eerlijk leeft.*

Wie mochten er in onze poësie schrijven?

Je moeder, zusjes, soms vader. De broers meestal niet. Er waren al persoonlijke versjes. Meestal echter de overbekende uit die tijd, overgeschreven uit een boekje. Wat schetst onze verbazing? Wij constateren dat het ietsje anders is in onze poësie. Jos heeft twee albums: één voor de "upper ten", d.w.z. familie en leerkrachten, één voor vriendinnetjes. De vader van Jos schreef een zeer persoonlijk vers, waar ze

Het eerste blad van elke poësie vertelde wie je was en waar je was geboren.

netjes en leerkrachten versierd met talrijke plaatjes, soms zelfs met zilver erop. Bladeren in je poëziealbum is terugblikken op je eigen geschiedenis. Wat is opvallend? Wat zien we nu? Vroeger werd met kroontjespen of vulpen geschreven, zelden met een balpen. Soms met gekleurde inkt. Het taalgebruik was anders. Wat te denken van de stichtelijke versjes met een duidelijke moraal.

Het eerste blad vertelt: wie je bent en in welke plaats je wieg heeft gestaan. Maar al... eronder staat ook dat je er netjes op moet zijn. Zie de titel boven. We kunnen ons herinneren dat het schrijven in andermans poësie plaats vond in de "goei kamer". Er moesten eens vetvlekken van de keukentafel op komen.

Baarle-Nassau. 6 Oct. 1955

Aan. myn Lieve José

In 1948 op 14 Oktober werd Jose geboren.
Als 1ste meisje maakt ze ons toebehoren
Wij waren net door de Polen bevrijd
Maar toch was er geen tyd voor Jolyt
Alles was stuk, we hadden zelf geen bedje
voor Jose. Endat was ook geen protje
Bij Lindeloof had een oud bedje afgestaan
Dat galeand, en Jose er ingeddan.
Na een week was het niet pluis
En heb je geslapen inde Kelders naast Walbertje
Neben ja al tien — E Sluis.
de Oorlog is al lang gddan.
Maar nog dikwijls den ken je ouders daerzen.
Hab God steeds Lief, ook je moeder, vader,
Broer, en Zusjes
Dan Kuytje Van my 1709.
1000 da. Kusjes.

Wanneer je het vers terug 16.1955
Naar de 1ste klas van de 1ste klas
die Kuytje van my 1709
3 Febr. 1955

Op 3 Febr. 1955
Van de 1ste klas
van de 1ste klas
40 Jaar

Het persoonlijk geschreven vers van de vader van Jos. De oorlogsprikelen voor jonge gezinnen worden duidelijk vermeld.

Het vers van de moeder van Ria. Een enorme bloemenmand als plaatje. Het laatste zinnetje is veelzeggend voor het verdriet in en kort na de oorlogstijd.

nu nog steeds trots op is. Zie ook de link met de oorlogstijd. Typisch dat haar moeder niet in het album heeft geschreven, maar wel bij het voorwoord de prachtige hoofdletters, die zij op de Belgische school geleerd had, voor haar rekening nam.

De moeder van Ria opent de reeks met een echt katholiek vers en als plaatje een enorme bloemenmand. We bespeuren geen enkele broer in onze poesies. Wel alle zussen.

De namen van de leerkrachten van de lagere school Sint Gerardus

Majella aan de Nieuwstraat Baarle Nassau klinken vele lezers vast heel bekend in de oren:

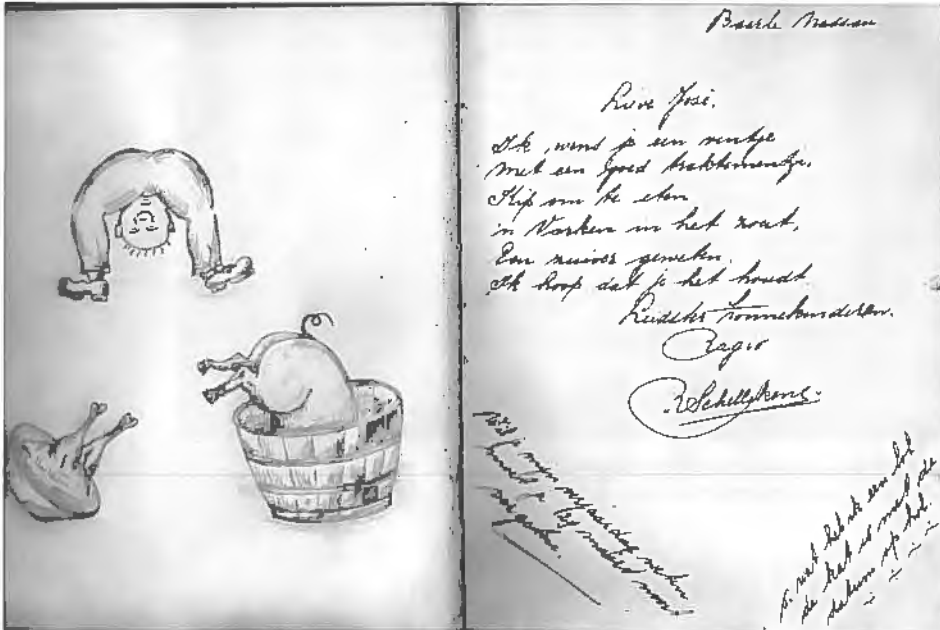
Zr. Verstradis, Zr. Ignace, juffr. Hetty Hermes, juffr. Ria Beijsterveldt van de kleuterklassen. Zr. Marcela, Zr. Emmanuël, Juffr. Toos Schobbers, Juffr. Fien Smeekens, Juffr. Tiny Schobbers, Zr. MarieChristine, Zr. Scholastica, Zr. Clarina, Zr. Immaculata van de lagere school. De verzen waren bijna altijd opvoedend van aard, waarvan we destijds de inhoud zeker nog niet konden bevatten. Een voorbeeld:

Durven is een heerlijk woord als je durft zoals het hoort Weet je wat je durven moet? Al wat eerlijk is en goed. Maar als iemand je iets vraagt, dat de naam van laagheid draagt, zeg dan wat er ook geschiedt, frank en vrij: "Dát durf ik niet!"

Bij Juffr. Fien Smeekens zien we een fantastisch in rode pen uitgevoerde kaboutertekening. Een ooit opkomende "stoute" gedachte is geweest: Zou kunstenaar Matthieu Doesburg, haar echtgenoot, dat getekend hebben of...de juf

Juffr. Fien is zo vlug als een miertje en zo ijverig als een bietje geweest. De tekening is helemaal in rode balpen uitgevoerd.

Leidster Raggio Schellekens van de Zonnekinderen heeft de potloodtekeningetjes en het vers knap op elkaar afgestemd.

zelf, want ook zij kon heel mooi tekenen.
 Als lid van "De Zonnekinderen", het begin van het latere jeugdwerk, had leidster Raggio Schellekens een mooi versje met bijpassende tekeningen als illustratie in het album geplaatst. Om apetrots op te zijn. Van onze vriendinnetjes, klasgenootjes, nichtjes en kennisjes geven we enkele voorbeelden. Van het beste vriendinnetje José van Tilburg:

*Als je eens als grootmama
 Zitten zult naast grootpapa
 Denk dan eens met blijde zin
 Aan je beste schoolvriendin!*

Ook klasgenootje Annetiek Rijgersberg maakte er iets moois van. Haar versje is al van minstens 1920. Generaties lang werden bepaalde versjes gebruikt. Als zeemansvrouw is het verrassend het volgende vers van Julia Loots te ontdekken:
Als ge eenmaal zult gaan varen

Klasgenootje Annetiek Rijgersberg was in 1957 al heel creatief.

In 1920 kende men het versje, dat Annetiek schreef, ook al.

*Op de grote levenszee
Neem dan tot kapitein en stuur-
man
Deugd en Gods vreugd met u mee
Moed u anker
Hoop u zeilen
Dan vaart ge zeker en gewis
Naar de grote hemeldis*

Grappig is het versje van nichtje
Corrie Graumans:
*Ik had eens in de hemel gekeken
Daar zag ik alle engeltjes eten
Behalve Ria zat in een hoekje
Met een scheurtje in haar
broekje.*

Het versje van buurmeisje Fien
Meyvis stamt waarschijnlijk uit de
tijd dat we 1 keer per week "in de
teil" gewassen werden:
*Wit is de lolie
Blauw is het meer
Wit is je hempje
Maar zaterdags niet meer.*

Zelfs uit de kostschooltijden
ontdekken we nog enkele klasge-
nootjes.
Van een meisje, die een vreselijke
hekel aan kostschool had:
*Als je later als een oudje
voor je raampje zit gezeten,*

*denk dan terug aan de jaren
die we op kostschool hebben
versleten.*

Ook de muziek- en blokfluitleraar,
de later bekende Bredase koor-
dirigent Jan de Breet heeft een
tranentrekkende tekening gemaakt.
Echter geen vers. Als je de teke-
ning wat nader bekijkt, ontdek je
zijn voorliefde voor de muziek in
de vele aangebrachte muziekaac-
centen.

Tot slot nog aardig om te vermelden:

Tekening van de muziekdocent Jan de Breet. Een kijkplaatje vol met muzieknootjes, mollen, kruisen, notenbalkjes en muzieksleutels. Om tranen in je ogen te krijgen...

Je dochter heeft als kind van 8 jaar in 1985 in het geheim een lief versje geschreven. Dat ontdek je dan later.

stansmes fraaie vormen gemaakt. Vanaf 1880 wordt op de duurdere plaatjes zijde aangebracht. Ook de eerste glitterversiering dateert van

die periode. Een mooi oud rijmpje als medeversiersel uit 1925: *Je moet het koren nooit vertrappen om een klaproosje te gappen.*

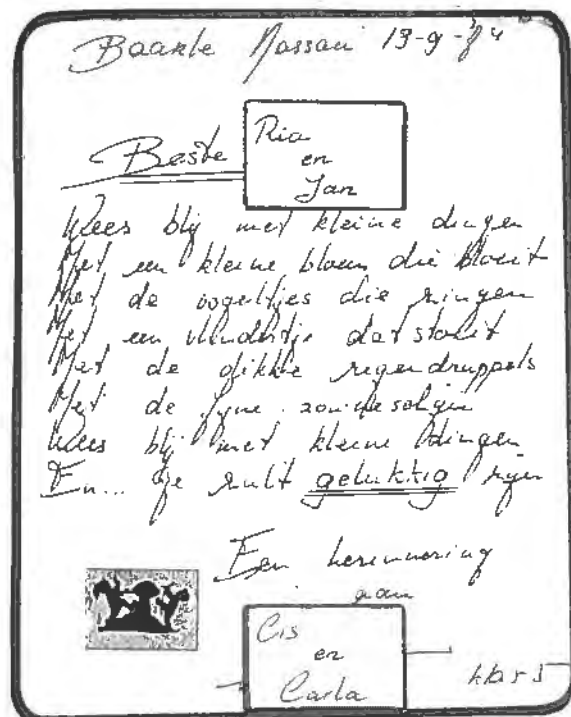

Chantal heeft haar moeder destijds met een eigen versje echt verrast.

Eveneens verrassend is geweest om op je 25-jarig huwelijksjubileum in 1997 een origineel samengestelde poëziealbum als cadeau te ontvangen van je Terpandervrienden. Eén koorlid, ooit leerlinge, heeft mijn als juf geschreven vers in 1974 gekopieerd, vervolgens zogenaamd aan mij teruggeschreven in 1997. Prachtig toch? Beiden ontdekken we nu dat er 3 generaties in onze poesies staan: Oma- moeder- dochter.

Poëzieplaatjes

Dankzij de uitvinding van de kleurenlithografie (= steendruk) rond 1800 is er de mogelijkheid gekomen om in grotere oplagen te drukken. De kleuredruk wordt vanaf 1840 steeds meer en beter toegepast. De afbeeldingen worden met een lak of gelatine ingesmeerd. Vervolgens werden er met een

Het versje van juf Ria aan leerling Carla uit 1974 is creatief veranderd.

Een heel klein rijmpje als versiering uit 1925.

Zelf urenlang zoeken in je album naar een leuk gedichtje of er een bedenken en versieren met plaatjes of tekeningen was een belangrijk element. De tekeningen vonden we geweldig! Zo romantisch mogelijk. Poëzieplaatjes waren kleine "schatten" die bewaard werden in een speciaal doosje, soort bij soort. Vooral de engeltjes met hun zoete gezichtjes en met bloemenkransjes in het haar. Eveneens de kabouterseries en de vredesduifjes. De grotere plaatjes en de glitterplaatjes waren bestemd voor je uitverkorenen! Je vond ze zo mooi dat het moeilijk was om er afstand van te doen. Veel versieringen werden gelardeerd met korte rijmpjes. Enkele voorbeelden:

*Op 14 okt moet je weten werd ik
in mijn wieg gesmeten.
13 juni is de dag die je niet ver-
geten mag.*

*Pitje patje poetje een kusje op je
snoetje.
Veel heil met de dweil, veel zegen
met de bezem, veel lol met de
ragebol.
Je ziet wel aan mijn pen dat ik
geen notaris ben.
O wat een strop mijn inkt is op.*

Wij als juffen hebben in honderden poesies geschreven. Er waren dagen bij dat er meerdere exemplaren op de lessenaar lagen. De laatste jaren werd dit al een stuk minder. We krijgen de indruk dat het poëziealbum een beetje aan het verdwijnen is. Poëzieplaatjes worden vervangen door stickertjes. De romantiek is aan het verdwijnen in ons computertijdperk.

Een sprekend voorbeeld van een vel met romantische poëzieplaatjes.

Het vriendenboekje

Eind 20ste eeuw is het vriendenboekje op de markt gekomen. De commercie heeft zich het genre toegeëigend, de creativiteit is min of meer geblust.

Opvallend is dat het vriendenboekje momenteel zowel door meisjes als jongens wordt gehanteerd. Zelfs kleuters lopen al rond met een vriendenboekje. Het poëziealbum is verworpen tot een boekje in allerlei soorten en maten met voorgedrukte vragen, alsof je een enquêteformulier invult. De kroontjespen heeft plaats gemaakt voor stiften, gelpennen of ander fluorescerend schrijfgerei.

Wij vinden het een verschraling van ons romantische poëziealbum.

Je hoeft meestal maar één of twee woorden in te vullen. Er wordt een fotootje verlangd. Daarin lieten we het kind ons portret tekenen. Poëzieplaatjes zijn vervangen door zelfklevende stickertjes. Deze zijn uiteraard net zo belangrijk voor de huidige gebruikers als het album in onze tijd.

Als juf konden we het niet laten om toch af en toe wat nonsensrijmpjes erin te verwerken. Op de vraag: *Waar houd je niet van?* schreef je wel eens het ondeugende antwoord: *Ik houd niet van rode bietjes en zeurpietjes.*

De romantiek in het vriendenboekje is ver te zoeken. Is dit kenmerkend voor deze jachtige tijd? Is de opkomst van hyves een nieuwe mogelijkheid?

Tot Slot

Onlangs hebben we een tentoonstelling over poëziealbums bezocht in het mooie Streekmuseum voor de Krimpenerwaard in Krimpen aan de IJssel, waarvan we ook wat broninformatie hebben mogen gebruiken. Een overigens fantastische oude gerestaureerde boerderij met veel erfgoed. Aan die fraai verzorgde expositie en ons thema-artikel hebben we mooie zoete herinneringen overgehouden. Laten we eindigen met de dichtregel van Adr. Roland Holst aan de 15 jarige Roosje van Lelyveld: *"Een rozenknopje voor de lieve ontluikende roos"*.

Romantischer kunnen wij het niet verwoorden!

De voorkant van het vriendenboekje van de nu 9 jarige Marit Schellekens. De meeste ouders van haar klasgenootjes hebben de schrijftaak van hun kind op zich genomen.

Nieuwe leden

ANDRÉ MOORS

In de periode van 1 augustus 2010 tot 7 november 2010 konden wij weer een aantal nieuwe leden verwelkomen. In totaal 34. Op 7 november 2010 telde onze vereniging 1336 leden!

Ruim tien jaar geleden hadden we 390 leden. Vooral vanaf 2006 konden wij een enorme toename van het ledenaantal noteren. Zo groeide onze vereniging in de afgelopen twee jaar van 1000 naar ruim 1300 leden. En dat is een feit om trots op te zijn.

U kunt er van verzekerd zijn dat het bestuur en alle werkgroepleden hun best blijven doen om het u als lid naar de zin te maken!

Op donderdagavond 14 oktober jl. is, voorafgaand aan de presentatie van het boek 'Straten met een verhaal', aandacht besteed aan het bereiken van de mijlpaal van 1300 leden. Met de nodige trots maakte voorzitter Ad Jacobs de naam bekend van ons 1300^e lid. Het is het echtpaar Piet de Rooy en Erry Korteweg uit Chaam. Vanaf zijn geboorte woonde Piet een groot aantal jaren in Baarle.

Onze 34 nieuwe leden, heten wij hartelijk welkom!

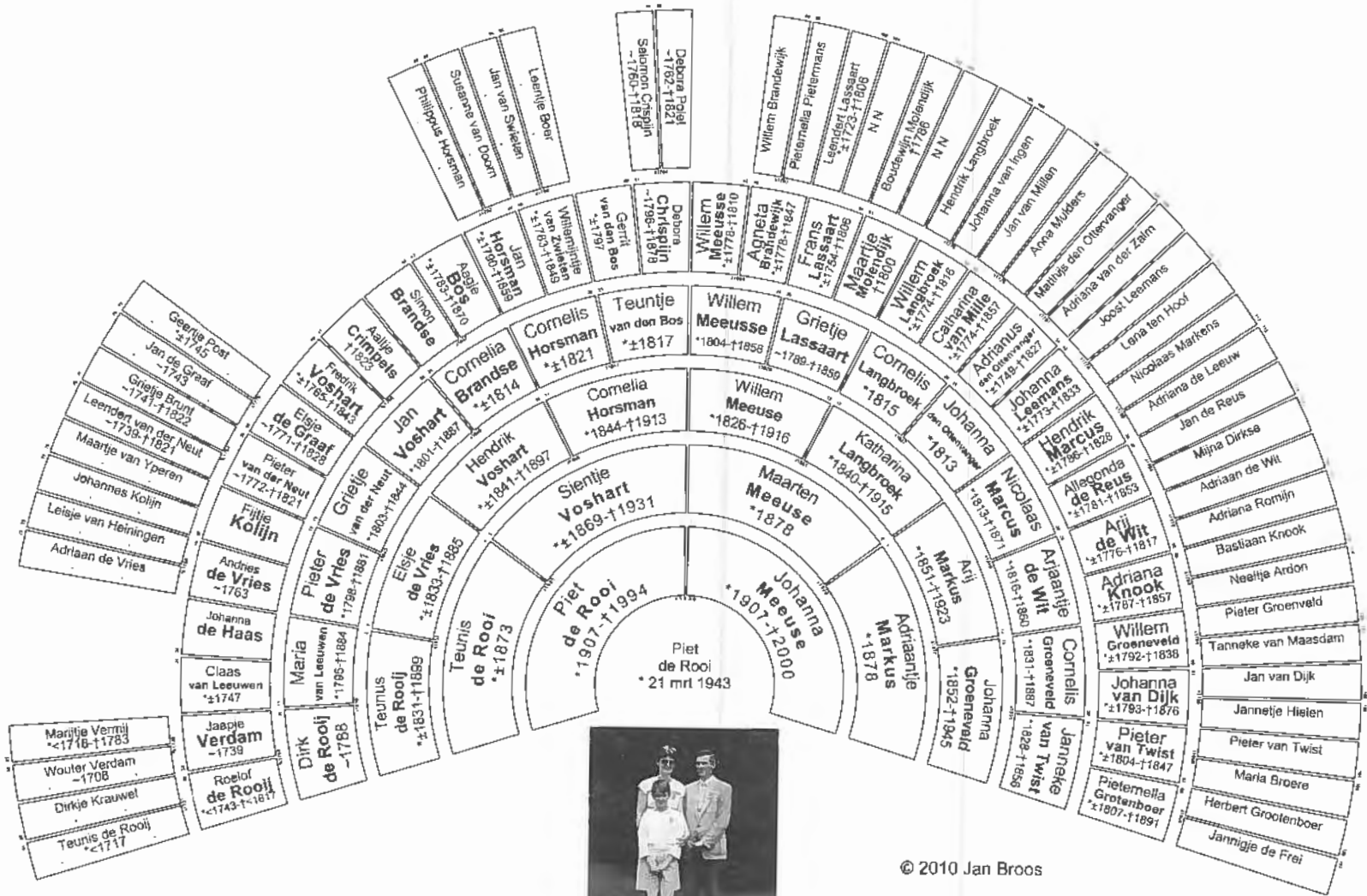
mevr. C. Theeuwes,
fam. L. v.d. Broek-de Swart,
dhr. S. Braspenning,
fam. C. Vermunt-Couwenberg,
mevr. T. van Loon-van Rijen,
fam. J. Wouters,
mevr. S. Jansens,
dhr. A. Moeskops,
mevr. I. Moeskops,
mevr. R. Vogels-Moeskops,

dhr. P. Moeskops,
fam. A. van den Broek,
fam. P. Pijnenburg-Rijsbosch,
fam. L. Bruurs,
dhr. J. Hemelaers,
mevr. R. Snapper-Wens,
mevr. F. van Beers-Luyten,
fam. J. v.d. Corput-v.d. Brand,
fam. L. Timmermans,
fam. J. Jansen-Oomen,
dhr. E. Dons,
fam. F. Pelkmans,
fam. C. Kokx.

Voorzitter Ad Jacobs heet ons 1300e lid Piet de Rooy (zoon van 'Piet Kèès') en zijn vrouw Erry van harte welkom bij onze vereniging

Stamboom van Piet de Rooi

Gebruiken rondom Kerstmis

Noot van de redactie.

Jaren geleden schreef ons lid Jan van den Heijning een bijdrage onder bovenstaande titel voor Van Wirskaante. Die is tot zijn terechte teleurstelling in de toenmalige redactie door niet te achterhalen oorzaken verloren geraakt. Bij het ordenen van een archiefdoos met allerlei papieren, kwam zijn verhaal plotseling tevoorschijn. Het doet ons goed de bijdrage van Jan – zij het met jaren vertraging – toch te kunnen plaatsen, nu kerst en nieuwjaar weer voor de deur staan.

Leg eens wat geschenken onder uw eik...

JAN VAN DEN HEIJNING

De Kerstboom

Oorspronkelijk is de 'kerstboom' bij de oude Kelten een eik. Later, onder invloed van het christendom, wordt het een spar. De driehoekige vorm symboliseert de Heilige Drievuldigheid, Vader, Zoon en Heilige Geest. De heidenen kunnen zo ook hun heilige geesten blijven vereren. Een spar symboliseert ook de voortzetting van het leven, doordat hij in de winter groen blijft.

In onze streken doet de versierde kerstboom pas na de Tweede Wereldoorlog zijn intrede.

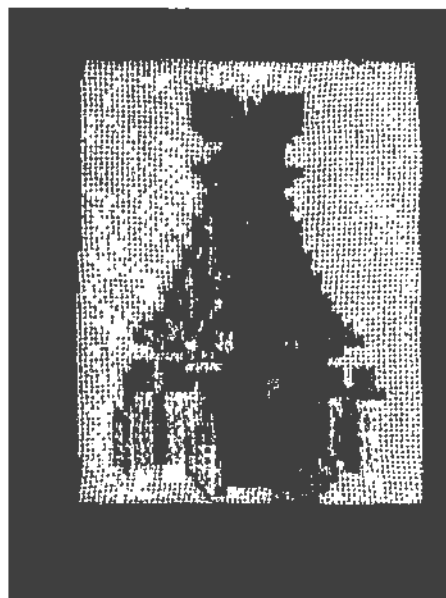
De Kerststal

Het stalletje is een van de weinige echt oorspronkelijk christelijke elementen van kerstmis. Alle andere gebruiken zijn van voorchristelijke oorsprong. Het idee om een kerstgroep met stalletje te plaatsen komt van St. Franciscus van Assisië. Hij maakte houten figuren om de geboorte van Jezus uit te beelden. Pas in de zestiende eeuw komt dit gebruik overwaaien naar onze streken. Oorspronkelijk is de stal educatief bedoeld. Het levensechte tafereel verduidelijkt het kerstverhaal aan de gewone mensen die niet kunnen lezen.

Kerstgeschenken

De cadeaus die elk jaar onder de kerstboom worden gedeponeerd, zijn afgeleid van een oud Romeins gebruik. De Romeinen wisselden tegen het eind van het jaar takken en planten met elkaar uit om elkaar een goede gezondheid te wensen. Later werden meer

levensnoodzakelijke dingen, zoals brood, vlees of kaas geschonken. Bij ons werd dit gebruik overgenomen en stilaan werden brood en vlees vervangen door leuke geschenken die iedereen graag geeft en krijgt.

Een kerstboom als kerstkaart

Een levensgrote kerststal

Het kerstkaartje

De Chinezen zijn de eersten om kerstwensen over te maken. Zij sturen elkaar houtsneden en kleine zelfgemaakte juweeltjes. Ook de Japanners doen iets gelijkaardigs. Zij versturen klompjes goud en zilver om hun kennissen de beste wensen over te brengen. Pas rond 1840 worden bij ons de eerste kerstkaarten verstuurd. De Verenigde Staten volgen tien jaar later ons voorbeeld.

De kerstman

De kerstman wordt door Nederlandse kolonisten geïntroduceerd in de Verenigde Staten. Aanvankelijk is hij een norse enge kabouter, die kinderen bang maakt. Hij heeft een stok bij zich waarmee hij kinderen kan slaan. Later verandert de kerstman in een vriendelijke goedlachse vaderfiguur.

De kerstman in zijn rode pak, zoals wij hem nu kennen, is het resultaat van een slim marketingtrucje van Coca Cola. Rond 1931 wil die fabrikant zijn drank ook bij kinderen aanprijzen. Het beeld van de

gulle kindervriend die geschenken brengt, is daarmee geboren.

De nieuwjaarsbrief

Lang geleden moeten kinderen rond het einde van het jaar een bekwaamheidsproef in schoon-schrijven afleggen. Omdat het bij de tijd van het jaar past, schrijven ze meteen maar hun nieuwjaarswensen op om die aan hun ouders aan te bieden. Tot aan de Tweede Wereldoorlog gebeurt dat eigenlijk over heel de wereld. Daarna begint dit gebruik geleidelijk te verdwijnen. In Nederland bestaat het al lang niet meer. In België blijft deze traditie nog lang bestaan.

Bron: Tentoonstellingsgids Linda Brouwers, Mechelen

Prachtig uitgevoerde nieuwjaarsbrief

Klassenfoto's bekijken: altijd leuk

ANDRÉ MOORS

In onze Bibliotheek en documentatiecentrum (Bídoc) hebben we, naast documenten en boeken, ook een groot aantal foto's. Wij vinden het wel leuk om u in deze Van Wirskaante enkele klassenfoto's te tonen. Misschien staat u er ook wel ergens op afgebeeld! Om namen op te sporen vragen wij uw hulp.

Voor zover wij ze weten, hebben we de namen van de schoolkinderen vermeld bij de foto's. Die kregen we door van mensen die de foto's aan ons schonken (w.o. Lizette Gulickx-Verachtert). Maar ook andere trouwe bezoekers aan het heemhuis en enkele andere leden (w.o. Ad van den Broek en Leo van den Brandt), waren ons behulpzaam.

Onze vraag is nu of u wilt helpen bij het opsporen van ontbrekende namen (aangeduid als vraagteken). Uiteraard kan het zo zijn dat wel vermeldde namen onjuist zijn. Ook dan vernemen wij graag de juiste namen.

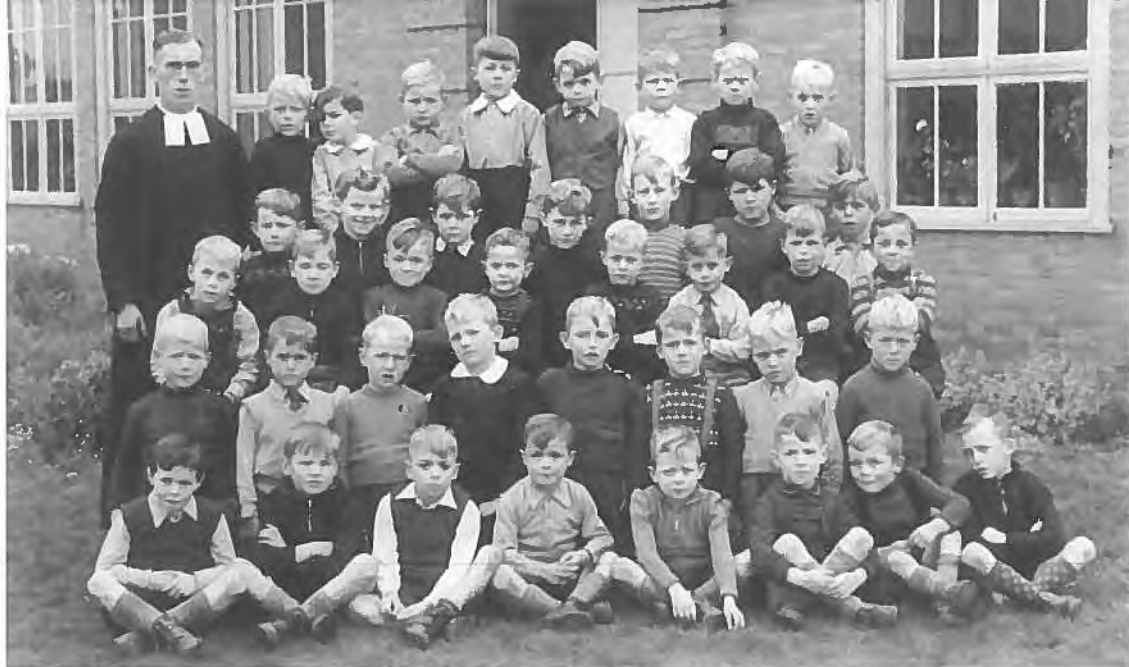
U kunt een mailtje sturen naar amooors@planet.nl of bellen met het nummer 013 5079556. Vanuit België 0031 13 5079556. In het heemhuis kunt u uiteraard uw opmerkingen ook doorgeven.

Huishoudschool Baarle-Nassau 1951

V.l.n.r. bovenste rij: Fien Peeters – Toos Goossen – Jeanne Joosen – Wies Willekens – Maria Jansen (B-H) – Kitty Couwenberg – Irma Huyben – Clara Staes – To Koks – Maria Bierens – Lies Braspenning.

V.l.n.r. onderste twee: Jo Oonincx – Lies Vissers

Aloysius jongensschool met broeder Amandus schooljaar 1951/1952

1^e rij boven v.l.n.r.: Gust van Gestel – Johan Spapen – Jan Verberk – Karel Pelkmans – Leo Wens – Fons Klaasen – Johan Raeijmaekers – Jan Bernaerts

2e rij: Ad van den Broek – Walter van der Sluis – Jan Janssen – Peter Laurijsen – Kees Smeekens – Wil Janssen – Jan Schuurmans

3e rij: Ad van Gestel – Maurice Gulickx – André Moors – Suske Braspenning – Wil Martens – Jan Remeijns – Cor Krijnen – Cor Spapen

4e rij: Frans Meeuwesen – Gerrit Olieslagers – Jan Raeijmaekers – Wout Verhoeven – Fons van den Broek – Frans van Beek – Floor Bernaerts – Emile Keustermans

Onderste rij: Ad van Tilborg – Leo van den Brandt – Piet Meijer – ? – Jaoneke Hereijgers (zoon van Bartje) – Jac van Tilborg – ... van Sas – Jaoneke Hereijgers (zoon van Jan)

Voetbalclubje van leerlingen van de Openbare Lagere School van Baarle-Grens ca. 1926

V.l.n.r. staand: Cor Frijters – Jack Verheyen – Janus van Oekelen – Leon Kampers – Nes van Gool – Kees Willemsen

V.l.n.r. zittend: Jos Frijters – Jos Krijnen – Stan Frijters

Aloysius jongensschool in Baarle-Nassau schoolklas met meester Verschueren ca. 1963
Wie staan er op deze foto? Zittend, tweede van rechts is in ieder geval Martien van Gool

Maria Regina lagere school met juffrouw Schobbers 1974
Wie staan er op deze foto?

Kleuterschool Baarle-Hertog met juffrouw Boonen ca. 1950. Wie staan er op deze foto?

Meisjesschool Baarle-Hertog met juffrouw Hilda Keustermans ca. 1960

1^e rij boven v.l.n.r.: Wiesje Wens – Annie v.d. Vloet – Rina Meeuwesen – Corrie de Bont – Wilhelmiën Van Laarhoven – Jeanne v.d. Lisdonk – Rita van Hooijdonk

2e rij: Maria Vermeeren – Jo Boeren – Gerty Loots – Celine van der Flaas – Bernadette Gulickx – Maria Staes – Els Koks – Annemie Adriaensen – juffrouw Hilda Keustermans

3e rij: Adriënne Mertens – Lizette Peeters – Lizette Bruurs – José Van Loon – Jeanne Tuytelaars – Toos Martens – Maria Boeren – Magda Willemsen

4e rij: Veerle Jansen – Gaby Kimenai – Ria Adriaensen – José Bayens – Maria Rijsbosch – ...Smulders – Lizette Verheyen – Mariëtte Bink

Onderste rij: Jeanne Haneveer – Els Michiels – Angèle Bayens – Ingrid Van Haeren – José Olieslagers

Meisjesgroep uit Ulicoten, klas 6 en 7, met zuster Pascuala 1945-1946

1e rij boven v.l.n.r.: Anna de Graaf – Anna Verheyen – Miet Braspenning – Lien Keustermans – Marie Aarts – Sie Laurijssen

2e rij: Anna Verhoeven – Marie Vriens – Marie Sprangers – Cor Peeters – Betsie Josten

3e rij: Trees Adams – Riens Lauwereijssen – Roos Rentiëns – Annie Kusters – Kitty Martens – Greet Severijns

4^e rij: Joke Vriens – To Braspenning – Marie Verheijen – Diena Josten – Jo Rops – Diena v.d. Broek – Liza van Sas

Klas van de jongensschool in Ulicoten 1956

1^e rij boven v.l.n.r.: Gust de Roy – Antoon Verheyen – Jan Adams – Jan Verheyen – Jos van Roozendaal – Anton den Ouden – Louis Vriens – Jos van Rijen

2^e rij: Ben Sommen – Ad Leyten – Ad Vlemmix – John van Gils – Johan Sommen – Koos Jansen – Kees v.d. Broek – Jan v.d. Broek

3^e rij: Koos de Graaf – Loek Sommen – Piet Kok – Tinus v.d. Ackerveken – Ad Adams – Gust Verheyen – Ad Jacobs

Lagere school Minderhout 5^e en 6^e leerjaar 1959. Er staan ook kinderen uit Castelre op de foto

Boven v.l.n.r.: F. Broes – F. Snoeys – L. Roovers – J. Brosens – F. v.d. Abbeelen

2^e rij: F. Roelen – S. Aerts – J. Bastiaansen – F. Hillen – D. Driesen – M. Brokken – J. Kooijen

3^e rij: F. Donkers – J. Godrie – R. Hillen – T. Donkers – F. Geerts – M. Verhoeven – J. Peerlincks

4^e rij.: J. Thielemans – H. van Dun – J. Srijbos – F. Godrie

Kleuterschool Zondereigen met juffrouw Jeanne Jansens 1956

Boven v.l.n.r.: Herman Quirijnen – ? – ? – Ludo Quirijnen – Greet Verhoeven – ? – ?

2e rij: Jos Bogaerts – ? – Staf Dufraing – Frans Braspenning – Hild Segers – ? – Jeanne Goetschalckx – Carolien Smolderen

3e rij: Louis Verhoeven – Jan Verstralen – ? – Mark Mertens – Rit Willebrords – Lief Verschueren – Jos Van Ackerbroek – Rene Segers

4e rij: Cel Caers – Ludo Quirijnen – Gust Van Gils – ? – Maria Willebrords – Lia Gillis – Jef Ooms – Ludo Peeters

5^e rij.: juffrouw Jeanne Jansens – Guido van Gils – Louis Mertens – Maria Huybrechts – ? – ? – Gusta Sprangers – Pol Braspenning – Jan Van Beek

De post in Baarle-Hertog tijdens de Eerste Wereldoorlog (4)

JACQUES HEMELAERS,
MON RÖMER EN
HERMAN JANSSEN

Na de inval van het Duitse leger werd al het postverkeer in het bezette deel van België verboden. In januari 1915 werd de binnenlandse brievenpost geleidelijk aan hersteld. Een officiële internationale postdienst werd in bezet België niet ingericht gezien de oorlogvoering met de omliggende landen. Er was maar één uitzondering: het verzenden van brieven naar het neutrale Nederland was toegestaan vanuit de plaatsen Antwerpen, Brussel, Luik en Verviers, mits onderwerping aan de Duitse censuur. Later kwamen daar o.a. de steden Hasselt, Mechelen, Turnhout en Welkenraedt bij. Het versturen van post naar Belgische frontsoldaten was strikt verboden. Op deze manier probeerde de bezetter het moreel van zowel de Belgische soldaten als het thuisfront te breken.

Internationale post

In de vorige aflevering stelden we vast dat de enclaves van Baarle-Hertog (de enige percelen "Vrij België" aan de grens met Nederland) het centrum van de clandestiene brievenpost van en naar het front werden. In het Etappegebied (de provincies nabij het front, namelijk Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Henegouwen) bleef alle internationale postverkeer, dus ook naar Nederland, heel de oorlog lang verboden. Alleen ten behoeve van de Gentse handelaren die deelnamen aan de bevoorrading van het Duitse bezettingsleger, werd van 13 september 1915 tot 14 oktober 1916 een verbinding via het Duitse consulaat in Terneuzen georganiseerd. Voor deze dienstverlening werkte de Gentse Kamer van Koophandel samen met de Etappedirectie van het 4^e Duitse Leger (Abteilung Wirtschaftsausschluss, afdeling grondstoffen).

De handelaren moesten hun brieven geopend bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken afgeven. Daarna werden de brieven gecensureerd door de "Postprüfungsstelle Etappen-Inspektion Gent", die haar eigen stempel plaatste aan de achterzijde van de brief. De brieven die in orde bevonden waren, werden door de Duitsers als diplomatieke post naar het Duitse consulaat in Terneuzen overgebracht. Daar werden ze gefrankeerd (meestal met een postzegel van 5 cent) en op de achterzijde afgestempeld met een grote stempel ("voor de antwoorden"). De brieven werden vervolgens via het postkantoor van Terneuzen verzonden.

VOR DE ANTWOORDEN
brieven afgeven of opsturen aan
DUITSCHES CONSULAAT
TE TERNEUZEN
(om te bestellen aan
(naam en adres van den bestemming))

Omdat de genoemde dienst was opgezet voor handelaren die deelnamen aan de bevoorrading van het Duitse leger, werden brieven van particulieren geweigerd. Brieven die niet aan de voorschriften

voldeden, werden retour gezonden. Onderstaande brief is daar een mooi voorbeeld van (*18). Soldaat nr. A128 van de 3^e compagnie in het Tweede Belgische leger kreeg zijn brief (helaas) terug. Hij mocht het opnieuw proberen en kon dan

best de instructies van de Belgische militaire overheid volgen. Hij moest zijn brief namelijk posten via een officieel erkende bemiddelaar. En de belangrijkste bemiddelaars hadden, zoals eerder gezegd, hun hoofdkwartier in Baarle-Hertog.

8. Hulporganisaties en periodieke pers

Naast officieel erkende briefbemiddelaars maakten ook sommige hulporganisaties en de periodieke pers gebruik van het onafhankelijk van de Duitse bezetter opererende postkantoor in Baarle-Hertog.

8.1. Troost in Nood - Vlissingen

De postverbinding van "Troost in nood" liep via de SMZ-dienst (*19) Vlissingen - Folkestone. Er was een regelmatige koerierdienst van

Ongefrankeerde brief, verzonden door een Belgische militair aan het front op 25 november 1915. Zie het stempel linksboven: "Postes Militaires Belges". De brief was geadresseerd aan het "Duitsche Consulaat te Terneuzen om te Bestellen aan Mijnheer Edmond Verkauteren, Pelikaanstraat N° 29 Gent". De brief werd te Terneuzen met 25 cent port belast. Het Duitse Consulaat weigerde echter de brief. Op het postkantoor in Terneuzen werd het port "afgeschreven" (zie stempel op de achterzijde van de brief). Via Utrecht (het postkantoor voor België) werd de brief op 13 december 1915 retour verzonden (stempel "NEUZEN 13.12.15 2-3N").

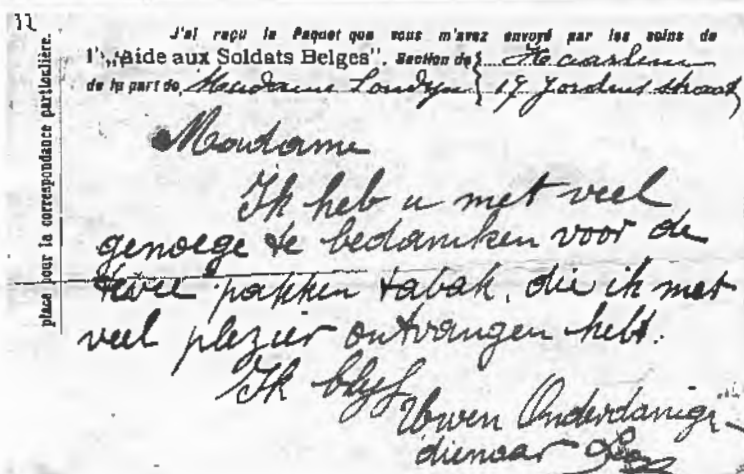
Krantenwikkel van het werk "Troost in nood - Vlissingen, Alg. Belg. Vluchtelingen Comité". Verzonden op "26 IV 15" (26 april 1915) vanuit Baarle-Hertog naar Auxerre (Fr). Aankomststempel: "1 5 15" (1 mei 1915). Geen vrijstelling van port voor deze zending, die te Baarle-Hertog werd gefrankeerd en dan via Vlissingen, Folkestone, Calais en de Franse post in Auxerre werd bezorgd. De stempel staat onder de zegel.

het Belgische censuurkantoor in Folkestone voor het overbrengen van post via de schepen van deze maatschappij. In het postkantoor aan de Steenenbeer in Vlissingen was een officieus Belgisch uitwisselingskantoor gevestigd dat begin 1915 al vaste koeriers in dienst had. Omdat dit kantoor geen officiële status had, kwamen er geen post- of censuurmerken van het kantoor op de briefwisseling voor. (*20) Waarschijnlijk werd de inhoud van deze wikkel (een krant) in Folkestone gecensureerd.

8.2. Aide aux Soldats Belges

Dit netwerk bekommerde zich, zoals zovele andere, om het verzenden van pakketten met tabak, niet bederfbaar voedsel en kleding naar de soldaten aan het front. De ontvanger van het pakket stuurde dan de bijgevoegde ontvangstkaart met bedanking terug aan het netwerk, dat de kaart doorzond naar de milde schenker. Oorspronkelijk was deze organisatie gevestigd in Den Haag, Lange Voorhout 17. Vermoedelijk om politieke redenen - men wilde geen problemen met de Nederlandse instanties - werd ze naar Baarle-Hertog overgebracht.

“PMB/BLP 4, 2 VII 18” (2 juli 1918). Censuur Folkestone. Aankomststempel: “Baarle-Hertog 27 VIII 18” (27 augustus 1918). Er zaten maar liefst vijftientig dagen tussen verzending en aankomst van deze toch onschuldige briefwisseling!

8.3. Belgisch Staatsblad (Le Moniteur Belge)

Het Belgisch Staatsblad, gedrukt in Ste-Adresse (Fr.), werd oorspronkelijk ook van daaruit naar Nederlandse bestemmingen verzonden. Later werd het echter vanuit Baarle-Hertog verzonden, wat inhield dat het eerst via Folkestone en Vlissingen naar daar verscheept moest worden. Dit leverde nochtans geen besparing op de portkosten op.

Fragment van een krantenwikkel waarmee de “Moniteur Belge” naar een abonnee in Haarlem verzonden werd. Dergelijke wikkels zijn ook bekend met de Belgische consul in Oostburg als geadresseerde. Stempel: “Baarle-Hertog 5 V 17” (5 mei 1917).

LE XXE SIÈCLE

3, Place des Deux Hôtes
28 ter, rue de la Bourse, LE HAVRE

Pour tout changement d'adresse, prière de joindre 25 centimes.

M. LEON DUCHS -5472-
SUNNY HOME
OVERVEEN
~~PRES BLOEMENDAAL~~
HOLLANDE

Krantenwikkels van Le XXe Siècle uit Le Havre, verzonden naar een abonnee in Overveen. Stempel: "Baarle-Hertog 20 VII 17" (20 juli 1917). Aankomststempel: "Bloemendaal 1, 1917 30 VII" (30 juli 1917).

dagblad. Deze Franstalige krant werd gesteund door de Vlaamse bourgeoisie, met Eerste Minister Charles de Broqueville op kop.

Het blad is vooral gekend voor zijn weekendbijlage, "Le Petit Ving-

tième". Hierin tekende hoofdredacteur Hergé in 1929 de eerste "avonturen van Kuifje". Tijdens de Eerste Wereldoorlog was het hoofdkwartier van het dagblad in Le Havre (Fr.) gevestigd. De kranten die voor de Nederlandse abonnees

bestemd waren, werden vanuit Baarle-Hertog verstuurd.

9. Baarle-Duc of Bar-le-Duc?

De Franstalige benaming Baarle-"Duc" (Baarle-"Hertog") zorgde

HOPITAL TEMPORAIRE DU LYCÉE DE BAR-LE-DUC

BAR-LE-DUC. — Vue sur l'eau. Bains-Docteurs, Pont Notre-Dame.

Dit poststuk kon aanleiding geven tot een vergissing. Daarom werd (mogelijk door de censuur in Folkestone) een verbindingsstreep getrokken tussen "Baer" en "le". Bovenaan werd de vermelding "Hollande" geschrapt en onderaan werd in potlood "Belgique" toegevoegd.

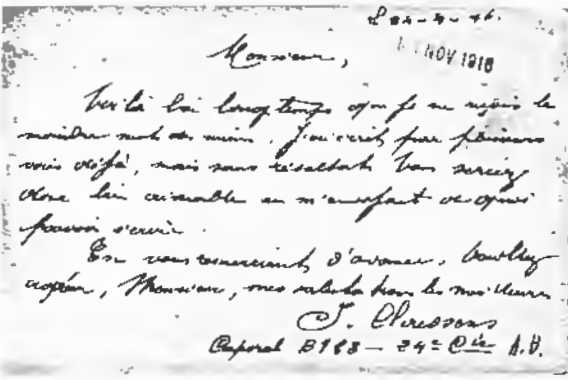
meermaals voor misverstanden. Franstalige briefschrijvers die gebruik maakten van bemiddelaars, verwarden Baarle-Duc regelmatig met het Noord-Franse stadje Bar-le-Duc in het departement Meuse, op 53 km van Verdun.

Sinds de Franse nederlaag in 1870 was Bar-le-Duc een stad aan de grens met het door de Duitsers bezette Elzas-Lotharingen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was in het lyceum een tijdelijk ziekenhuis (Hôpital temporaire n°81) ingericht. In Bar-le-Duc vertrokken twee lokale spoorlijnen, "la Varinot" en "la Voie Sacrée". Die stonden in voor de bevoorrading van Verdun.

Voetnoten:

- * 18. C.H.A.Vermeulen, "De Postdienst via het Duitse Consulaat te Terneuzen 1915-1916".
- * 19. SMZ-dienst: Stoomvaart Maatschappij Zeeland.
- * 20. Jan Hintzen: "De Grote Oorlog in Zeeland", Deltafla 2007.

Deze kaart, geschreven door een Belgische militair, vermeldt als adres 'Bar-le-Duc' in plaats van 'Baarte-Duc'. De kans op een vergissing is hier minder groot omdat de vermelding "Belgique" correct is.

Flagrant is deze schrijffout in de stempel van... de Belgische douane in Baarle-Hertog!

à Madame
Rosalia Colin

Consulat de Belgique

à Rouen

(France)

Vander Perren. Rijksontvanger
Baarle Nassau (Holland)

Brief van "3 VI 1915" (3 juni 1915) naar het Belgische Consulaat in Rouen. Rondstempel: "Douanes de Belgique * Bar-le-Duc *" (i.p.v. Baarle-Duc). Afzender is Vander Perren, "Rijksontvanger Baarle-Nassau". Dit is een (bewust?) foute vermelding. Hij was namelijk rijksontvanger in Baarle-Hertog! Aankomststempel: Rouen "12 8 15" (12 augustus 1915). De brief is bestemd voor Madame Rosalia Colin.

Groot kaasjeskruid, heel goed bij ontstekingen (15)

'KRUIDENVROUWTJE'
JEANNE MEEUWESSEN

Bloemen kunnen oneindig zacht zijn, wreed of bitter. Alsem bijvoorbeeld is bitter. Giftige planten als dolle kervel en monnikskap zijn wreed, maar kaasjeskruid is de zachtheid zelve. Er is niets opvallends aan deze plant; zij is bescheiden en zacht van kleur, maar niet saai.

In het warme voorjaarszonnetje is zij de voorbode van het komende seizoen. Vroeger ging men kaasjeskruid plukken voor in de soep. Men kwam dan thuis met manden vol. De blaadjes werden ook gegeten als groente. Er bestaan vele soorten kaasjeskruid. Ook het vijfdelige kaasjeskruid is zo mooi met witte bloempjes. Als die zijn uitgebloeid en je knipt ze af, krijg je weer nieuwe bloemen. De vijf bloemblaadjes zijn vlindervormig

uitgesneden. Hun naam danken zij aan de bijzondere vorm van de vruchtjes, net een rond kaasje. De oude Grieken en Romeinen liepen er mee weg. Die gebruikten het als groente en als geneeskrachtig kruid.

Heilige plant

De volgelingen van de grote filosoof Pythagoras zeiden dat het een heilige plant was, omdat de bloemen zich altijd tot de zon wenden. Voor hen was het een symbool van gematigde hartstocht en matiging en werd als onontbeerlijk beschouwd voor hen die willen genieten van wijsheid, gezondheid en vrijheid. In de 12^e eeuw gebruikte de Heilige Hildegard het tegen talloze kwalen, slaperigheid, hoofdpijnen, obstructie in de urinewegen, bloedingen, het niet meer functioneren van de nieren, tot aan gevallen van vergiftiging toe.

Hebt u een ontsteking: kaasjeskruid helpt!

Kaasjeskruid is goed bij elke ziekte waarbij een ontsteking optreedt. Het is een verzachtend en ontzwelkend kruid; dat wil zeggen dat het door ontsteking gezwollen weefsels verzacht en de genezing in gang zet. Als kruidenthee en als aftreksel in het bad, als lotion of omslagen

of als oogwater, het heeft een kalmerende werking en scheidt allerlei gifstoffen uit. Kaasjeskruid is ook uitstekend tegen verstopping en tegen irritaties van het tere vrouwelijke geslachtsorgaan. U moet kinderen een wortel van kaasjeskruid geven om op te kauwen. Dat beschermt tegen infectieziekten en verstevigt het tandvlees. Voor volwassenen voorkomt het mondinfecties en mondzweertjes. Uitwendig gebruikt is het uitstekend om huidirritaties en steenpuisten te genezen en tegen onderhuidse infecties. Het bestrijdt zo de pijnlijke aanvallen van jicht of reumatiek. Er gaat niets boven kaasjeskruid om uw huid te reinigen en te ontdoen

van onzuiverheden. Het maakt een eind aan jeugdpuisten, geneest de rode vlekken in het gezicht en doet de bruine vlekken op de huid van ouden van dagen verdrijven. Het is ook een slijmoplossend kruid, dat de aandoeningen van bronchiën en van alle luchtwegen geneest. De zigeuners deden vroeger kaasjeskruid in hun schoenen om vermoeidheid en te warme voeten te voorkomen.

Geconcentreerd aftreksel

U gebruikt geconcentreerd aftreksel voor uitwendig gebruik (omslagen, lotion en klysma) om de huid schoon te maken en te desinfecte-

teren. Om een aftreksel te maken doet u een flinke hand vol van de hele plant in een liter water (ook tegen brandwonden, insectenbeten, jeugdpuisten, jeugdbulten, keelontsteking, ontstekingen der slijmvliezen van de geslachtsorganen).

Voor veel mensen is kaasjeskruid niet bekend. Bij mij in de tuin staat het er vol van. Hij of zij die graag zaadjes of een plantje heeft, u weet mij te wonen.

Ik wens u veel energie toe!

*Veel groetjes van
Jeanne*

Het liep niet goed af

PIET VAN DER FLAES

In een van mijn eerdere verhalen heb ik al eens verteld over mijn leven als koppel. Ik werkte in de steenkolenmijn van Houthalen in Belgisch Limburg. Dat was in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog.

De Belgische mijnen werkten goed. Minister-president Van Acker – in de volksmond de ‘kolenkaker’ – sloot een overeenkomst met Italië. Voor het leveren van mijnwerkers zou Italië tegen gunstige voorwaarden kolen kunnen kopen in België.

Op bezoek

In die tijd kreeg ik een nog heel jonge collega; geen Italiaan, maar een gewone Vlaamse knaap. Eigenlijk mocht hij nog niet in de mijn werken, want hij was nauwelijks zestien jaar oud. De directie waagde het gewoon een paar jaartjes toe te voegen in de boekhouding.

Mijn baas vroeg mij om de jongen een beetje in het oog te houden, zodat hij niet verloren zou lopen in die grote kolenwereld. Dat deed ik en ik kreeg een goed contact met hem.

Op een dag nodigde hij mij uit om eens bij hem thuis op bezoek te

komen. Dat wilde ik wel doen. Op 11 november, een vrije dag in België vanwege de herdenking van de wapenstilstand, sprong ik op mijn splinternieuwe fiets en peddelde op weg naar het gehucht de Brand, gelegen tussen Postel en Retie aan het Kempens kanaal.

De uitgestrekte bossen van Postel, eigendom van Graaf de Brocqueville en van de Abdij, verloren hun laatste bladeren. Ik had al

gauw gezien dat deze omgeving krioelde van het wild. Dat was niet zo verwonderlijk. Gedurende de oorlogsjaren werd hier in het geheel niet gejaagd. Alle jagers moesten immers hun jachtgeweer inleveren, behalve bepaalde lieden die heel goede maatjes waren met de Duitse bezetter.

De omgeving van het kanaal vertoonde nog altijd duidelijke sporen van de oorlog. Overal waren diepe bomkraters te zien. Men had

Ik trof er een wat triestige situatie aan...

hier vanuit de lucht geprobeerd het scheepvaartverkeer flink te ontregelen.

Zonder veel moeite vond ik het woonadres van mijn jonge collega. Ik trof er een wat triestige situatie aan. De moeder van de jongen was weduwe. Haar man en zijn vader was in de oorlog in Duitsland terecht gekomen en kwam daar om bij een bombardement. Ik bemerkte al vlug dat de vrouw dit zware verlies nog lang niet verwerkt had. We hebben wel goed met elkaar kunnen praten. Zij waardeerde mijn zorg voor haar zoon. Die liet me later de omgeving zien. Terwijl hij op het erf mijn fiets bewonderde, hoorde ik wat vreemde geluiden uit een schuurtje komen. Tot mijn grote verwondering zag ik in het half duister een oude man door het hutje schuifelen. Het was de opa van de jongen. De oude man leefde daar zeer teruggetrokken en het kostte me moeite om met hem enigszins aan de praat te komen. Langzaamaan ging het echter wat beter. Hij vroeg me later in de middag zelfs een uurtje langer te blijven.

Geweer

In de verte werd gejaagd. Wij hoorden regelmatig de geweren knallen, waarbij het geluid in de bossen naklonk. De graaf had blijkbaar een aantal vrienden uitgenodigd voor een groot jachtfestijn. "Ik jaag ook", sprak de oude man opeens. Hij liep naar een strohoop, stak zijn arm diep in wat een schuilplaats bleek te zijn. Er kwam een klein, handig jachtgeweertje uit. Het bestond uit twee delen die heel gemakkelijk ineem geklikt konden worden. Opa nodigde mij uit om mee op jacht te

gaan. "Die hoge heren horen ons toch niet door hun eigen geknal", beweerde hij. Ik trok met hem mee de bosrijke omgeving in. Binnen een uur konden we vier konijnen mee naar huis nemen. Jagen was hier geen kunst. Het wild liep bijna in de weg.

Bij een later bezoek bood opa mij het geweer aan. Ik kon het zomaar van hem krijgen. Hij had het niet meer nodig, vond hij. Ik moest daar toch wel even over na denken. Ik had er moeite mee om dat met een dank je wel te aanvaarden. Bovendien, hoe krijg je zo'n ding de grens over? Overal werd in die tijd nog gecontroleerd aan de grenzen. Uiteindelijk heb ik het in twee delen onder mijn jas toch een keer meegenomen.

Ik heb het eens een keer uitgeleend aan een groepje jagers in Baarle, die een geweer tekort kwamen. Zij jaagden die dag achter het 'Hooghuis', dat tegenwoordig de Gaarshof heet. Toen ik die avond thuis kwam van mijn werk, lag er een flinke wilde eend onder mijn afdak. Die ging natuurlijk de pot in.

Slecht nieuws

Het contact met mijn jonge collega bleef goed en ik ben zijn wel en wee blijven volgen. Op een bepaald moment zag ik een verandering bij hem. Hij werd stiller. Daar heb ik hem op aangesproken. Hij was heel eerlijk en zei me dat hij geen zin meer had in dit zware werk. Hij had om loonsverhoging gevraagd, maar daar was de baas gauw mee klaar. Nu liep hij te dubben of hij zou blijven of iets anders zou gaan zoeken. Ik heb hem gezegd dat het niet goed is wanneer je langdurig tegen je zin

moet werken. Dat gaat maar in de weg zitten. Ik bood hem aan om er eens met zijn moeder over te praten. Dat vond hij goed en dat heb ik dan ook gedaan. De moeder vertelde mij hoe ze ook al lang aangevoeld had dat er iets haperde bij haar zoon. Die heeft korte tijd later ontslag genomen. Vanaf die tijd ben ik hem uit het oog verloren, omdat ik enige tijd later ook elders ben gaan werken.

Vele jaren later ontmoette ik bij toeval iemand uit de omgeving van het gehucht de Brand. Hij kende mijn vroegere jonge collega maar had slecht nieuws over hem. "Hij zit in Leuven", zei hij me. Met deze term bedoelen mensen dat iemand in de strenge gevangenis van Leuven zit. Blijkbaar was hij veroordeeld voor diefstal van paarden. Ik vond dat slecht nieuws! Het was dus met deze jongen niet goed afgelopen.

Zitten

Ik had nog altijd dat jachtgeweer van zijn opa in mijn bezit en vond dat ik dat toch wel eens zou moeten gebruiken. Op een heldere avond nodigde de volle maan mij uit tot een klein avontuur. Ik nam het geweer onder mijn arm en trok het veld in om te bezien of ik een stukje wild zou kunnen bemachtigen. Dat lukte mij niet want al gauw doemden er drie gestalten voor mij op en eer ik het goed en wel wist, was ik gearresteerd. Twee mannen van de jachtbrigade uit Boxmeer en de plaatselijke politierman hadden me betrappt. Daags daarna moest ik bij de agent komen en wat later deed de kantonrechter uitspraak over mijn delict. Ik was mijn geweer kwijt en moest vijftien gulden

Al gauw doemden er drie donkere gestalten voor mij op...

boete betalen. De politieman deed zijn best om mij te helpen bij een goede afwikkeling van deze zaak. Ik zei tegen hem: "Ik ga in beroep". En dat deed ik ook. Maar de straf bleef hetzelfde. Het bleef vijftien gulden of drie dagen zitten. Ik had geen zin om te betalen en dus trok ik onder begeleiding van 'mijn' politieagent naar Breda voor een verblijf van drie dagen achter slot en grendel.

Daar trof ik het niet. Er waren juist dertien oorlogsmisdadigers

ontsnapt. Daarom moesten er hals over kop extra versperringen van prikkeldraad aangelegd worden. Ik hoorde meteen bij de groep die daarbij moest helpen. Zodoende stond ik daar in mijn zondagse pak aan dat prikkeldraad te trekken. Binnen de kortste keren had ik een grote scheur in mijn broek.

In dit verhaal lopen verschillende zaken niet goed af, maar ik hield wel mijn vijftien gulden op zak!

Een aangename ontdekking... wijngaard "Hof van Baarle!"

ELS VERBIEST

Oogsten en opendag bij wijngaard Hof van Baarle op Baarles Boschoven. Zaterdag 25 september werden de witte Solaris druiven geogst bij wijngaard Hof van Baarle. Een dag voor de opendag werd er hard gewerkt door een groepje vrijwilligers en de eigenaars van de wijngaard, Mark van de Rakt en Ad Jacobs.

Hof van Baarle

Om 07.00 uur waren zij al in touw en het werd een lange dag, want de geplukte druiven moesten dezelfde dag nog verwerkt worden. Zondag 26 september was het voor het eerst opendag bij de wijngaard.

Open deur: mevrouw Jacobs schenkt een glaasje

Deze werd goed bezocht; primeur van de dag was de verkoop van de eerste rode wijn van Hof van Baarle!(zie Ons Weekblad). Wij waren erbij! We keken naar het mooie zicht van de aanplanting, wandelden door de wijngaard, proefden van de druiven en de wijnen, genoten van de sfeer en... waren in de wolken van dit initiatief!

Hoe het ooit begon

De eerste wijnboer ons bekend, was Noach, die op aandringen van Jahweh een wijnstok mee in de ark nam. Na de zondvloed plantte hij hiermee aan de voet van de berg Ararat de allereerste wijngaard aan. Hoe Noach de eerste wijn ervaarde?...hij dronk ervan en werd dronken...

Lees eerst even in het oude testa-

ment Gen.9: 20-27 dan begrijp je beter het wijnlid van Jan Wit. 1914 - 1980. Predikant-dichter en hymnoloog.

Wijnlid

Noach plantte een wijngaard aan.
Ouwe vader Noach, wat heb je toch gedaan.

Noach ging lustig aan de pluk.
Noach, pas maar op, want dat kost je geluk.

Noach proefde het druivenbloed.
't Smaakte vader Noach verfrissend wonderzoet.

Noach deed de most in een vat.
Noach, wees voorzichtig. Dat wordt gevaarlijk nat.

Deel van de Belgische enclave 12 in de Nederlandse wijngaard

Daar wordt alleen gelachen. Daar komt geen ruzie meer. Iedereen wordt nuchter van de wijn van onze Heer.

Wie wordt wijngaardenier in dat heerlijk nieuw bestel? 'k Weet het niet heel zeker, maar ik gun het Noach wel.

De oudste wingerd

Ver voordat de mens van wijn kon spreken had hij al wel kunnen genieten van de smakelijke druiven. De wingerd is zeker al 60 tot 80 miljoen jaren oud. In de vroege steentijd hebben jager-verzamelaars al gemerkt dat druiven lekkerder smaakten als deze langer lagen en men het sap ervan kon drinken.

Ontstaan van "Hof van Baarle"

Noach kwam na maanden bij zijn ton.
't Heerlijk geurend vocht dronk hij zomaar uit de spon.

Noach had geen notie dat de wijn was gegist.
Daarom werd hij dronken nog eer hij ervan wist.

O wat had die Noach een reuze pret.
Hij wist geen verschil meer tussen tafel, stoel en bed.

Noach merkte niets meer van wat hem overkwam.
Maar hij kreeg voor altijd een hekel aan zoon Cham.

Sindsdien wordt er veel vriendschap gesloten bij het glas.
Even dikwijls komt er ook ruzie aan te pas.

Wat is er gelachen, wat is er geweend!
Heeft die vader Noach dat allemaal gemeend?

De wijn is een zegen, de wijn is een straf.
Zijn wij Noach dankbaar of vallen wij hem af?

Maar Jezus nam klaar water en maakte dat tot wijn,
Lieve Here Jezus, wil altijd bij ons zijn.

Ook nam Hij brood en beker en zei: Als gij dit doet,
Oefent gij gemeenschap met mijn lichaam en mijn bloed.

En op de nieuwe aarde zal een nieuwe wijnstok staan.
Dat heeft onze Heer door zijn dood voor ons gedaan.

Ad Jacobs(naamgenoot van onze voorzitter!) was als hobby-ist al vijftien jaar met druiven en wijn bezig. Mark van de Rakt, zijn zwager, kwam hem wel eens helpen o.a. bij het bottelen en zo is de interesse ook bij hem overgeslagen. Zij zagen beiden de wijngaard in Chaam "de Dassenmus" en ze wisten het meteen, dit was ook iets voor hen!
Tegenwoordig zijn er nieuwe geschikte druivenrassen die beter bij het Belgisch-Nederlands klimaat passen, vroeger afrijpen en ziekte toleranter zijn. Het was dus het proberen waard.
Ze gingen op bezoek bij pioniers met jaren ervaring in Nederland en België, raadpleegden het internet en gingen er uitgebreid over lezen. Op vakantie in het buitenland was het proeven en rondkijken, van hoe staan ze erbij en in Frankrijk merkten ze dat het zelfs op de Franse

Ad Jacobs vertelt... Leo Voeten luistert?

slagkan lukken. Bij vroegere reizen vonden ze wijngaarden een "mooi gezicht" in het landschap, maar nu hadden ze meer aandacht voor de opbouw ervan en de materialen die men gebruikte. Het werden ware spionagetochten!

Op de vraag waar hier in Baarle, waren ze unaniem. Het moest aan huis, op eigen grond zijn. Het werd

een wijngaard op een stuk goede grond in Baarle-Nassau, van 1,25 ha met daarin de punt van de meest noordelijke Belgisch enclave nr. 12!

Wit, rood of allebei?

Wat ze zelf lekker vonden, wat in de prijzen viel bij keuringen en wat

Wespenvallen

zich adviseren door de Nederlandse en Brabantse wijngilden en de VNW in België. Ze leerden naar wijn te kijken, eraan te ruiken en ervan te proeven. Ze willen in hun wijnen, een eigen smaak wegleggen en beogen kwaliteit: een evenwicht tussen zuur en zoet, helderheid, aroma's, balans en nog zoveel meer.

Van druif tot wijn

Laten we nu eens aannemen dat wijn ooit bij toeval ontdekt is! Waarschijnlijk bleef een volle kom overrijpe druiven op een zonnige plek staan, waarna een natuurlijke gisting inzette. Iemand zal het geproefd hebben en (misschien onder invloed van de alcohol) zo onwetend de geboorte van de wijn hebben gevierd. Wellicht werd hij de eerste wijnboer, die de vruchten van een wilde kruipplant tot een roesverwekkende drank kon laten gisten.

Zicht op de wijngaard

Els proeft de zoete Solarisdruiif

Dit gebeurde heel lang geleden... maar de tijd heeft in het ontstaan van wijn weinig veranderd. Volgens hetzelfde principe verwerkt de wijnboer nog steeds zijn druiven tot wijn, hooguit zijn de werktuigen wat gemoderniseerd.

De geschiedenis van wijn

De oorsprong van wijn ligt in Irak en Iran, leert ons de geschiedenis en dit 7000 jaar geleden. In een dorp in Noord-Iran zijn resten gevonden van potten waarin, na analyse, wijn gezeten heeft. Dit is het oudste bewijs van het gebruik

De Johaniter wacht nog op plukkers

Belgische vlag markeert de enclave

van wijn. De wijn werd bewaard in amforen (kruiken van aardewerk). Via Libanon, Palestina en Egypte is de wijnstok, 2000 jaar voor Christus in Europa terecht gekomen en wel eerst in Griekenland. Daarna verspreide de kunst van wijn maken zich naar Frankrijk, Italië en Spanje. Nadat de mensen zich zijn gaan vestigen in nederzettingen, omringd door dieren en akkers, werd de landbouw uitgevonden

en druivenstokken vinden ook daar hun oorsprong. Wijnbouw behoorde tot de eerste vormen van landbouw.

Het Christendom

De belangrijkste vermelding is die van Johannes 2, gewijd aan Jezus eerste wonder op de bruiloft te Kanaän, daar veranderde hij water in wijn,...en niet zomaar een wijn

Herfst verkleurt de bladeren

(een premier grand cru?). Meer dan 1200 verwijzingen naar de wijn, de wijnstok en de wijnboer komen voor in de Heilige Schrift. De wijn mag dus terecht een Bijbelse drank genoemd worden. Om de mis op te dragen is er wijn nodig. Het is dus de kerk geweest die noodgedwongen in de hele wereld de wijnbouw heeft bevorderd. Er is geen land in Europa dat niet een van zijn beroemdste wijnen te danken heeft aan kloosterlingen.

Leg even met mij de merkwaardige link van het Oude naar het Nieuwe Testament.

Noach vervloekte zijn zoon Cham, vader van Kanaän en Jezus deed zijn eerste (wijn)wonder te Kanaän.

Europa

In de klassieke oudheid speelde wijn een rol in het dagelijkse leven van de Grieken en de Romeinen. Het ging om wijnen die met allerlei middelen op smaak

Mark van de Rakt keurt zorgvuldig een rijpe tros

gebracht werden. Wijn was niet altijd lekker en men wist ook nog niet hoe men hem moest bewaren. Toevoeging van honing, kruiden (a la glühwein) of hars (zoals nog altijd bij Retsina, de Griekse wijn) boden echter uitkomst. Eigenlijk hebben wij geen idee hoe de wijnen van vroeger smaakten. Zij zijn veranderd, net als onze smaak. Volgens de boeken smaakte rode

wijn wrang en hard en witte wijn onaangenaam naar onrijpe druiven. Grote wijnproevers vonden dat wijn het verhemelte moest prikelen als een brandnetel!

De Franse wijngebieden dateren uit de Romeinse tijd. De Romeinen kenden de oenologie (de wetenschap van de wijn en zijn bereiding). De meeste wijngaarden in Frankrijk werden in de 13de eeuw geplant in Bourgogne en Bordeaux, waarna in de 14de eeuw dit voorbeeld gevolgd werd in de Champagnestreek en de Loirevallei. Het waren vooral de kloosterlingen die zich bezig hielden met de ontwikkeling van nieuwe methodes voor de aanplantingen en de productie van de wijnen.

In Europa bereikte de aanplant van druivenstokken een record rond 1500. In Duitsland was in die tijd drie keer zoveel wijngaard aangeplant dan nu! In Spanje, het land dat tegenwoordig de meeste wijnbouw kent van alle landen ter wereld, kwam de productie pas later op gang. Van export van

Pluk van de Johaniter

Rijke oogst

Spaanse wijnen is pas sprake vanaf 1880 toen de Franse wijngaarden verwoest werden door de druifluis. Veel Franse wijnboeren, zelfs uit Bordeaux, trokken achter de Pyreneeën naar de streek van de Rioja en gebruikten daar hun kennis en ervaring om er wijn te produceren en die in hun vaderland te verkopen.

Ondertussen had men in Midden-Europa ontdekt dat een late oogst in combinatie met edele rotting, fantastische zoete wijnen kan opleveren en in de Champagnestreek ontwikkelde men een procédé om wijn met bruisende belletjes te maken!

De wijnmarkt in Europa is gefragmenteerd d.w.z. bestaat uit duizenden kleine lokale producenten. Zij gaan gebukt onder de toenemende concurrentie van steeds groter wordende ondernemingen en de concurrentie van nieuwe wijnmakers buiten Europa.

Schepen en flessen

Rond 1600 gingen Hollanders en Engelsen zich op grote schaal bezighouden met de internationale wijnhandel. Ze gingen zelfs in

Zongerijpte Johaniter

hoge mate bepalen wat voor wijn een streek diende te produceren, zoals o.a. de Muscadet, de Cognac, Bergerac, Bordeaux... zelfs Port en Jerez. Marktgericht denken in de wijnbouw is van alle tijden geweest!

De Romeinen ontwikkelden al vaten om wijn op te slaan en tot de 18e eeuw werd alle wijn getransporteerd en bewaard in vaten. Vaten bewaarden de wijn niet lang. Het gebruik van goed afsluitbare flessen bracht verandering. Ze werden vooral gebruikt voor topwijnen zoals de Premiers Crus in Bordeaux. Flessen werden in die tijd met de mond geblazen. Met één keer uitblazen kon een glasblazer een fles vormen met een inhoud van 75 cl, later zou dit de standaardmaat worden. Deze flessen werden afgesloten met glazen

stoppen. Maar deze waren niet luchtdicht, dus moest men de wijn jong drinken. Het afsluiten met een kurk maakte het mogelijk om de wijn langer te bewaren. Kurken worden het meest gemaakt in

Mevrouw Jacobs mee aan het werk

Ad Jacobs met kennersblik

Portugal en Spanje uit de kurk-eik. De laatste jaren worden zelfs kunststofkurken en aluminium schroefdoppen gebruikt die een bewaargarantie bieden van vijf jaar.

Wijnteelt lijkt zo te lezen, boeiend, overal uitvoerbaar, door iedereen gewaardeerd en gewild. Maar het was ooit ook kommer en kwel.

In een volgende jaargang van "Van Wirskaante" lezen jullie, hoe uit de tegenslagen uit het verleden, weer vooruitgang kan gemaakt worden en hoe onze Baarlese wijnboeren dit benutten.

Spreekwoorden en oude gezegden

Wijn is verbonden met alle momenten van het dagelijks leven zoals brood. Het geeft aanleiding

tot oneindig veel uitdrukkingen en gebruiken.

Er bestaan talrijke pittoreske zegswijzen over het druivennat: 'klare wijn schenken', 'water in zijn wijn doen', 'die wijn drinkt, moet wijn betalen', 'goede wijn behoeft geen krans', 'de wijn smaakt altijd naar de stok', 'als de wijn is in de man is de wijsheid in de kan', Wijntje en, 'daar verdrinken er meer in een wijnglas dan in de zee'...

Hoe dronk men wijn? Per glas? Nee. Vroeger kende men in het zuiden een merkwaardig tarief: per uur. Men betaalde een vaste prijs en men dronk zoveel als men kon in één uur.

De lofzang op het leven en de wijn wil ik beëindigen met een mooie filosofische zin en een Franse zegswijze:

"Goede wijn behoedt voor alcoholisme, de fijne smaak van de gerechten voor corpulentie."

"Bij een goede fles wijn vergeet ik mijn zorgen, maar nooit ben ik door mijn zorgen een fles goede wijn vergeten."

Een lekker winters recept met druiven

Kwakkelende kwartels

Ingrediënten voor 4 personen
8 kwartels, boter, 8 reepjes spek, 600gr muskaatdruiven, 2 eetlepels calvados, gevogeltefond bloem, boter, pezo.

We trommelen eerst wat volk op om de druifjes te schillen. Koop dus grote druiven, deel ze, ontpit en schil ze. Besprenkel ze met calvados. Rol elke kwartel in een reepje spek, bind het vast met keukentouw en peper goed. Smelt boter in de pot en vlij de ingespekte vogels-erin. Laat ze aan alle kanten mooi kleuren en in 20 min

Bukken voor het gele goud

Mark van de Rakt verwijdert besmette druiven

op een zacht vuurtje gaar worden. Hou de klare kwartels warm in de oven. Het braadvet mag weg, maar de smaakstoffen van de kwartels maken we los met gevogeltesfond en een geutje calvados. Laat dit inkoken en bindt het vocht met een mengsel van boter en bloem. Dan zweven de druifjes erbij met sap en al. Nog wat peperen en zouten en we zijn klaar. Het sausje gaat over de kwartels en we kunnen aan tafel. Kwartels om van te peuzelen, met muskaatdruiven om je vingers en tenen van af te likken!

Uit Bistro en Cookboek van Dirk De Prins

Smakelijk!

Tegenslag en vooruitgang

De 19^e eeuw was voor de wijnbouw de eeuw van de drie grote plagen; oidium, meeldauw en druifluis alle afkomstig uit Amerika. De enige remedie bleek en is nog steeds het enten van Europese druivenplanten op resistente Amerikaanse onderstokken. Ganse gebieden verdwenen, andere werden met nieuwe soorten aangeplant. Het was ook de eeuw van

de techniek en industrialisering. Wijngebieden werden ontsloten in regio's met nationale betekenis.

Het was ook de eeuw van de moderne oenologie, de wetenschap van de wijnbereiding met de Franse geleerde Louis Pasteur, die o.a. het hoe en waarom van de alcoholische gisting uitzocht.

Herkomst doet er toe

Begin 20e eeuw kwam het besef dat namen van herkomstgebieden en namen van producenten beschermd moesten worden tegen misbruik. In Frankrijk was er de creatie in 1935 van "Appellations d'origine contrôlées", door regelgeving afgebakend en beschermd. Andere landen zouden dit voorbeeld volgen. Dankzij beter wijn-

Gezellig hoekje bij de inkom

Klaar om verwerkt te worden

gaardbeheer zijn de opbrengsten fors gestegen. In de kelder hebben het gebruik van roestvrij staal en temperatuurcontrole gezorgd voor een gemiddeld veel hoger kwaliteitsniveau. De Nieuw Wereld heeft in dit opzicht de Oude de weg gewezen!

Opkomt van de nieuwe wereld

Het is de verzamelnaam voor al die wijngaarden die buiten Europa liggen. De introductie gebeurde door de Spanjaarden in hun kolonies in Zuid- en Midden-Amerika, door de Nederlanders in Zuid-Afrika en door de Engelsen in Noord-Amerika en Australië. Het werd een wijnindustrie met een serieuze omvang!

De internationale doorbraak is van recente datum, namelijk de 20^e eeuw. De opkomst van de Nieuwe Wereld begon pas eind jaren 70 en begin 80. Daarna ging het stormachtig en wel met fruitige soepele wijnen die voldoen aan de internationale smaak!

Diepwarm rood tegen hemels blauw

Klimaatverandering

Zowel in Europa als daarbuiten ervaren we hogere temperaturen.

Is dit een tijdelijk verschijnsel ofde vraag is nog open. In de geschiedenis zijn er eerder koudere en warmere periodes geweest met ingrijpende gevolgen. De huidige stijging van de temperatuur leidt soms tot vroegere oogsten en hogere alcoholpercentages ...maar een koud voorjaar en veel neerslag in de zomer hebben enkel negatieve gevolgen.

Geheim van de smaak; artisanale zorg

Geheim van het succes; stabiele kwaliteit en redelijke prijzen

We zeggen gezondheid op de wijn en zijn wijngaardeniers! Ontdek hun geheim en geniet ervan!

Rijk aan kleur, geur en smaak...

Een vraag. Waar vind ik het antwoord? De gulden snede.

JES SEEGRS

In deze serie wil ik graag de gulden snede en de herkomst hiervan behandelen.

Wat is de gulden snede? Ongetwijfeld zult u denken: het 'gulden vlies', daar heb ik wel eens iets van gehoord, maar de gulden snede? Toch wordt u er bij een wandeling door of een fietstocht rond ons dorp dikwijls mee geconfronteerd, zonder dat u het waarschijnlijk zelf merkt. Het is een onderwerp dat ligt binnen mijn vakgebied, dus reden genoeg om hier onderzoek naar te verrichten.

Harmonie

Zowel in Baarle als in de ons omringende dorpen komt dit verschijnsel veelvuldig voor. Overal elders trouwens ook. Iedereen ziet wel eens oude gebouwen die hij of zij mooi vindt. Gebouwen die perfect passen of opgaan in de omgeving. Maar ook gebouwen die nooit zijn vanwege hun eenvoud en waarbij alle vlakken in volkomen harmonie en evenwichtig bij elkaar passen. Dit laatste wordt

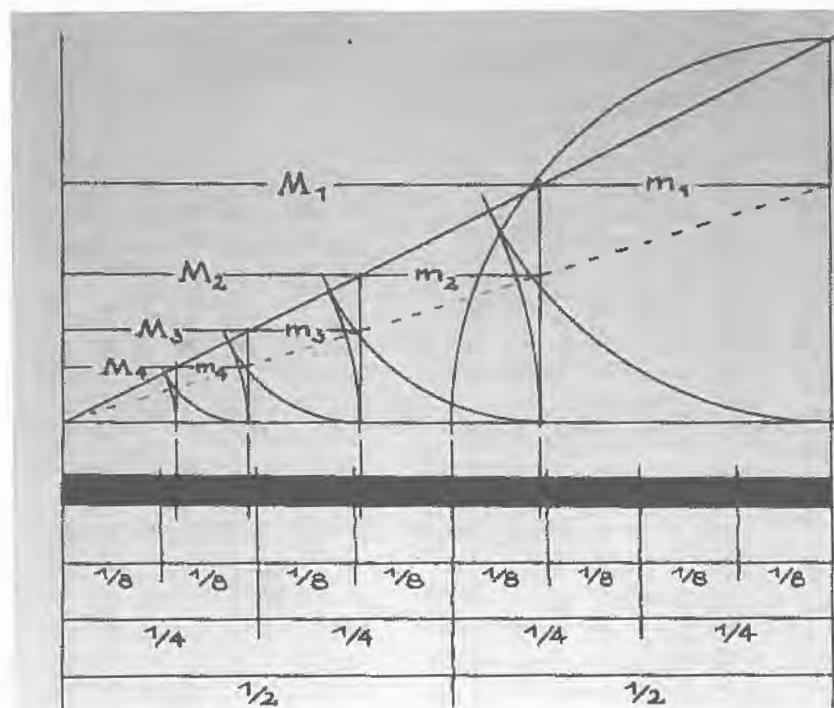
veroorzaakt door de 'gulden snede'. Anders geformuleerd; het toepassen van hellingshoeken bij staande rechthoeken van exact 51,5 graden. Uiteraard moeten daarbij de vlakken in verhouding met elkaar staan en bij voorkeur een meervoud zijn van een bepaald vlak. Kunt u mij nog volgen? Hopelijk ben ik niet te vaktechnisch bezig. Eenvoudiger gezegd; als ik diagonalen trek, bijvoorbeeld in de kozijnen van een bepaald pand,

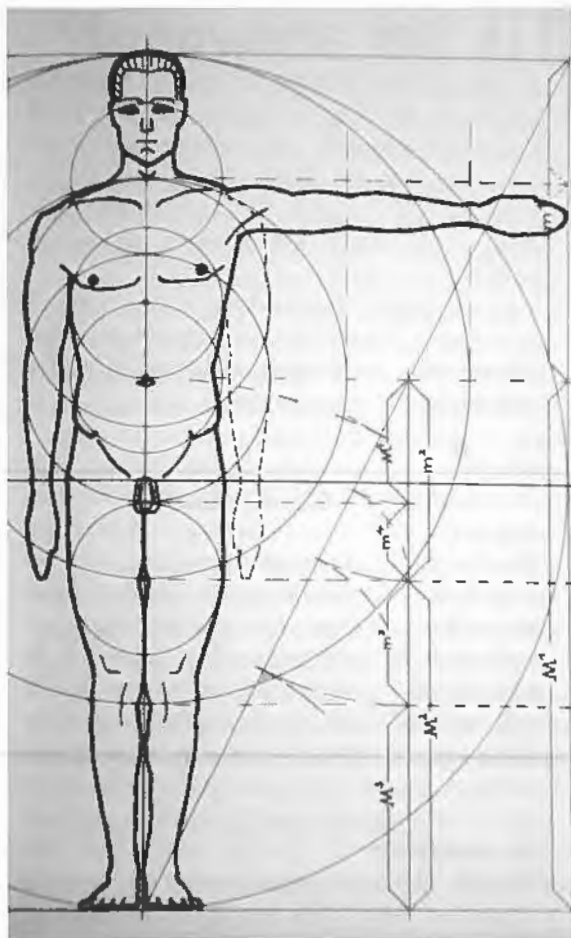
dan moeten deze allemaal dezelfde schuine hebben met een hoek van 51,5 graad.

Alom aanwezig

Wat is nu de reden dat deze gulden snede zo'n rustgevend effect heeft op het menselijk oog. Het antwoord heb ik kunnen vinden in een oud studieboek van de Technische Universiteit. Het blijkt dat er destijds nogal wat onderzoek

De gulden snede schematisch voorgesteld

De gulden snede bij het menselijk lichaam

verricht is naar dit verschijnsel. Een van de professoren was van mening dat de gulden snede een geschenk was 'van God aan het menschedom'. Dit lijkt mij nu wel te ver gaan. Anderzijds is het aanneembaar dat hierover vóór 1900 met de sterke positie van de kerk anders gedacht werd. Anderen waren van mening dat de gulden snede is afgeleid van de natuur. Dit laatste is zeer zeker steekhoudend. Als wij kijken naar boomvormen, bladvormen, enz. en wij plaatsen deze in een rechthoek, dan blijkt de hellingshoek of diagonaal van 51,5 graden veelvuldig terug te komen. Deze hoekvorm past vol-

ledig in onze natuurlijke omgeving en dus - zij het onbewust - in onze beleving. Wij ervaren het als rustgevend.

Anderen onderzoekers kwamen tot de conclusie dat de gulden snede ook van toepassing is voor het menselijk lichaam. Ik citeer: "Bij een normaal geproportioneerd menselijk lichaam verhoudt zich het bovenlijf (van kruin tot navel) tot het onderlijf (van navel tot voetzool) gelijk de gulden snede, welke evenredigheid ook voor de andere afmetingen van het menscheeld doorgaat". Ook in de muziek meende men een vergelijk-

bare stelling van de gulden snede te herkennen. Ik citeer weer: "In de muziek is de harmonie der samenklinkende tonen grootter naarmate men hooger in de reeks: 1 : 2 : 3 : 5 : 8: enz. komt. Terwijl het interval 1-2 bepaald dissonant is, is reeds 3-5-8 een beter opgelost accoord en 5-8-13 bepaald een consonant". De eindconclusie van alle onderzoeken is dat wij onbewust dagelijks met de honderden verschijningsvormen van de gulden snede geconfronteerd worden en dat wij ons daar prettig en goed bij voelen. Die ervaring hebben we dus ook bij of in gebouwen waarop de gulden snede toegepast is.

Als de gulden snede zich in honderden vormen openbaart, moet men toch de vraag stellen: was dit destijds een modegril of was het iets wat onze verre voorouders ook, misschien onbewust, hebben toegepast. Inderdaad, de kennis van deze hellingshoek van 51,5 graden is meer dan 4000 jaar oud en werd toen al doelbewust toegepast. Kijken wij naar de piramides in Egypte, dan zitten alle hellingshoeken tussen de 51 en 52 graden. Nu citeer ik weer: "Die van de grootste en merkwaardigste, de pyramide van Cheops is zóó gelijk aan 51,5 graden, dat de geweldige bouwkunst der Egyptenaren hier een triomf van nauwkeurigheid heeft behaald, die zonder wiskundige kennis een bijna ongelooflijke zuiverheid van kunstgevoel zou doen veronderstellen". In dit kader moet ook vermeld worden dat bijna alle piramides haartzuiver op de noord-zuid lijn gepositioneerd zijn. Voorbeelden van de gulden snede vindt men ook terug bij de bouwkunst van de oude Romeinen, zij het dat zij deze niet altijd consequent hebben toegepast.

Toch zal men veelvuldig de gulden snede herkennen, wanneer men de rechthoeken tekent bij de met een boog afgewerkte openingen tot aan het aanzetpunt van deze bogen.

Ook in ons heem

Uit onderzoek blijkt dat de gulden snede veel in en om ons Baarle voorkomt. We ontdekken het bij oudere bouwwerken, van arbeiderswoningke tot herenhuis, van het boerderijtje van de keuterboer tot de boerderij van de grootgrondbezitter. Waren de bouwers in deze regio destijds op de hoogte van de materie die in deze aflevering besproken wordt? Ik betwijfel het. Wel is duidelijk dat door de eeuwen heen theorieën en formules rond de gulden snede ontwikkeld zijn door de gilden van vakbroeders. Die werden door de meester

vakman mondeling doorgegeven aan de leerling of aspirant. Een redelijke benadering van de gulden snede is de verhouding $3/7 - 4/7$ waarbij $3/7$ staat voor de basis en $4/7$ voor de hoogte van de rechthoek voor de kozijnen of tussenliggende muurvlakken. Opvallend is ook dat als men drie bakstenen plat op elkaar stapelt, ongeacht of dit nu grote Kloostermoppen of kleine IJselsteentjes zijn, de diagonaal van de kopse kant ook altijd de gulden snede dicht benadert. Daarnaast kenden de gilden de verhouding $5/5 - 3/5$ voor kozijn breedtes met dezelfde hoogtes; $5/5$ stond dan bijv. voor de kozijnbreedte in de voorgevel en $3/5$ voor het halve kozijn in de zijgevel, zoals bij veel oude boerderijen voorkomt. De gulden snede van het hele kozijn verviel hiermee maar kwam wel terug bij de ruiten.

Voordat iemand zich bij de oude gilden meester mocht noemen, moest hij een groot aantal formules, tot honderden toe, van buiten kennen. Vele hiervan heb ik tijdens mijn opleiding nog moeten leren. Als ik denk aan het aantal formules alleen al voor trappen met hun kuip- en wrongstukken, de dakconstructies met de hoek- en kilpers, de bogen in het metselwerk van stomp tot spits, de soorten van gewelven en het uitzetten hiervan, dan duizelt het me nog.

Geleerd en vergeten

Om het onthouden te vereenvoudigen, werden bij de oude gilden de formules dikwijls in gezegdes verpakt of werd er een ezelsbrug aan verbonden. Een typisch voorbeeld hiervan was de manier waarop jonge leerling timmerlui

De gulden snede toegepast in de zesvlak van de vensterinrichting

Ons ma gaaf de kiepe behalve graan, ook ouw brood...

Onze pa werkte bij de mulder. Daar verdiende hij éne gulden per dag. Dè was gewoon in diejen tèèd. Daar mos hij wel een huishouwen van aacht man van onderhouden; onze pa, ons ma en zes jong. Be-

gint'r maor aon. Dè valt nie mee. Ik weet nog – dè zal al in 1933 geweest zijn – dé ik m'n Plechtige Communie zou doen. Ons ma en ik zijn toen op de fiets naor Breda gerejen om nieuw schoenen te

gaon kopen. Ik weet ook nog dè die schoenen toen twee gulden en vijfenzeventig centen kostten. Daar mos onze pa een halve week veur werken!

Communiepakske

Een bietje geluk hadden ze bij ons toch ook wel 'ns. Zo hoefden ze veur mèn geen nieuw communiepakske te kopen. Ik kreeg dè van pastoor Moors en van mister Baijens. Dè was de hoofdonderwèzer. 't Ging èègellijk zo. Onze pa was tuinman van de pastoor en werkte ook wel 'ns in de hof van mister Baijens. En wè ook meetelde; ik mos zowè alle daogen wel wè papieren wegbrengen van de school naor de pastoor en aanderson ook al. Ik heb wè op en neer gelopen als ene postbooi. Van mister Baijens kreeg ik daor wel

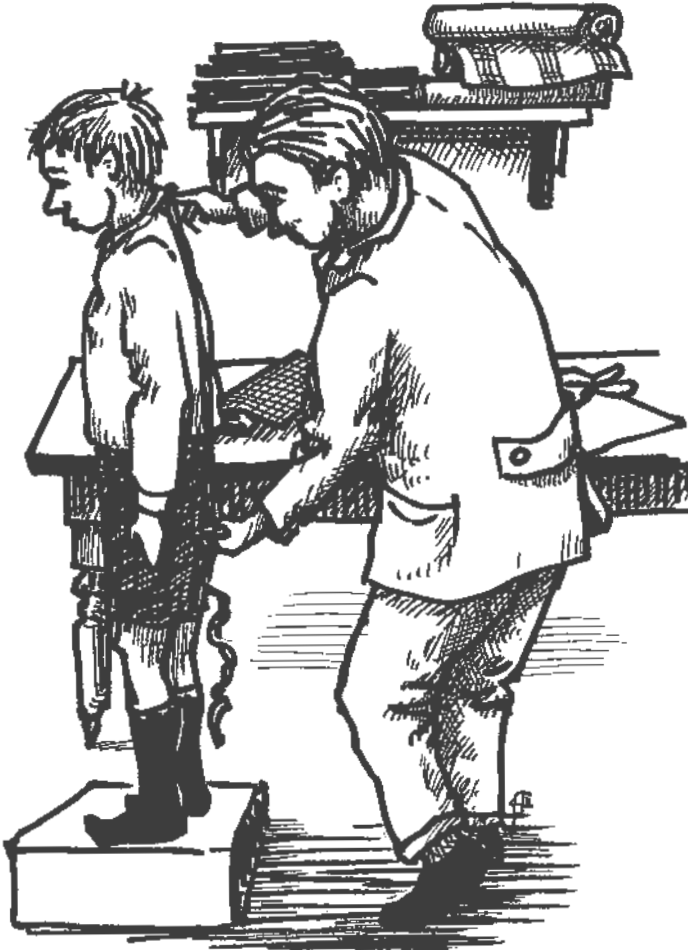
'ns wè postzegels veur. Zo ben ik verzaamelèer gewórren. Nou ha'n die twee hoge heren meej mekaoren afgesproken, dè zij saomen veur mèn communiepakske zouwen zorgen. Dè mos bij Martin Josten gemaakt wórren. Die was behalve druk meej de voetbal, de EHBO en z'n biejen ook nog kleermaaker. Ik mocht meej mister Baijens in de auto meej naor Jostens. Wè was ik freet dè'k mee diejen auto mee mocht. D'r rejen in diejen tèèd nog nie veul auto's. In Ulicoten waoren d'r maor drie. Mister Baijens had er ene en Sjeff Geerts (Sjeff van Peete). D'n derde was van Jaon Rentiëns,

die in de volksmond Jaon Theeuw genoemd wier. Martin Josten mos mèn hemaol opmeten om dè pakske te kunnen maaken. Ik mos'r nog verschillende keren naor toe om te passen, want Martin werkte heel secuur en naauw.

Twaalf jaor en niks te zeggen

In mei 1933 – nou weet ik 't weer heel sjuust – moog ik m'n communie doen. Maor d'r gebeurde kort van te veurre iets heel ergs. Toen is pastoor Moors gestórven. Hij had een longontsteking opgelopen. Dè vond ik heel erg. Ge mot weten dè ze toen sjuust bezig waoren meej de kerk te vergroten. Als hij daor, meej al diejen trek, maor geen kou opgedaon heej. Toen heb ik bij Pater Paulin – dè was't'r ene uit de Dreef – m'n communie gedaon. Pastoor Moors was al begraven. Zo zie'de wel; ge kunt in oew jonge lèèven al aorige dinger meemaaken.

Als ge oew Plechtige Communie gedaon had, dan was een ding zeker; ge gingt vort alle daogen naor de kerk en 's zondags eerst naor de mis en in de middag ook nog 'ns naor 't lof. Dè komt omdè ge dan vort bij de groten hoort. Maor mee oew twaalf jaor hedde thuis toch mooi niks te vertellen. Gewoon luisteren wè oe opgedraogen wordt. En als ge deugenieterij uithaalde – dè kos ik nogal goed! – dan wier oe thuis flink de les gelezen. Ik heb wel 'ns straf gehad ook van onze pa en ons moe als ik het te bont gemaakt had. Een ding kan ik oe verzekeren; ik meej m'maoten, wij waren niet de braafsten, maor we maakten niks kapot wè van aander mensen was. Dè is tegenwórrig wel wè anders als ge dè zoo hoort....

Hij mos men hemaol opmeten...

Merkwaardigheden (63)

Spaanse griep en zwevende kruisjes

ANTOON VAN TUIJL

Op 16 oktober gingen zevenentwintig wandelaars – slechte weersverwachtingen trotserend – op pad voor een lange verkenningstocht door Wortel-kolonie en Merksplas-kolonie. Deze twee domeinen kunnen op meerdere manieren indruk maken op de bezoeker. De uitgestrektheid is indrukwekkend. Imposant zijn ook de eindeloos lange dreven, kaarsrecht door de vroegere heide getrokken. Je kunt je verwonderen over al het werk dat god weet hoeveel mensen verricht hebben om al die hectaren woest land om te vormen tot lanen, akkers, weiden en bossen in een strakke orde. Ook de veelheid aan gebouwen en de zorg die daaraan besteed werd, kan eveneens onze bewondering vangen.

Ik werd bij deze tocht het meest geraakt door de begraafplaats van Merksplas-kolonie. Hier hangt namelijk het merkwaardige verhaal van de 'Zwevende kruisjes'.

Op pad voor een lange verkenningstocht

De eindeloos lange dreven

Bewondering voor gebouwen

Volksverhuizingen

WO I wordt terecht een wereldoorlog genoemd. Talloze landen raken bij deze onnoemelijke wereldbrand betrokken. Miljoenen jonge mensen worden onder de wapenen geroepen. Over heel de wereld zijn legers onderweg van huis naar legerplaatsen en vandaar naar de oorlogsgebieden. De oorlogshandelingen jagen andere miljoenen op de vlucht. Er is sprake van complete volksverhuizingen. Ten gevolge daarvan raken landbouw en voedselvoorziening in het ongerede. Grote bevolkingsgroepen verzwakken naarmate de benarde tijden langer duren. De hygiënische levensomstandigheden in de frontlinies en in de gehavende dorpen en steden laten zeer te wensen over. Dit alles veroorzaakt toestanden waarin het eenvoudig wachten is op een epidemie. Die komt dan ook opzetten.

Spaanse Griep

Het staat wel vast dat er begin 1918 in het Amerikaanse Kansas een 'nieuw' influenza-virus opdrukt in een van de vele legerkampen. Troepenverplaatsingen kriskras door de Verenigde Staten veroorzaken een razendsnelle verspreiding

van het virus. De sprong van de besmetting over de oceanen is een vanzelfsprekendheid, daar Amerikaanse soldaten in meerdere werelddelen ingezet worden. Binnen korte tijd zijn talloze manschappen aan de fronten besmet en ziek. Tussen 1 juni en 1 augustus 1918 is ruim de helft van de Britse soldaten uitgeschakeld door ziekte. Ook de Duitsers hebben last van door de griep verzwakte troepen. Generaals kunnen hun aanvals- en verdedigingsplannen niet uitvoeren. De griep heerst sterk, maar de sterfte valt mee.

De eerste berichten over de zorgwekkende sterkte van deze griep komen uit Spanje. Ofschoon het virus heel ergens anders opdook, wordt daardoor gesproken van de 'Spaanse Griep'.

Tweede golf

De besmettingsgolf lijkt weg te ebben. Een Brits medisch tijdschrift verklaart eind 1918 dat de griep volledig verdwenen is. Niets is minder waar. Er komt een tweede golf die als een 'windvlaag des doods' de wereld gaat teisteren. Nu worden, na de besmetting de mensen steeds sneller ziek. Velen sterven al binnen twaalf uur. Het

sterftecijfer is het hoogst, daar waar mensen dicht opeen verblijven: in de volksbuurten van de grote steden, in legerplaatsen, aan de fronten, in krijgsgevangenen- en vluchtelingenkampen. Mensen sterven er bij honderdduizenden. Wereldwijd maakt de Spaanse Griep naar schatting vijftig miljoen slachtoffers.

Men beschikt in die tijd nog niet over antibiotica. Naast verbeteren van hygiënische omstandigheden en toepassen van primitieve beschermende maatregelen, kan men weinig anders doen dan de ziekte laten uitwoeden.

De tweede griepgolf duurt tot medio 1919. Daarna volgt er nog een derde aanval van het virus. Die is minder sterk en ebt volledig weg in 1920.

Overvol

Keren we terug naar Merksplas-kolonie. Die raakt in de loop van de Eerste Wereldoorlog ernstig overbevolkt. De Duitse bezetter dwingt bewoners uit verschillende psychiatrische instellingen in Vlaanderen te verhuizen naar Merksplas. Hoe de leiding hier zomaar vijfduizend extra bewoners onder moet brengen en moet voe-

Beeld van de begraafplaats

den, zal de bezetter een zorg zijn. Het levert onhoudbare situaties op. De totale koloniebevolking verzwakt. Velen leven in een stressoestand. Het voedsel is karig. Men leeft opeengepakt. Geen wonder dat de Spaanse Griep hier heel hard toeslaat. Op het hoogtepunt van de epidemie sterven er ongeveer tachtig mensen per dag!!

De begraafplaats van de kolonie raakt snel overvol. Men legt overhaast een tweede dodenakker aan. Voor de aanhoudende stroom van begravingen zijn niet voldoende grafkruisjes voorhanden. Men neemt eenvoudig het kruis van een wat ouder graf en plaatst dat op het nieuwe. De begraafplaats ziet er geen twee dagen achtereen hetzelfde uit. Hierdoor ontstaat het idee dat de kruisjes over de graven lijken te zweven.

Onderhoud

Grote delen van deze dubbele begraafplaats raken in de loop der tijden in onbruik. Door gebrek aan onderhoud ziet de plek er verwilderd uit.

Het deed mij goed te merken dat er blijkbaar mensen zijn die daar

geen vrede mee hebben. Wij zagen op onze tocht hoe de wildernis weer geordend wordt, hoe er onderhoud gepleegd wordt. Op beide percelen staat nu centraal een kruis op een heuveltje. De oude coniferenlaantjes zijn weer herkenbaar. Het tweede deel krijgt momenteel een toegangspoort zoals het eerste deel er een heeft. Ik kreeg de indruk dat er ook een monumentje in oprichting is. Het ziet er naar uit dat hier een goed verzorgde begraafplaats zal liggen

wanneer binnen enkele jaren de herdenking van 100 jaar WO I er aan komt.

Indrukwekkend vind ik deze plek met zijn merkwaardige geschiedenis. Je wordt stil wanneer je tussen de eenvoudige witte kruisjes staat. Hier en daar ligt een ornamentje. Een enkel kruisje draagt een naam. Verder vind je er alleen loden nummerplaatjes. Je staat op een dodenakker vol naamlozen...Merkwaardig gevoel!

Hier en daar een ornamentje

Eenvoudige witte kruisjes

Alleen loden nummerplaatjes

Zandwegen in 't Groeske

HARRY BENSCHOP

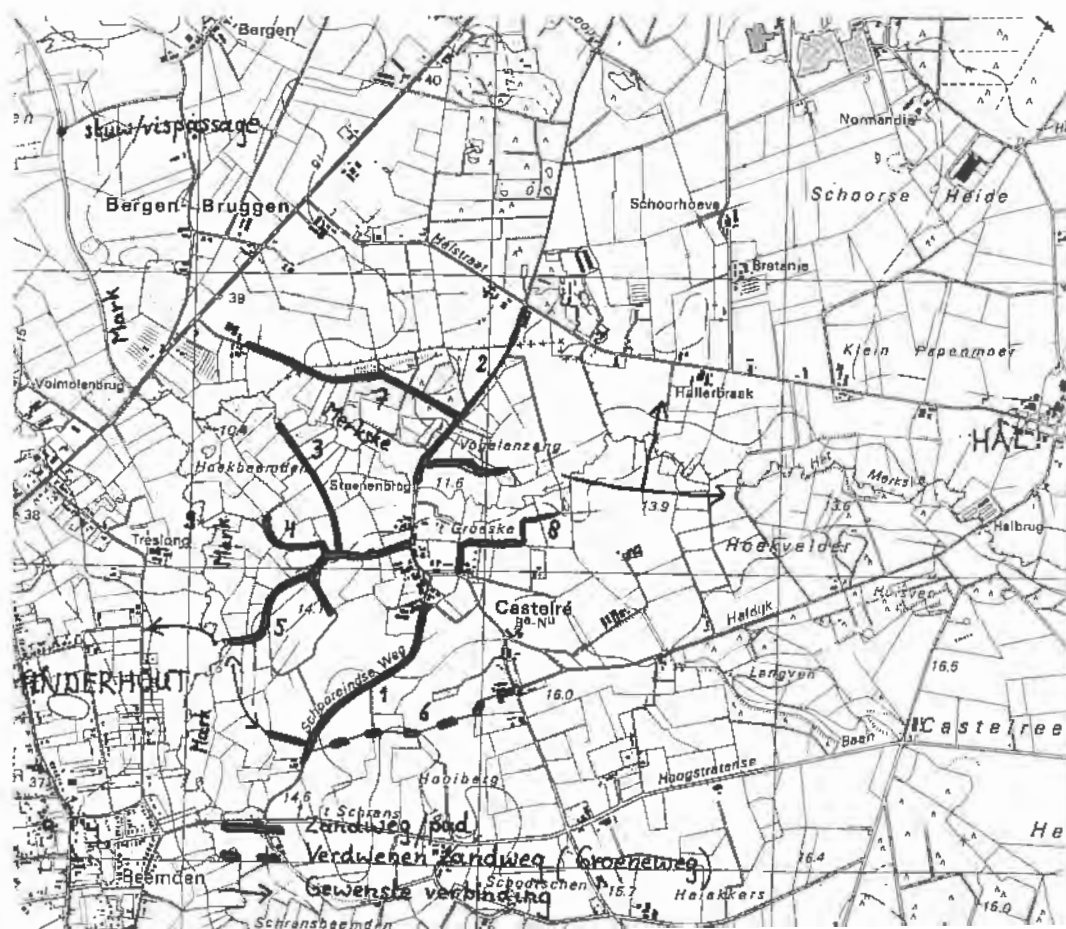
In 't Groeske – op kaarten van een eeuw geleden staat 't Groesje – eindigt de verharde weg. Je kunt nog wel op twee manieren het buurtschap uit: over zandwegen.

Dat is kaasje voor de werkgroep zandwegen van Amalia. Die is dit jaar begonnen met een uitgebreide inventarisatie van zandwegen in

Baarle. Daarbij wordt bekeken hoe het behoud van de zandwegen en paden het best kan worden verzekerd.

Ook wordt gewerkt aan uitbreiding van (wandel)paden. Af en toe zullen we in Van Wirskaante kort verslag doen van de werkzaamheden. Juist omdat er enkele zaken spelen in 't Groeske, staat de schijnwerper deze keer op dit gebied, de verste uithoek van Baarle-Nassau tegen Minderhout aan.

De Schooreindseweg (1) en de weg over de Steenenbrug naar de Halseweg (2) zijn de twee zandwegen om 't Groeske met zijn nog niet zo lang geleden opgeknapte Frankische driehoek, weer te verlaten. Het waren moddersporen, vooral de laatste. In de ruilverkaveling zijn ze zeker een halve meter verhoogd. Maar de eerste verzakkingen dienen zich al weer aan, veroorzaakt door het veen in de ondergrond.

Bij de Steenenbrug eindigt de verharding

Huysakkers en Hoekbeemden

Recht tegenover het oudste, nog in oorspronkelijke staat verkeerde huis van Baarle-Nassau, op Groeske nr 8, begint een andere zandbaan. Deze waaiert naar het westen uit in vier zandpaden.

Die lopen nu allemaal dood in de velden. Dat hebben ze ook altijd gedaan.

De vier paden hebben elk hun eigen karakter. Het meest noordelijk gelegen pad (3) loopt kaarsrecht de Hoekbeemden in en is nu onderdeel van het laarzenpad. Een tweede pad (4) kronkelt langs een houtwal en loopt dood in een weiland. Door de ruige begroeiing is dit korte pad – niet meer dan 300 meter – meestal moeilijk begaanbaar. Dit voorjaar kon je er ineens

wel goed lopen, waarschijnlijk vanwege de werken voor een nieuwe poel. Eigenlijk een mooi voorbeeld dat een pad moet worden gebruikt, anders raakt het in de vergetelheid. Het langste van de vier paden is een gaaf voorbeeld van een door de akkers kronkelend pad (5), precies zoals het anderhalve eeuw geleden ook al het geval was. Waar dit pad doodloopt tegen de Mark, liggen enkele schitterende meanders. Voor het behoud van het pad – het laatste stuk is een graspad en wordt sporadisch gebruikt door landbouwers; het hele akkerpad staat wel op de gemeentelijke wegenlegger! – zou het mooi zijn als de wandelaar door kan lopen, over de Mark naar Minderhout. Het is maar 200 meter naar de verharde weg. Ook de werkgroep Oude Voetwegen van Erfgoed Hoogstraten heeft hier wel oren naar. Zij zetten zich evenals Amalia in om oude voetwegen te herstellen en weer een functie te

Het pad over de akkers (5) loopt nog precies hetzelfde als anderhalve eeuw geleden

geven. Het Stip Stappenpad tussen Minderhout en Wortel, dat onlangs nog is uitgebreid, is daar een mooi voorbeeld van.

Vanaf de plek waar het lange akkerpad (5) nu eindigt bij de Mark, ziet de werkgroep zandwegen van Amalia graag een nieuw laarzenpad door weilandjes naar een doodlopend pad dat uitkomt op de Schrans. Daarmee zou een leuk rondje ontstaan vanuit 't Groeske. Toen Staatsbosbeheer zo'n 15 jaar geleden haar laarzenpaden rond Castelré introduceerde, stond in de eerste routefolder ook een rondje over de Huysakkers ingetekend. Daarbij werd gebruik gemaakt van enkele korte paden de akker, waarvan de resten nu nog te zien zijn. Dat rondje is er nooit van gekomen. Een alternatief dient zich nu aan.

Groeneweg

Zo mooi als de meeste paden vanuit 't Groeske naar de Huysakkers en de Hoekbeemden bewaard zijn gebleven, zo slecht is het de paden in de driehoek Schooreindseweg, Hoogstratensebaan en Hooiberg vergaan. Ze zijn allemaal verdwenen.

Dwars door de akkers liep de Groeneweg (6): vanaf de Hooiberg, in het verlengde van de Haldijk in zuidwestelijke richting tot op de Schrans. De Groeneweg was onderdeel van het kerkepad voor de mensen die van op Hal ter kerke gingen in Minderhout.

Erfgoed Hoogstraten zag dat kerkepad graag hersteld. Amalia heeft nog even met het idee gespeeld om de nieuwe fietsverbinding tussen Baarle-Nassau en Hoogstraten voor het stuk in Castelré (ongeveer) over het oude tracé van de Groeneweg te laten lopen in plaats van langs

de Hoogstratensebaan. De huidige eigendomssituatie maakt het evenwel uitermate lastig om een nieuw pad over de akker te leggen. Daarbij komt nog dat de uitvoering van het fietspad zoals de gemeente dat wil realiseren (een drie en half meter breed geasfalteerd pad), niet goed verenigbaar is met de wens van Erfgoed Hoogstraten: een onverharde voetweg. Heel spijtig dat een pas vier jaar geleden verdwenen zandweg niet meer kan terugkeren als onderdeel van een kerkepad!

Over de grens

Ten noorden van Het Merkske loopt nog een zandweg (7) door de

bossen. Aan weerszijden in het bos liggen drassige laagtes, een smal landbouwslootje lost er zijn water. Aan de noordkant zie je nog een goed herkenbare stuifduinrichel. Vroeger liepen vanaf de zandweg nog enkele paden in noordelijke richting over de grens, naar de Halseweg. In de ruilverkaveling Meerle zijn ze allemaal verdwenen. Onze oost-west lopende zandweg komt net ten noorden van de Volmolenbrug op de weg van Minderhout naar Meerle uit. De Volmolenbrug werd ook wel Zeemansbrug genoemd naar de herberg Zeeman die hier eind 19^e eeuw stond. Op Nederlands gebied maakt de zandweg door het bos onderdeel van het laarzenpad uit. Over de

Zicht op 't Groeske vanaf het pad achter de Castelhoeve (8)

grens is het onduidelijk of de weg openbaar toegankelijk is; een vervallen bordje op de grens wijst op het tegendeel. De werkgroep Oude Voetwegen van Erfgoed Hoogstraten gaat uitzoeken of de weg in de Atlas van de Buurtwegen voorkomt of dat zo nodig op een andere manier toegankelijkheid kan worden geregeld. Want dan ontstaat een mooie en rustige wandelverbinding richting Bergen-Bruggen.

In onze dromen zien we zelfs een mooie wandeling naar Meer in het verschiet liggen, door de Beekse Goren. Over een doodlopend asfaltweggetje loop je zo naar de Mark toe. Je komt uit bij een stuw, waarlangs een pas gerealiseerde vispassage ligt. Het (Nederlandse) waterschap laat met een infobord zien dat ze – terecht – trots zijn op deze nieuwe voorziening. Een bruggetje leid je over deze vispassage. En dan houdt het nu op.

Over de stuw mag je niet, hoewel het zonder gevaar zo zou kunnen. Aan de andere kant van de Mark ligt een smal weiland. Als je dat mag doorkruisen loop je zo de Beekse Goren in. Deze suggestie hebben we Erfgoed Hoogstraten meegegeven.

Aan de andere kant van 't Groeske hebben we nog een wens. Dat het pad langs de Castelhoeve (8) ooit verbinding gaat geven met de paalkampeerplaats van Staatsbosbeheer aan het Merkske en – over de grens en hetzelfde Merkske – met het pad naar Hallerbraak, de Schootse Heide en de Blauwbossen ten noorden van Hal.

Een vraag

Tenslotte een vraag aan iedereen die in 't Groeske bekend is. Tussen de Volmolenbrug en de brug

in de Hoogstratensebaan ligt nog een landbouwbruggetje (9) over de Mark, bij boerderij Treslong. Het wordt nu nog gebruikt om de koeien over het water, dat tegelijk de landsgrens vormt, te brengen. Op geen enkele oude kaart die we hebben geraadpleegd, is een doorgaande (voet)weg over dit bruggetje ingetekend. Dat zegt niet alles over het gebruik. Lang niet alle vroeger gebruikte doorsteken staan op de kaart. Daarom de vraag: Wie weet of dit bruggetje ooit gebruikt is om te voet de grens over te steken als de kortste weg tussen Castelré en Minderhout? Op de kaart van 1894 staat nog een ander bruggetje ingetekend, iets noordelijker dan het huidige landbouwbruggetje. Wie weet nog van het bestaan van dat bruggetje? Reacties graag naar info@amali-avansolms.org of telefonisch naar Harry Benschop 013-5902960.

Op de grens richting Zeemansbrug, wel of niet toegankelijk?

Arme Amalia (70)

ANTOON VAN TUIJL

Zoals de nieuwe leden blijven binnen stromen, zo ook komen de schenkingen in een constante stroom binnengolven. Dat verheugt ons zeer. Eén van de doelstellingen van onze vereniging is immers het bewaren van zaken die we tegenwoordig graag als materieel erfgoed aanduiden. Wij

vermelden – voor de zeventigste keer!! - wat leden ons in de voorbije periode bezorgden.

Enkele oude foto's, waaronder een van een processie in de Hollandse parochie – een pakket rapporten en studies, o.a. over het voormalige stadsgewest en de gemeentelijk herindeling (Baarle is daarin prominent aanwezig!) – een antieke winkelkassa (zo een met een

grote zwengel) – een oud strijkijzer met koolvulling – een elektrische haarkrulklemverwarmer (dit is een ideaal scrabblewoord! Op een van de foto's is te zien wat we bedoelen.) – een handig voetenbankje – een verzameling boekjes, knipsels en documenten die hoofdzakelijk over Ulicoten gaan – het genealogische boek 'Twee hoeven: Lipseinde Merksplas' met hun bewoners – een knipselmap over smokkelen – een stapeltje gebedenboeken – een

'Wapenstuveiver' (dat is een gedenk-
 munt van de Rabobank t.g.v. de
 heropening van het vernieuwde
 kantoorgebouw op 10 juni 1983
 – een volledig douane-uniform
 (zie foto van de bijbehorende
 pet) – drie leerbewerkeresscharen
 (ook onthouden voor uw volgende
 scrabbleavondje) – twee room-
 kloppers – een setje vorkjes – een
 sauslepel – een oude aansteker
 voor het gasfornuis – drie blikope-
 ners – een souvenirzakmesje van
 Baarle – enkele Brabantse boeken
 – een oude kolenschop – een doos
 vol knipsels en documenten – een
 stapel oude nummers van het blad
 'Carillon', voormalig gemeentelijk
 informatieblad van Baarle-Nassau
 – twee foto's van het zilveren
 jubileum van de RKJB in Ulicoten
 (1947) – drie speciale postkaarten
 met een bijzondere en al bijna
 honderdjarige geschiedenis – een
 metalen doosje voor losse scheer-
 mesjes – dertien prentenboeken,
 o.a. bijbelboekjes, voor godsdienst-
 lessen op de lagere school in de
 jaren vijftig en zestig van de vorige
 eeuw – enkele herdenkingsmunten
 t.g.v. 100 jaar Rabobank – serie
 oude (wet)boeken met antieke

ruggen (antieke inhoud trouwens
 ook!).

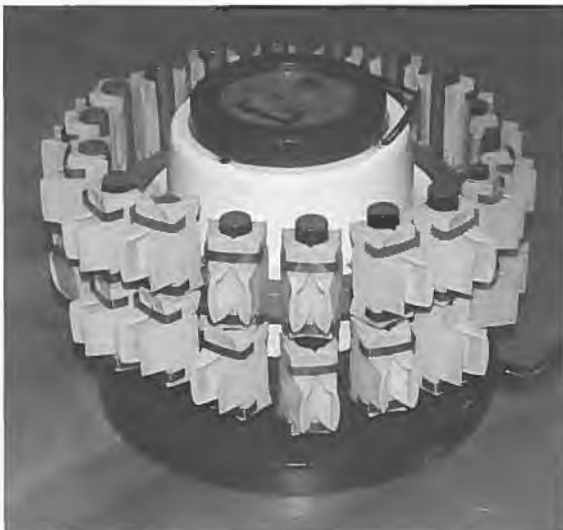
Ook de schenkers willen we niet
 onvermeld laten. In willekeu-
 rige volgorde noemen we: Femie
 Lückman – Ben van Casteren
 – Jac Braspenning – Martien
 van Gool – Jacques Boone - Ted
 Janzen – Anna Roelen-Willemsen
 – Frans Tuijelaars – Onbekende
 gevers (We vonden een paar keer
 een anonieme schenking in onze
 brievenbus) – Jan Joosen – Co van
 Riel – Frans Muësen – Bernard
 Antens - Tiest Hurks.

Er is één schenking die wel een
 zeer lange weg afgelegd heeft

vooral eer ze in handen van Amalia
 kwam. Het betreft een serie foto's,
 vooral van de herbouw van de
 Remigiuskerk. Wij ontvingen deze
 foto's van Jac Wouters. Die kreeg
 ze weer van broeder Augustinus
 van den Hout, monnik in de Abdij
 'Maria Toevlucht' te Zundert. Die
 heeft ze op zijn beurt lang geleden
 gekregen van een broer van pas-
 toor Pelckmans. Hij was tijdens de
 herbouw pastoor was van de Remi-
 giusparochie in Baarle-Hertog.
 Vermeldenswaard is ook nog dat
 deze fotoreeks een mooie aanvul-
 ling vormt op de verzameling van
 dit thema die wij al in ons bezit
 hebben. Wij kregen onze serie uit
 de nalatenschap van dorpsfoto-
 graaf Antoon Koyen.

In de eerstvolgende Van Wirs-
 kaante zullen we een aantal foto's
 opnemen.

Alle schenkers die 'Arme Amalia'
 bedachten met een gift; heel harte-
 lijk dank. Tot volgende keer.

Meer dan 100 jaar oude verslagen van werkbezoeken (deel 1)

De gemeente Baarle-Nassau beoordeeld door de Commissaris van de Koningin

ANDRÉ MOORS

Tussen 1896 en 1925 was
Mr. A.E.J. baron Van Voorst tot

Vorst Commissaris van de
Koningin in Noord-Brabant. Een
van zijn taken was het regelmatig
bezoeken van alle
gemeenten in de provincie. Hij
hield dan handgeschreven versla-
gen bij (bron Brabants Historisch
Informatie Centrum). Ook over
Baarle-Nassau, zo blijkt, had hij
opmerkelijke zaken te melden.

Van alle werkbezoeken hield de Commissaris van de Koningin nauwkeurig een
handgeschreven verslag bij

Baarle-Nassau.

Den 24 Juli 1896 bezocht ik deze gemeente. Dat de een-
hoofdingelooftien Hollanders en Belgien gebied is, bleek mij
bij die gelegenheid; een eerewacht, bestaande uit 100 man,
kernde Belgien, met zich overende zoowel de Belgische als de
Nederlandsche vlaggen, begeleidde mij bij die gelegenheid.
In deze gemiddelde verslagnogt eigenlijck niets anders naar
eene andere grensoverging; Insek helft op het oogenblik
vle voordach: dubbel postwaan, gemakkelijke ontdeeling
der militiecoet, amokkelarij op groote schaal, enz.; die
tegenover staan bijna oerle misbreken. — Zou de ont-
pion grensoverging doer gaan, doen zou Baarle Hooft
Hollandsch, elken Belgisch worden; volgens het oer
meen gevoelen zou België deer profiteren bij de ont-
pion grensoverging.

In Maart 1896 kreeg ik een schrijven van Dr. A. J. van
Ardenne met inhoud; daarin werd opkwaagd over velerlijck
toestanden, welke in Baarle Hooft zouden bestaan.
Ten gevolge van het misbreken, dat eldaan zou gemaakt
worden van sterke drank; het politiekorrecht was er
slecht; herbergpolitie was er niet gehouden; de sende-
ris had een brankelrijerij; de willebuder had een herberg
het hoofd der school was beuvel, was aan de drank;
de hulp onderwijzer zouen dronk soms te veel, en sloekte
op school; de Burgemeester liet alles maar beoopen.
Bij mijne van 5 Maart 1896 2de Afd. A. n. 11 vragte ik
de deuregebruikelingen aan den Burgemeester; deze erkende
de verbreide toestanden op de school; ik schreef laen aan
het schoolkorrecht; ook die erkende de fouten. — Den
26 Sept. 1896 A. n. 19, 2de Afd. vragte ik nogmaals de
vriek aan den Burgemeester; deze rapporteerde, dat het
hoofd der school bij het feest ter ere van de kroonbe-
ging van H. H. de Koningin op 14 Sept. leoren meer
krijgen was geweest. Nogmaals vrendde ik mij tot het
schoolkorrecht; ook die erkende meer de fouten, en rap-
poreerde leoren, dat het hoofd der school voortaan beter
zijn pleek zou doen. —
In het van de Brondster van Donderdag, 24 April

Tussen 1896 en 1925 was Mr.
A.E.J. baron Van Voorst tot Voorst
Commissaris van de Koningin in
Noord-Brabant

Wat opvalt, is dat in die jaren een goede relatie met de gemeente Baarle-Hertog en de pastoor belangrijk werd geacht.

Maar ook dat verschillende bestuurders van de gemeente Baarle-Nassau kennelijk graag een borreltje dronken. De commissaris was daar bepaald niet blij mee en probeerde daar tegen op te treden.

In dit artikel zijn citaten uit de verslagen van toenmalig Commissaris van de Koningin Van Voorst tot Voorst overgenomen. Lees de citaten, verbaas u af en toe en probeer ook zo nu en dan een glimlach niet te onderdrukken! Om nog wat meer in de sfeer te komen van Baarle in de jaren 1896 tot 1925, zijn enkele oude foto's van het centrum van Baarle geplaatst. In Van Wirskaante van 1 maart a.s. volgt deel 2.

24 juli 1896:

Den 24 Juli 1896 bezocht ik deze gemeente. Dat de verhouding tussen Hollanders en Belgen goed is, bleek mij bij die gelegenheid; eene eerewacht, bestaande uit Hollanders en Belgen, met zich voerende zoowel de Belgische als de Nederlandsche vlaggen, begeleidde mij bij die gelegenheid.

In deze gemeente verlangt eigenlijk niemand eene andere grensregeling; men heeft op het oogenblik vele voordelen: dubbel postwezen, gemakkelijke ontduiking der militiewet, smokkelarij op groote schaal, enz; daar tegenover staan bijna geen nadeelen. Zou de ontworpen grensregeling doorgaan, dan zou Baarle-Hertog Hollandsch, Ulicoten Belgisch worden; volgens het algemeen gevoelen zou België

zeer profiteeren bij de ontworpen grensregeling.

26 Mei 1899:

In Maart 1898 kreeg ik een schrijven van Dr Alphons Ariens uit Enschede; daarin werd geklaagd over ergerlijke toestanden, welke in Baarle-Nassau zouden heerschen, ten gevolge van het misbruik, dat aldaar zou gemaakt worden van sterken drank; het politietoezicht was er slecht; herbergpolitie werd er niet gehouden; de secretaris had een drankslijterij; de wethouder had een herberg; het hoofd der school van Bussel was aan den drank; de hulponderwijzer Joosen dronk soms te veel, en vloekte op school; de Burgemeester liet alles maar begaan. Bij missive van 30 maart 1898 2de Afd. nr 12 vroeg ik deswege inlichtingen aan den burgemeester; deze erkende de verkeerde toestanden op de school; ik schreef toen aan het schooltoezicht; ook dit erkende de fouten. Den 26 Sept. 1898 nr 17, 2de Afd. vroeg ik nogmaals bericht aan den Burgemeester; deze rapporteerde, dat het hoofd der school bij het feest ter eere van de troonsbestijging van H. M. de Koningin op 14 Sept. tevoren weer dronken was geweest. Nogmaals wendde ik mij tot het schooltoezicht; ook dit erkende weer de fouten, en rapporteerde tevens, dat het hoofd der school voortaan beter zijn plicht zou doen. In "de Avondster" van Donderdag 27 April 1899 kwam een hoofdartikel voor, overgenomen uit "de Kruisbanier" waarin alle klachten, door Dr Ariens aan mij gedaan, uitvoerig werden behandeld.

Ik ging den 26 Mei 1899 naar Baarle-Nassau; vantevoren had

Het oude huis aan de Singel, gebouwd in 1639, heeft tot 1905 dienst gedaan als raadhuis

ik den Burgemeester verzocht, bij mijn komst den gemeenteraad bij elkaar te roepen. Aan den Raad las ik het artikel uit de Avondster voor; werkelijk bleek mij toen, dat de secretaris-ontvanger een drankwinkel hield, zonder vrijstelling van G.S. te hebben verkregen volgens artikel 4 der drankwet; hetzelfde was het geval met den wethouder Martens.

Ik hield den Raadsleden voor oogen, dat het uit den aard der zaak te Baarle-Nassau uiterst moeilijk was, om steeds voldoende politietoezicht te houden; dat de politiezaken meestal voortsproten uit misbruik van sterken drank; dat het daarom hier -nog veel meer dan elders- plicht der overheid was, niet alleen om met alle ten dienste staande middelen drankmisbruik te keeren, maar zelfs om drankgebruik tegen te gaan; dat de plaatselijke autoriteiten in de eerste plaats geroepen waren, om zelve de wet te eerbiedigen; dat dus en wethouder Martens, en secretaris Dirven zoo spoedig mogelijk aan

De aan de Singel gelegen voormalige R.K. Pastorie van Baarle-Nassau, werd kort na 1905 verbouwd tot gemeentehuis. Op dezelfde plaats staat nu het nieuwe gemeentehuis

G.S. vrijstelling moesten vragen; dat ik er hen geen borg voor kon blijven, dat ze die vrijstelling zouden verkrijgen; dat -wanneer G.S. de vrijstelling mochten weigeren- secretaris en wethouder zouden moeten kiezen tusschen hunne betrekking en hun bedrijf. Vervolgens besprak ik met de

raadsleden de toestanden op de openbare school; aanvankelijk scheen men geneigd (vooral de wethouder Martens deed dit) de partij te trekken van het schoolhoofd. Toen ik ten slotte liet merken, dat ik veel wist en men mij dus niet met een kluitje in het riet kon sturen, begonnen de leden

van den Raad te spreken; toen verklaarden de leden van Tilborg en Hendriks, dat de toestanden op de school tot voor een paar jaren zoo slecht waren, en het onderwijs tevens zóó veel te wenschen overliet, dat zij er ernstig over gedacht hadden, hunne kinderen van school te nemen; nu in den laatsten tijd

De Molenstraat

hadden ze echter geen reden meer om zich over het onderwijs of over de onderwijzers te beklagen. Ik heb toen de leden van den Raad met de meesten ernst gewezen op hun plicht als overheid, om te waken over het onderwijs en over het slechte voorbeeld, dat onderwijzers aan de kinderen zouden kunnen geven.

Den veldwachter, van wien ik vernam, dat hij veel te veel in de herberg zat en kaart speelde, terwijl zijne vrouw misbruik maakt van sterken drank, en zich alsdan minachtend uitlaat over en tegen den leden van den Raad, heb ik deswege mijne ontevredenheid betuigd. Van de zeven Raadsleden zijn er drie herbergier, nl. Martens, van Tilborg en Olieslagers (de opvolger van het Raadslid Michielssen); zeer verkeerd zijn de Raadszetels verdeeld; een lid woont in Castelné; één in Ulicoten en vijf in Baarle-Nassau.

De wethouder Martens zou vóór vier weken veroordeeld zijn wegens openbare dronkenschap.

De burgemeester is een goede man, maar heeft geen voldoende invloed; er schijnt een sterk Antagonisme (redactie: het elkaar tegenwerken) te bestaan tusschen Baarle-Nassau en Ulicoten; dit laatste dorpje wordt steeds overstermd.

Met B en W reed ik den weg van Baarle-Nassau over Ulicoten naar de Belgische grenzen; deze weg is door Rijk en Provincie betaald en werd den 22 April 1899 voor de eerste maal opgenomen. Toen mij werd medegedeeld, dat men zoo gaarne een weg zou hebben van Baarle-Nassau over Poppel naar Hilvarenbeek, heb ik gezegd dat men maar moest beginnen met te reconstrueren; dat dit de eenige manier was, om misschien dien wensch ooit vervuld te zien.

Van den gastram Breda-Turnhout, via Chaam en Baarle-Nassau verwachtte men niet, dat die ooit zou rijden; men verlangde er zeer naar; men ging gaarne naar Breda, liever dan, zoals nu, naar Tilburg.

Van Baarle-Nassau ging ik op 26 Mei 1899 naar Chaam, op mijn audiëntie aldaar verscheen Pastoor Geerts; deze is geboortig uit Ulicoten, was 18 jr kapelaan te Alphen en sinds een jaar pastoor te Chaam. Hij is zeer bekend met de toestanden te Baarle-Nassau; van hem hoorde ik, dat de wethouder Martens voor een week of vier bekeurd was voor openbare dronkenschap; dat de herbergiers in Baarle-Nassau den baas spelen; dat de burgemeester geen invloed had enz. Ten bewijze van dit laatste haalde hij aan, dat toen den wethouder Bruijninx tot lid van den raad moest gekozen worden, de burgemeester zeer voor hem ijverde; Bruijninx werd toen niet

De Nieuwstraat, vlak voor de spoorwegovergang

STATION. BAARLE-NASSAU. 12 Januari 1905.

Marie

De Stationsstraat

gekozen. Bij eene volgende vacature ijverde de burgemeester zeer voor een anderen candidaat; toen werd echter weer diens tegenstander, de tegenwoordige wethouder, Bruijninx gekozen. Bij raadsverkiezingen beheerste de drank alles; een broeder van den Pastoor, landbouwer te Ulicoten, was meermalen candidaat bij vacatures in den Raad; tegen de herbergiers van Baarle-Nassau kon echter niemand op.

5 Juni 1899:

Maandag, den 5den Juni 1899 ontving ik een bezoek van den wethouder Bruijninx; hij kwam mij vragen wat hij moest doen: de secretaris had een request aan G.S. opgemaakt om ontheffing van de verbodsbepaling vervat in art 3 nr 9 der drankwet; de burgemeester en de wethouder Martens steunden met hunne handtekening

het request; de secretaris wilde dat ook de wethouder Bruijninx zou teekenen; Bruijninx meende, dat als hij tekende, dat dan ook de overige raadsleden, zelfs de hele gemeente, met den pastoor en den kapelaan inclusief zouden teekenen. Ik heb Bruijninx gezegd dat als hij in gemoede overtuigd was, dat het tegen het belang der gemeente was, dat de secretaris drank sleet, dat hij dan niet moest teekenen.

Bruijninx beklagde zich er over, dat daags na mijn bezoek door den burgemeester aan den veldwachter was medegedeeld, dat hij (nl. Bruijninx) aan mij had gezegd dat zoowel de veldwachter als diens vrouw misbruik maakten van sterken drank!

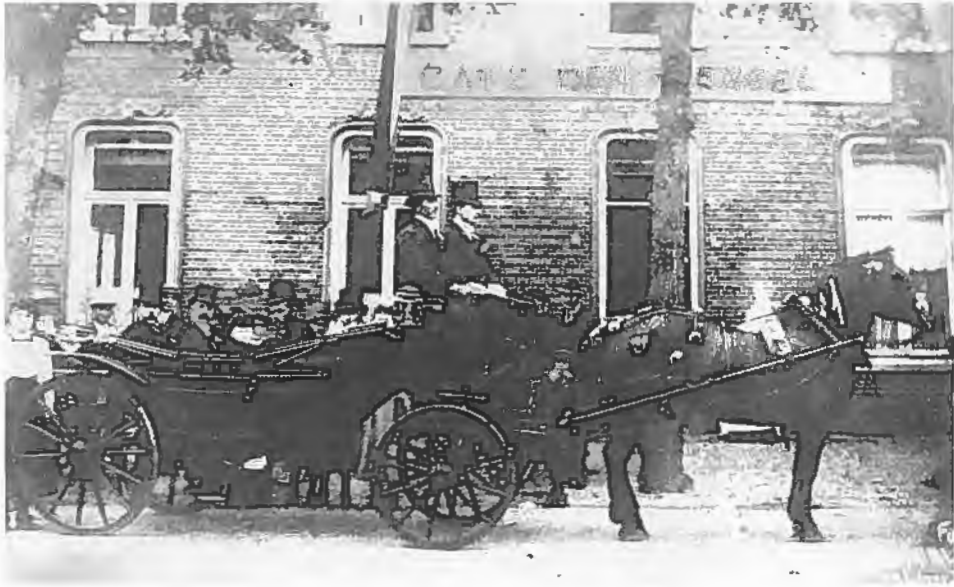
Ik las aan Bruijninx den brief voor die ik den 29 Mei 1899 aan den burgemeester schreef; ik vroeg hem wat hij wist van den

dronkenschap van Martens, en vernam toen, dat Martens op Nieuwjaarsdag dronken voor zijn huis in den modder had gelegen en door de Marechaussee was opgeraapt.

Op den vraag, of den secretaris het houden van een winkel kon verboden worden, antwoordde ik dat zulks van de instructie afhing. Toen Bruijninx heen ging verzocht hij mij, niet te willen bekend maken, dat hij heden bij mij was geweest, en raad gevraagd had.

30 Mei 1903:

Den 30 Mei 1903 kwam ik weer in de gemeente; ik reed er vanuit Breda heen, bezocht eerst Chaam, en nam te Baarle-Nassau den trein naar den Bosch.

Café den Engel aan de Singel

Bevolking gaat nog al vooruit in ziekental; in 1902 met ± 50 ; een zesde gedwongen huwelijken; 3% onwettige kinderen.

De gemeente heeft bijna geen eigendommen. Tot 1857 had het domein zeer veel grondbezit, ± 4000 ha; voor en na heeft het domein alles verkocht; een der grootste grondbezitters in de gemeente is de weduwe Meyer-van den Berg uit Antwerpen; rechts van den weg tusschen Chaam en Baarle-Nassau staat hare villa, het Hooghuis genaamd; ze komt daar bijna nooit.

Castelré behoort kerkelijk onder de Belgische gemeente Minderhout; dáár worden de overledenen ook begraven. In de geneeskundige behandeling en verzorging van zieken uit Castelré wordt voorzien door den dokter uit Hoogstraten; deze wordt betaald door het armbestuur.

Over den veldwachter was de burgemeester tegenwoordig tamelijk

tevreden; ik heb den veldwachter nog eens op zijn hart gehouden, dat hij toch zijn plicht moest doen. Audiëntie verleend aan Pastoor Keij; deze is reeds 42 jaar pastoor in Baarle-Nassau; hij is een oud man, die van zich zelf zegt, dat hij niet meer in staat is, om zijne plichten naar behoren te vervullen. Zijn kapelaan was reeds lang aan de beurt, om pastoor te worden; met goedvinden van den Bisschop blijft hij in Baarle, en zal daar later pastoor worden.

Twee Fransche Paters, die nog eerst sinds een jaar in de gemeente eene inrichting van hoger onderwijs openden, kwamen ook nog op audiëntie. Ze hadden niets bijzonders te vertellen.

23 Maart 1907:

Ik verleende audiëntie aan de heer van Gils, den burgemeester van Baarle-Hertog, die zijne opwachting kwam maken en mededeelde, dat de verhouding tusschen de

besturen, en tusschen de bewoners van Baarle-Hertog en Baarle-Nassau uitstekend bleef. Daarna verscheen pastoor Rombouts, thans aangesteld tot pastoor van Baarle-Nassau, niettegenstaande pastoor Keij nog in leven is en te Baarle-Nassau woont. Ook hij kwam eenvoudig zijne opwachting maken. Daarna verschenen weer twee Fransche Paters van het Heilig sacrament; hunne inrichting-recht tegenover het gemeentehuis is feitelijk niets dan een klein seminarie, van jongens, die in hunne orde willen treden; zij hebben 15 leerlingen.

Aangezien hunne inrichting te klein wordt zullen ze die vermoedelijk verplaatsen naar Baarle Nassau-Grens. In verband met het daar nieuw gebouwde station zijn daar langzamerhand vele woningen van spoorweg- en belastingambtenaren verrezen, terwijl in de naaste toekomst nog meerdere woningen zullen verrijzen.

De burgemeester verwachtte, dat daar binnen een paar jaren zeker een vijftigtal woningen zouden staan. Al zouden de daar wonende menschen onder de parochie van Baarle-Nassau blijven behoren, ze konden dan toch in de kerk dier Paters de H. Mis gaan bijwonen. De paters zagen echter zeer tegen de kosten van bouwen en verhuizen op; een zeer geschikt terrein, ter grootte van 1.... was hun bereids ten geschenke aangeboden.

Het oude raadhuis was te klein geworden; men heeft het daarom verkocht, en een zeer goed huis -eene voormalige pastorie- aangekocht en tot raadhuis ingericht. De bovenwoning was voor den

gemeentelijken dienst niet noodig; men verhuurde die daarom voor f 150-- aan den burgemeester; deze heeft daarvoor zeven kamers boven, en eene burgemeesterskamer beneden; benevens een vruchtbaren tuin met zeer goede vruchtbomen. Zou er ooit bijv. een marechauseekazerne moeten gebouwd worden, dan heeft men in den tuin voldoende ruimte.

De burgemeester stelde mij zijn vrouw voor. Mevrouw Erzey-Klein van der Willigen had de beleefdheid mij een kop koffie met een sandwich gereed te maken. Er wordt in Baarle-Nassau veel gebouwd; de bouwverordening wordt er streng gehandhaafd.

In plaats van burgemeester Verheijen werd Erzey lid van den Raad; hij had zich laten stellen om de gemeente bij eene stemming weer niet in rep en roer te brengen; hij werd bij enkele candidaatstelling gekozen. Hij moet dit jaar aftreden. Bruijninx werkt sterk om weer in den Raad te komen. Erzey vreesde dat hij nu weer uit den Raad zou gegooid worden.

Ulicoten heeft slechts één lid in den Raad, nl. G. Geerts; B en W in overweging gegeven, te trachten, dat Ulicoten te zijner tijd een tweede raadslid krijgt, gelijk vroeger steeds het geval was.

Spoorwegovergang Pastoor de Katerstraat met de Kerkstraat

Activiteitenkalender 2011

Januari

Zo. 02. Nieuwjaarsbijeenkomst in de De la Sallezaal van het Cultureel Centrum. Aanvang 10.30 uur. Deze zondag is er geen open huis in het Heemhuis.

Di. 18. Lezing in de De la Sallezaal van het Cultureel Centrum. Aanvang 19.30 uur. Thema: 'De randweg; een weg door het verleden', door archeoloog Bart van der Veken.

Februari

Za. 06. Open huis in het Heemhuis van 10.30 tot 12.30 uur.

Di. 15. Ontvangst van en informatieverstrekking aan leden die zich in 2010 hebben aangemeld. Plaats: Heemhuis; aanvang 19.30 uur.

Za. 26. Themawandeling. Vertrek vanaf het Heemhuis, 13.30 uur.

Maart

Za. 06. In verband met carnaval is er geen open huis in het Heemhuis.

Di. 15. Algemene Ledenvergadering in de aula van het Cultureel Centrum. Aanvang 19.30 uur. Na de pauze volgt een ontspannend uurtje.

Za. 27. Vroege vogeltocht. Vertrek om 08.00 uur vanaf het Heemhuis.

April

Za. 03. Open huis in het Heemhuis van 10.30 tot 12.30 uur.

Di. 19. Lezing. Plaats: aula van het Cultureel Centrum. Aanvang 19.30 uur. Thema nader te bepalen.

Di. 26 / do. 28 / vr. 29. Vredesdagen voor basisschoolleerlingen in het teken van W.O. I.

Mei

Za. 01. Open huis van 10.30 tot 16.00 uur in het Heemhuis. Het open huis wordt gecombineerd met de Erfgoeddag, in samenwerking met de Erfgoedcel Noorderkempen. Het thema is 'Armoede troef'.

Tentoonstelling 'Jeugd en Vrede' in basisschool de Horizon te Zonder-eigen.

Zo. 22. Amalia kan deelnemen aan activiteiten – wandelingen, fietstochten e.a. - in het kader van de Feestelijke Oplevering van de Landinrichting Baarle-Nassau/Chaam.

Juni

Zo. 05. Vroege vogeltocht. Vertrek om 05.00 uur vanaf het Heemhuis. Open huis in het Heemhuis van 10.30 tot 12.30 uur.

Za. 25. Heemreis naar Gemert. Aldaar bezoek aan het Boerenbondmuseum, in samenwerking met de plaatselijke heemkundekring.

Juli

Zo. 03. Open huis in het Heemhuis van 10.30 tot 12.30 uur.

Vr. 08. Lokale Heemdag. Aanvang 12.00 uur bij het Heemhuis.

Za. 09. Deelname aan de Midzomernachtfair.

Do. 14. Avondwandeling. Vertrek om 19.00 uur vanaf het Heemhuis.

Augustus

Vr. 04 / za. 05 Leden van Amalia kunnen deelnemen aan de Brabantse Heemdagen in Uden.

Za. 06. Fietstocht naar Castelle i.v.m. 125 jarig bestaan van de Handboogvereniging 'Vrede en Eendracht'. Met handboogschieten en Castelsche maaltijd (eieren met hesp) bij café 'In Holland' van de familie Snoeijts.

(Er kunnen max. 50 personen deelnemen. Bij grote belangstelling herhalen wij deze activiteit op za. 13 augustus).

Zo. 07. Open huis in het Heemhuis van 10.30 tot 12.30 uur.

Za. 13. Zie 6 augustus.

Za. 20. Bernardusvoetbedevaart naar

Ulicoten in samenwerking met de heemkundekringen van Alphen en Chaam. Vertrek 17.30 uur vanaf het Heemhuis.

Za. 27. Heemreis naar Lier en Broechem. Stadswandeling, rondvaart en maaltijd in Lier. Bezoek aan de kerk van Broechem met een klein orgelconcert door Frank van Nimwegen.

September

Zo. 04. Open huis in het Heemhuis van 10.30 tot 12.30 uur met presentatie van de 25ste heemkalender.

Zo. 11. Open Monumentendag met als thema 'Conflict'. Het programma wordt nader ingevuld.

Oktober

Zo. 02. Open huis in het Heemhuis van 10.30 tot 12.30 uur.

Di. 04. Boschoven in de schijnwerper. Activiteit in de gerestaureerde schuur, Boschoven 6, mede i.v.m. het 375 jarig bestaan van de hoeve Boschoven 8. Aanvang 19.30 uur.

Za. 22. Lange herfstwandeling. Vertrek 09.00 uur vanaf het Heemhuis.

November

Za. 06. Open huis in het Heemhuis van 10.30 tot 12.30 uur.

Di. 15. Presentatie van het toponiemenboek in de aula van het Cultureel Centrum; aanvang 19.30 uur.

Di. 22. Aanbieding van de 'Roggentjes 2011' aan het gemeentebestuur van Baarle-Nassau. Het thema is biodiversiteit.

December

Zo. 04. Open huis in het Heemhuis van 10.30 tot 12.30 uur.

Di. 20. Kerstviering om 19.30 uur in de aula van het Cultureel Centrum.

Di. 27. Winterwandeling. Vertrek 9.00 uur vanaf het Heemhuis.

Ad Haneveer

- Timmerwerken
- Rolluiken
- Zonwering

Wickenweg 15, 2387 Baarle-Hertog

Telefoon 014 699 176 of 0032 14 699 176

KBC

Bank & Verzekering
KBC Baarle-Hertog

Maatwerk

voor
elke cliënt

Mr. J.F.M. Bolscher
Netwerk Notarissen

Generaal Maczeklaan 40
5111 XC Baarle Nassau
T (013) 507 87 45
E notaris@bolscher.knb.nl

www.notarisbolscher.nl

Onbegrensde mogelijkheden

In het grensgebied van Nederland en België ligt Baarle-Nassau. Hier vindt u Koninklijke Drukkerij Em. de Jong: specialist in drukwerk voor de retail. Het familiebedrijf werd opgericht in 1906 en groeide uit tot één van de belangrijkste en meest omvangrijke drukwerkspecialisten van Europa. Van digitaal drukken tot vellenoffset op klein en groot formaat, rotatie-offset: heat-set- en krantenrotatie. Bij Koninklijke Drukkerij Em. de Jong vindt u alles onder één dak. Een succesvolle filosofie, die aansluit op de vraag van alledag. Betrouwbaar, snel en hoge kwaliteit tegen de scherpst mogelijke prijs.

**Koninklijke
Drukkerij Em. de Jong**

Visweg 8
Postbus 8
www.emdejong.nl

5111 HJ Baarle-Nassau
5110 AA Baarle-Nassau
drukkerij@emdejong.nl

088-6655555
Fax 013-5079100
014 - 690324